

Flacăra

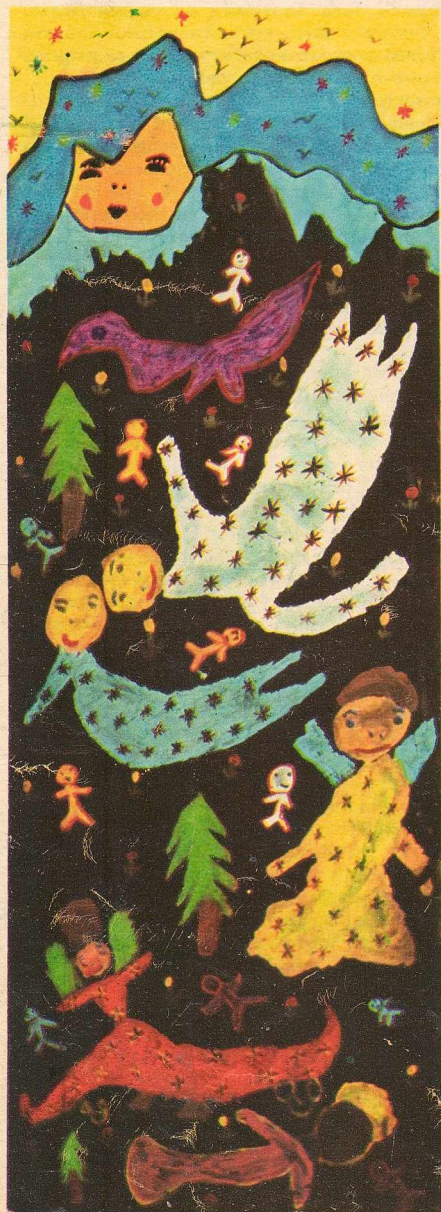
LUPTA CU POLUAREA CONTINUĂ

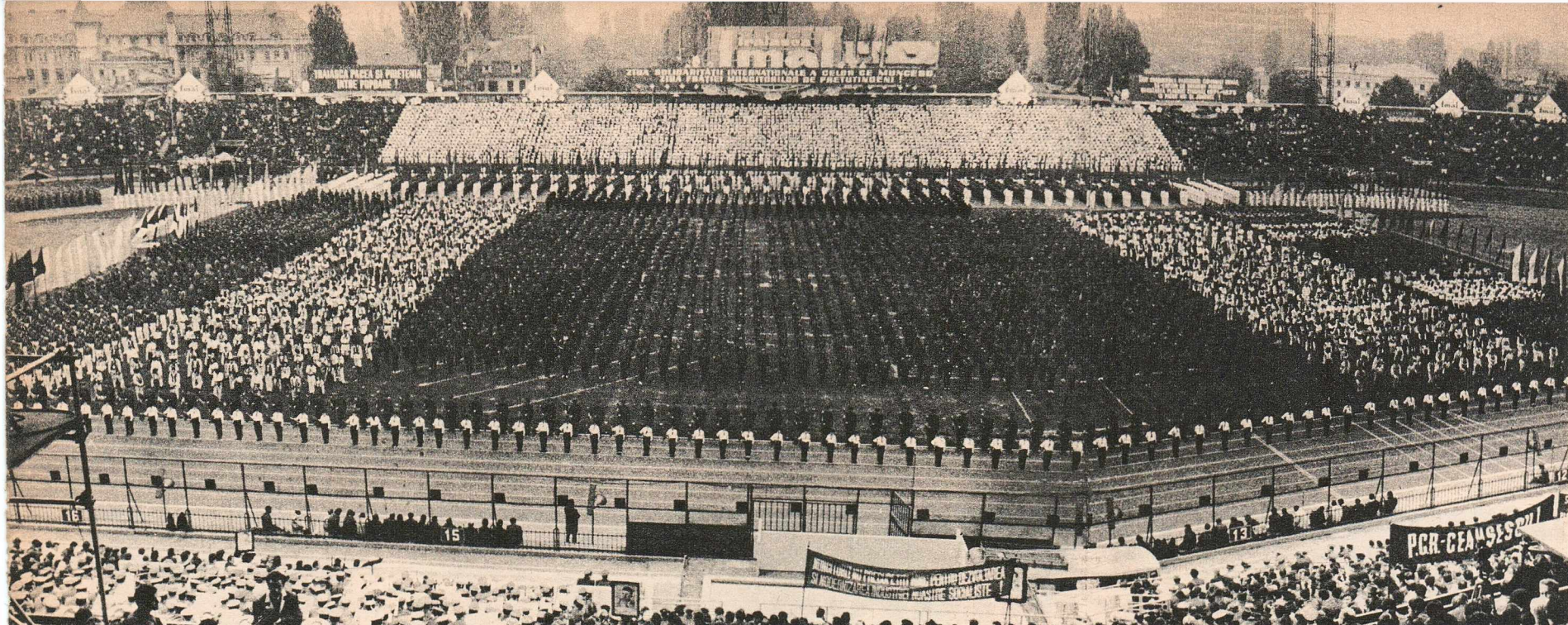
«Masă rotundă Flacăra» la care participă ministrul industriei chimice, primul-adjunct al ministrului sănătății, președintele Comisiei pentru combaterea poluării mediului a Academiei Republicii Socialiste România, precum și alte 11 personalități din domeniile implicate.

Scriitori de azi:
Marin Preda

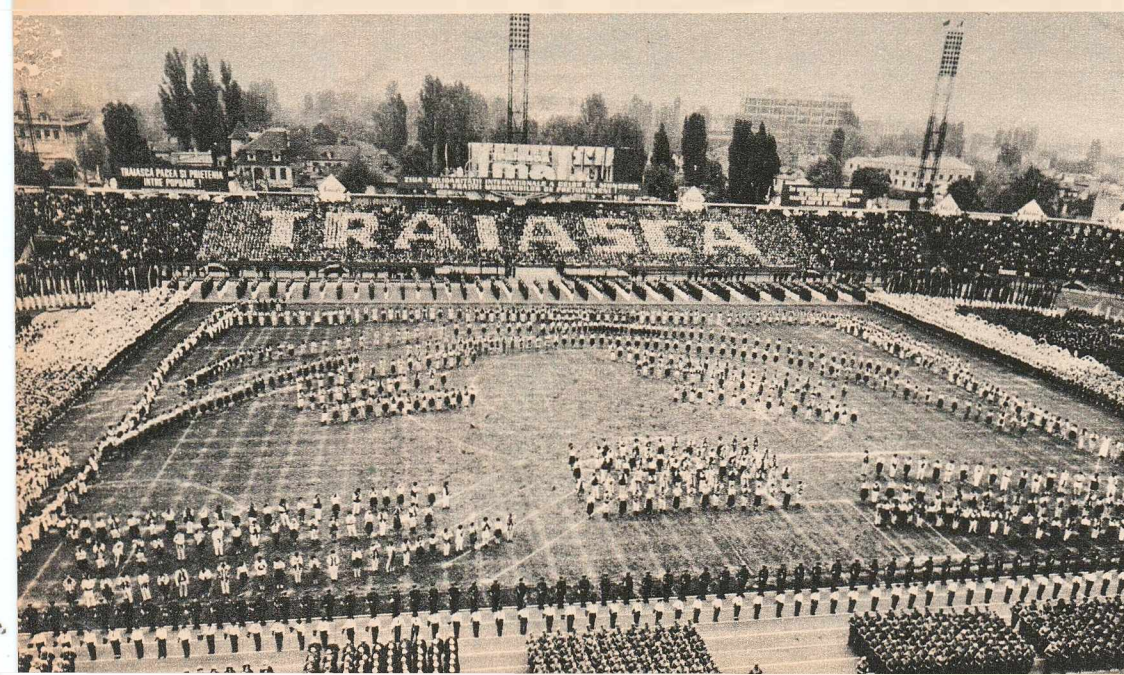
SUPERSONICELE
ÎMPOTRIVA
STRATOSFEREI

Lumea văzută
de aproape

PRIMĂVARĂ A MUNCII, SĂRBĂTOARE A LUPTEI

Evaluările — așa a statonicit la noi tradiția — constituie unul dintre sensurile fundamentale ale sărbătorilor patriei noastre socialiste. Sărbătoarea lui 1 Mai n-a făcut excepție. De la tribuna impresionantă adunări populare din Capitală, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în strălucita sa cuvîntare, pe cît de bogată în substanță pe atît de concisă (încă o confirmare a preferinței, a vocației secretarului general al partidului nostru pentru faptă), a evaluat încurajator rezultatele muncii întregii societăți spre binele întregii societăți: «Clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, depun eforturi susținute pentru realizarea cincinalului înainte de termen, pentru îndeplinirea angajamentelor menite să asigure accelerarea dezvoltării economico-sociale a patriei».

Constatarea că vastul program creator elaborat de Congresul al X-lea și de Conferința Națională a P.C.R. este îndeplinit în spiritul și litera lui, că se realizează hotărârile importante ale recentei plenary a Comitetului Central al partidului cu privire la perfecționarea în continuare a activității de conducere și organizare a societății, l-au îndrituit pe tovarășul Nicolae Ceaușescu să felicite cald pe toți cei ce, cu brațele și cu mintea, aduc la îndeplinire marile comandamente ale istoriei acestor ani — muncitori, țărani, intelectuali, oameni ai muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, tineri și vîrstnici, bărbați și femei. Pentru toți aceștia, adică pentru întreg poporul nostru, cuvintele calde de laudă și îndemn ale secretarului general al partidului au întregit aureola sărbătorii muncii și creației.

Nici nu s-au stins ecourile festivităților — vibrantă expresie a devotamentului nostru pentru cauza socialismului și a unității noastre indestructibile în jurul partidului conducător — și vești de ultimă oră aduc justificări convingătoare încrederii nemărginite a conducătorului partidului în capacitatea de efort și creație a oamenilor muncii. La Hunedoara, în ultimele zile — niveluri record la producția de fontă, oțel, laminate, în timp ce la Galați, în ziua de 1 Mai, la vetrele cu foc nestins, oamenii cu foc nestins au dat peste plan 22 000 de tone de oțel. La Brazi, în aceleași zile, s-au obținut peste plan 500 de tone de benzină, polietilenă, fenol, anhidridă ftalică și alte produse, în timp ce chimiștii craioveni ofereau agriculturii un supliment de 600 de tone de îngrășăminte azotoase. În județul Alba, oamenii muncii din agricultură au terminat însămînțatul porumbului, în lalomița s-a lucrat zi și noapte la însămînțări și desecări, în județul Mehedinți — în ziua de 1 Mai — au fost însămînțate 1 300 de hectare și alte 1 700 de hectare au fost pregătite pentru această lucrare. Asemenea pilde de înaltă prețuire a muncii, de îmbinare într-un tot — de esență socialistă — a muncii cu sărbătoarea muncii, pot continua la nesfîrșit.

Festivitățile de pe întreg cuprinsul țării, culminînd cu marea adunare populară din inima patriei, au dat glas fierbinte și altui semnificații majore a întîiului de Mai — afirmarea solidarității internaționale cu toți cei ce muncesc și luptă pentru dreptate socială, pentru triumful ideilor celor mai luminoase ale vremii noastre, pentru pace și înțelegere între popoare.

În cuvinte plene dar categorice, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reafirmat, odată cu aceste sentimente de solidaritate și frăție, credința noastră imuabilă în posibilitatea făuririi, prin unirea tuturor voințelor, a unei lumi mai bune, mai drepte, la adăpost de conflicte generatoare de nesfîrșite dureri și suferințe.

Am trăit sărbătoarea muncii încrezători în virtuțile și posibilitățile noastre, convinși de justețea drumului nostru către viitor, gata să dăm, prin fapte, răspunsuri noi noilor și înflăcărilor îndemnuri ale conducătorului iubit. Iar din cuvîntarea fierbinte și în aceeași măsură lucidă, sărbătorească și sobră, a secretarului nostru general am luat cu toții încă o înaltă lecție de elocință convingătoare, electrizantă. O cuvîntare care impune, încă o dată, primatul faptei asupra cuvîntului.

SUB SEMNUL URGENȚEI

LUPȚA

Mihail Florescu

IMPLICAȚIILE INDUSTRIEI CHIMICE

ADRIAN PĂUNESCU: După cum știm cu toții, problema echilibrului naturii, problema protejării mediului nu este o întreprindere particulară a cuiva, ci reprezintă o parte din politica de construire a unei Românie socialiste, a unei Românie multilateral dezvoltate, moderne, dar care în același timp să rămână ea însăși.

Noi v-am invitat aici — și vă mulțumim mult pentru participarea dumneavoastră — pentru că dorim foarte mult ca lucrurile să meargă bine și pentru că sintem convinși că e timpul să ne asumăm fiecare sarcinile și să ne ducem la capăt datorii. Deci noi, ca gazetari, încercăm să ne informăm și să informăm pe oameni despre ce întreprindeți dumneavoastră, despre ce probleme mai importante, mai grave, ați găsit conștiința dumneavoastră, pentru că — repet! — sintem convinși că este momentul — așa cum deseori spune tovarășul Ceaușescu — ca fiecare la locul său de muncă să-și facă datoria. Aceasta nu este o simplă frază: noi încercăm chiar să ne facem datoria la locul nostru de muncă.

Sinteți la locul nostru de muncă. Vă mulțumim pentru faptul că ne onorați cu foarte distinsa dumneavoastră prezență și vă rugăm să considerați că tot ceea ce facem acum este să muncim împreună, să ne facem datoria, cit ne este altitudinea morală și cit ne este încărcătura socială.

Acum, eu zic să nu ne încurcăm prea mult în probleme de procedură. Cred că trebuie să trecem direct la subiect.

De fapt, ne interesează în esență în ce măsură Ministerul Industriei Chimice este pregătit să pună în aplicare, în cele 90 de zile de care vorbea proiectul de lege, ceea ce va hotărî legea cu privire la protejarea mediului. Aceasta este întrebarea de la care aș vrea să plecăm în dezbaterile noastre.

MIHAIL FLORESCU: Trebuie să spun dintr-un început că nu am fost surprins că un organ de presă — revista «Flacăra», care merită toate laudele pentru această inițiativă — ne-a invitat la o discuție în legătură cu probleme ridicate de protecția mediului ambiant. Nu am fost surprins pentru că problema nu este nouă pentru noi. Aș dori să subliniez acest lucru, pentru că partidul nostru încă de la începerea operei de industrializare a țării și-a fixat țeluri precise legate de protecția omului, de protecția mediului. Și dacă noi, în domeniul industriei chimice, n-am fi făcut de-a lungul a mai mult de două decenii tot ce e necesar pentru a proteja mediul și omul, am fi fost astăzi în situația în care se găsesc multe țări în care nu s-a făcut nimic de aproape două secole. Nu vreau să spun, firește, că la noi în țară totul s-a rezolvat și că nu mai avem preocupări de primă importanță legate de protecția mediului ambiant. Trebuie să vă informez că încă de la înființarea institutelor noastre de cercetare și proiectare, prin anii '50, au

A. Filotti

E. Niculescu-Mizil

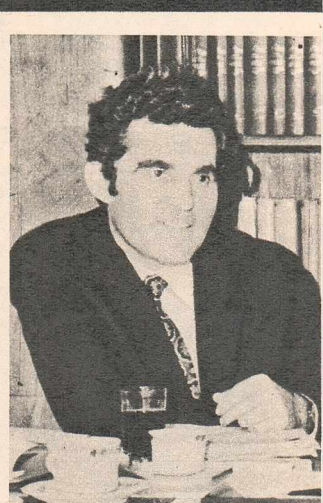
M. Munteanu

N. Popovici

N. Racoveanu

B. Roșca

funcționat în cadrul lor ateliere pentru cercetare și proiectarea instalațiilor de protecție a mediului ambiant, și în primul rînd pentru epurarea apelor reziduale, una dintre problemele principale de soluționat.

În statisticile publicate în întreaga lume, nu industria chimică este indicată ca principal poluant al mediului, ci factori decurgînd din extraordinara dezvoltare a automobilismului, după care vine metalurgia cu acele tehnologii depășite, cocseriile otrăvitoare și furnalele înalte, care aruncă cantități gigantice de poluanți, apoi centralele electrice care lucrează pe bază de cărbune și al căror număr este în creștere, la noi, datorită cerințelor crescînde de energie. De-abia în al patrulea rînd vine industria chimică. Acest lucru se explică prin faptul că cei care lucrează în industria chimică își dau seama cit de periculoase sînt produsele acestei ramuri — mă refer la toxicitate și inflamabilitate — și iau măsuri corespunzătoare pentru a preveni și înlătura efectele nedorite. Există totuși accidente, iar în cazul unor con-

diții naturale speciale, secetă de pildă, cînd apele scad, anumiți agenți chimici au devenit poluanți de suprafață. Opinia publică ne-a luat, desigur, sub lupa criticii pentru că noi, în orice împrejurare, trebuie să știm să protejăm mediul și oamenii. Lucrul acesta ne-a preocupat și ne preocupă în mod deosebit.

Mai trebuie spus că și în materie de legislație a protecției mediului ambiant există în țara noastră acte normative mai vechi. Astfel, prin anul 1963 factorii de răspundere ai Ministerului Industriei Chimice au fost criticați în Marea Adunare Națională pentru unele lipsuri în domeniul despre care este vorba. Ulterior au fost adoptate prin H.C.M. măsuri care au împins lucrurile cu un pas mai departe în domeniul protecției mediului ambiant. Apoi a venit perioada 1970-1971, cînd Consiliul de Miniștri a elaborat un plan special de măsuri, încă în vigoare, precizîndu-se pentru fiecare minister în parte ce este de făcut în domeniul protecției mediului ambiant. În fine, astăzi avem proiectul de lege

publicat în presă, care stabilește măsuri energice și hotărîte pentru a evita în viitor orice pericol de poluare a mediului ambiant.

Am fost întrebare dacă noi, cei din industria chimică, sintem pregătiți să realizăm la timp prevederile legii. Trebuie să vă spun că, avînd în vedere că de două decenii lucrăm în această problemă, avem convingerea că vom putea respecta toate prevederile ei.

Dealtfel, v-aș mai reține atenția cu unele date în măsură să contureze un tablou al situației actuale și de perspectivă în problema în discuție. În momentul de față funcționează 89 de uzine și instalații pentru epurarea apelor. S-au cheltuit pentru construcția acestor uzine și instalații sume importante: circa 3 miliarde de lei. În afară de aceasta avem în construcție încă o serie de obiective — uzine și instalații — ce însumează aproape 900 milioane lei. Noi nu spunem — așa cum citeodată se mai afirmă — că acești bani sint cheltuiți în mod inutil. Noi considerăm că sint cheltuiți în mod util, că ei trebuie să

I. Calomfirescu

G. Bărănescu

P. Ciobanu

V. Dumitrescu

CU POLUAREA (II)

O dezbatere organizată și condusă de Adrian PĂUNESCU

Verbuță

A. Zlota

Au răspuns invitației noastre:

- Mihail FLORESCU, ministrul industriei chimice
- Alexandru CALOMFIRESCU, prim-adjunct al ministrului sănătății
- Prof. dr. doc. ing. George BĂRĂNESCU, președintele Comisiei pentru combaterea poluării mediului a Academiei Republicii Socialiste România
- Paul ANTONESCU, inginer principal la Direcția tehnică din Ministerul Industriei Chimice
- Dr. Petre CIOBANU, medic specialist, Inspectoratul sanitar de stat
- Vasile DUMITRESCU, inginer principal la Direcția tehnică din Ministerul Industriei Chimice
- Dr. ing. Andrei FILOTTI, inginer șef la Institutul de studii, cercetări și proiectări pentru gospodărirea apelor
- Dr. Eugeniu NICULESCU-MIZIL, inspector general în Ministerul Industriei Chimice

- Ing. Mircea MUNTEANU, șef de proiect, Institutul de cercetări rafinării
 - Ing. Nicolae POPOVICI, director tehnic al Institutului de proiectări anorganice IPRAN
 - Dr. Nicolae RACOVEANU, șef de secție adjunct la Institutul de igienă și sănătate publică
 - Ing. Bujor ROȘCA, directorul Direcției tehnice din Ministerul Industriei Chimice
 - Ing. Jenica VERBUȚĂ, responsabil pentru purificarea apelor reziduale la Combinatul chimic-Făgăraș
 - Ing. Arie ZLOTA, șef de laborator, ICECHIM
- Reporterii revistei «Flacăra» — R.POP, Eugen SECELEANU, Liviu TIMBUS, Dorin TUDORAN

Redactorii mesei rotunde: Elzabete DACĂLU, Lionel NIȚESCU

facă parte din banii cheltuiți pentru atingerea unui progres general al industriei chimice, pe toate planurile, inclusiv al protecției mediului ambiant. În urma unor controale făcute în acești ani împreună cu organele Ministerului Sănătății am închis un număr de fabrici la care nu am avut soluții care să permită protejarea mediului ambiant. Așa s-a întâmplat cu fabricile de negru de fum prin canale, care poluau atmosfera la Copșa Mică. Ultimele care mai funcționează vor fi închise încă în cursul acestui an. Un alt exemplu: în momentul când am constatat că nu avem o soluție convenabilă la instalația care producea Dubitox — un antidăunător — am închis această instalație pînă cînd s-a elaborat un procedeu antipoluant eficient.

UN SISTEM SPECIAL DE ALERTĂ PE OLT

ADRIAN PĂUNESCU: Există și situații pe care nu le puteți rezolva în

cele 90 de zile prevăzute de lege?

MIHAIL FLORESCU: Prevederile legale precizează că în aceste 90 de zile trebuie creat cadrul corespunzător pentru luarea măsurilor în vederea evitării poluării mediului ambiant. Pentru aceasta, noi avem un plan de investiții care se și execută în momentul de față, dar care se prelungeste pînă în anul 1975. Alte prevederi — de pildă cele ce nu permit punerea în funcțiune a instalațiilor care nu asigură rezolvarea problemei mediului ambiant — sînt de mult aplicate. Trebuie să vă spunem că toate obiectivele noi care se construiesc sînt avizate de către Inspectoratul sanitar din punctul de vedere al protecției mediului și nu se permite intrarea lor în funcțiune dacă instalațiile antipoluante nu sînt în perfectă stare de funcționare. Desigur că în cursul anilor au fost cazuri cînd unii nu au respectat aceste hotărîri și — sub presiunea termenelor de punere în funcțiune a diverselor obiective — s-a făcut rabat instalațiilor de protecție, în felul acesta ivindu-se cazuri de poluare. La ora actuală, ministerul

nostru nu permite intrarea în funcțiune a vreunui obiectiv, indiferent care, pînă cînd instalațiile de protecție a mediului nu sînt în perfectă stare de funcționare. De regulă, necazuri se mai ivesc numai în condițiile unor accidente tehnice. Iată deci că apare o problemă a luptei pentru disciplina tehnică, strîns legată și de lupta pentru apărarea mediului și pentru protecția oamenilor. Cu o disciplină tehnologică fermă, instalațiile automatizate din industria chimică nu pot funcționa altfel decît normal. Este adevărat că am avut cazuri cînd am scăpat în atmosferă sau în apă anumiți poluanți care au provocat necazuri. Desigur, intervenția rapidă a echipelor noastre a limitat efectele, iar controlul pe care l-am instituit acum evită însăși apariția unor cazuri accidentale. Dealtfel au fost luate și unele măsuri ca, în caz de accidente, să nu fie scăpate în ape sau în atmosferă produsele acestor accidente, nocive pentru sănătatea populației și mediului înconjurător. Pe Olt, și în special la Făgăraș, am organizat, de pildă, un sistem special de alertă,

un control organizat al apelor Oltului care semnalează încă «din față» apariția noxelor.

ÎN LUPTĂ CU CONCENTRAȚIILE DE NOXE CE DEPĂȘESC LIMITELE ADMISE

ALEXANDRU CALOMFIRESCU: Mulțumesc revistei «Flacăra» pentru preocuparea sa sistematică în ceea ce privește condițiile de mediu. În presa noastră, în opinia publică au mai fost asemenea preocupări, dar sporadice. Aceasta este prima preocupare susținută în discutarea problemei. Mulțumindu-vă, așadar, dumneavoastră, aș vrea să subliniez că preocuparea față de mediu nu constituie totuși o activitate de ultimă oră; ea a fost o preocupare încă de mulți ani și aceasta explică faptul că nivelul poluării din țara noastră, cu toate că industria noastră cunoaște unul din cele mai rapide ritmuri de dezvoltare din lume, nu este de pro-

porții catastrofale. Starea de sănătate a populației nu este afectată în măsura în care se întâmplă în alte țări. Ministerele noastre productive se ocupă de aceste probleme, atât pe linia cercetării, cât și a rezolvărilor operative. Aș vrea să menționez că o serie de probleme specifice, iscate de fabricile de negru de fum, de coceriile de la Hunedoara și altele, au fost discutate în Consiliul de Miniștri. S-au elaborat planuri care, în bună măsură, s-au și aplicat. Desigur, mai sînt și aspecte pe care le-am dori îndepărtate și care mai provoacă discuții între Ministerul Sănătății și Ministerul Industriei Chimice.

Față de ceea ce reprezintă sănătatea poporului, poate că unele interese economice vor trece pe planul doi. Protecția mediului înconjurător va trebui studiată cu foarte multă rigurozitate.

MIHAIL FLORESCU: Fără îndoială că trebuie avută în vedere protecția mediului ambiant, dar nici elementele de eficiență economică nu trebuie neglijate și nici să fie trecute pe planul doi. Ele se referă tot la nivelul bunăstării populației.

ALEXANDRU CALOMFIRESCU: Nu vrem să facem greutăți Ministerului Industriei Chimice (care dealtfel produce pentru noi și medicamentele!). Știm că există un efort din partea institutelor de proiectare și a organelor tehnice ale acestui minister, menit să remedieze situațiile nefastătoare, dar în multe întreprinderi ale industriei chimice concentrațiile de noxe în atmosferă depășesc limitele stabilite. Cum vede Ministerul Industriei Chimice aducerea mai aproape de normele stabilite a acestor concentrații? Ne dăm seama că asta înseamnă un efort considerabil tehnic și financiar. Dar cum este văzută problema în perspectivă? În cât timp, de exemplu, s-ar putea remedia situația de la Turnu Măgurele, de la Coșca Mică sau de la Valea Călugărească, unde concentrațiile de bioxid de sulf sînt mult peste normele admise?

MIHAIL FLORESCU: Uzinele la care vă referiți sînt așezate la distanțe corespunzătoare față de zonele locuite. Normele stabilite de noi împreună, norme unele cu mult mai exigente decît cele din alte țări, sînt calculate pentru protecția oamenilor din uzină, pentru protecția mediului și a zonelor de locuit. Această protecție este asigurată prin distanța fixată de Ministerul Sănătății și pe care noi nu o încălcăm niciodată. Cînd avem scăpări de noxe, atunci, în orice caz, zonele de locuit sînt protejate prin aceste distanțe pe care chiar dumneavoastră le-ați stabilit și care, dealtfel, costă mulți bani.

ADRIAN PĂUNESCU: Bani, știu, nu vi-i dă nimeni. Ei rezultă din munca oamenilor, care au dreptul să trăiască sănătoși. Poporul român nu e subvenționat de nici un minister.

30 DE ÎNTREPRINDERI «POLUANTE» NU AU PRIMIT AVIZUL DE FUNCȚIONARE DIN PARTEA MINISTERULUI SĂNĂTĂȚII

MIHAIL FLORESCU: Asigurarea — am arătat — constă în distanțele stabilite între întreprinderi și zonele locuite. Restul se referă strict la personalul nostru din uzine, pe care, evident, trebuie de asemenea să-l protejăm. Și am mai spus că problemele acestea, din păcate, apar în condițiile unor accidente tehnice. De regulă, în uzine există o atmosferă normală. Evident, nu sînt soluționate toate problemele, și asta nu numai la noi, dar și pe plan mondial. Ba chiar sîntem printre primii în lume care am aplicat pe scară largă procedeul de captare a fluorului din gazele rezultate din obținerea îngrășămintelor fosforice. De asemenea, sîntem printre puținele țări din lume care au reușit să realizeze un procedeu de captare a bioxidului de sulf la fabricile de acid sulfuric, la uzinele de îngrășăminte fosforice. Ambele procedee sînt solicitate acum de foarte multe țări. Aceasta dovedește că specialiștii noștri se ocupă intens de latura aceasta a activității de care vorbea tovarășul Calomfirescu. Noi credem că se pot evita toate accidentele prin întărirea disciplinei tehnologice.

ALEXANDRU CALOMFIRESCU: Desigur, este vorba uneori de accidente, iar alteori de condiții meteorologice care pot să determine afectarea atmosferei unui mediu ambiant, dar nu putem nega și existența unor cazuri de afectare a zonelor de locuit. De aceea, Ministerul Sănătății — și bineînțeles și opinia publică — vrea să știe cam ce înseamnă, în timp, reducerea poluării atmosferei mai aproape de normele stabilite în unele zone de locuit. Aș vrea, dealtfel, să precizez că există circa 30 de cazuri de întreprinderi care nu au fost avizate pentru funcționare de către Ministerul Sănătății tocmai din cauza acestei situații. Desigur că aceasta este o situație care nu poate fi rezolvată de azi pe mâine. Ne dăm seama că, de pildă, la Coșca Mică nu vor putea fi scoase din funcțiune instalațiile în care au fost investite sume atât de importante. Ar fi interesant însă de știut dacă ministerul dumneavoastră a gîndit problema aceasta în ansamblu și a estimat ce înseamnă aducerea mai aproape de normele stabilite a emisiunilor de noxe.

INDUSTRIA DE ÎNGRĂȘĂMINTE: PROBLEME DE ANTI-POLUARE DE «DIMENSIUNI APRECIABILE»

NICOLAE POPOVICI: Exemplele date de tovarășul Calomfirescu se referă în primul rînd la industria îngrășămintelor chimice. Îmi permit să rețin și eu atenția asupra acestei ramuri care, așa cum s-a arătat, poate deveni un poluant al mediului. Problemele nu sînt nici pe departe simple. Dumneavoastră ați insistat pentru un termen, dar trebuie să vă spunem că este foarte greu de dat acest termen. În fiecare uzină unde se pun asemenea probleme este necesar să se introducă măsuri speciale, specifice acelei uzine. Industria de îngrășăminte, prin volumul mare al producției, și mai ales prin apariția fenomenului de concentrare a acestor uzine, ridică probleme de dimensiuni apreciabile. Recent, în Statele Unite, o fabrică de îngrășăminte care producea 600 tone amoniac pe zi și îngrășăminte cu azot și complexe a fost închisă din cauză că nu avea rezolvată problema impurificării apelor, deși uzina respectivă era așezată lângă un rîu foarte mare. Or, este știut că uzinele noastre produc cantitativ mult mai mult și sînt așezate pe rîuri mai mici decît cel pe care era așezată uzina americană.

Ce am făcut noi în această privință? Ne găsim în primul rînd în fața impurificării apelor cu ioni de nitru și amoniu, apăruți datorită scurgerilor necontrolate și care, de regulă, sînt proporționale cu capacitatea instalațiilor. Putem afirma că, în ce ne privește, am făcut progrese importante în a găsi soluții tehnologice pentru reținerea acestor doi poluanți periculoși din apele provenite din industria de îngrășăminte. Voi vorbi acum despre un procedeu care face obiectul unor vaste cercetări la noi, și anume — recuperarea acestor produși nocivi prin schimbători de ioni. Această recuperare se obține prin schimbători de ioni și are efecte economice foarte valoroase, întrucît permite reîntoarcerea în circuitul economic a unui produs, în condiții mult mai convenabile și cu cheltuieli mult mai mici decît ceea ce s-a obținut pe plan mondial pînă acum. Pentru acest procedeu, de curînd, consiliul ministerului a alocat suma de 29 000 000 lei numai pentru stația pilot și se fac eforturi deosebite pentru ca ea să fie pusă în funcțiune pînă la sfîrșitul anului, pentru a se trece astfel la o verificare pe scară industrială. Rezultatele obținute pînă acum sînt bune și sperăm în unele și mai bune. Procesul a stîrnit interesul multor firme din străinătate.

MIHAIL FLORESCU: Poate că ne va spune ceva în plus tovarășul Zlota, care a aplicat un alt procedeu la Tg. Mureș.

ARIE ZLOTA: În ce privește epurarea ionilor de amoniu, situația se prezintă în felul următor: acolo unde avem de îndepărtat numai ioni de amoniu, așa cum a fost cazul la Tg. Mureș, procedeul elaborat de noi (Institutul de cercetări chimice) a asigurat funcționarea instalațiilor, în continuare, la capacitatea programată a combinatului. În momentul cînd alături de ioni de amoniu

intervine și ionul nitric trebuie aplicat un alt procedeu. Acesta este un procedeu care — de data asta vorbesc în calitate de membru al Comisiei pentru combaterea poluării — ar trebui avizat să fie cercetat în continuare, el avînd un deosebit interes nu numai pentru ioni azotici și de amoniu, ci permițînd rezolvarea unei game largi de impurificatori din apele reziduale. Am ținut să precizez acest lucru, pentru ca să se știe că cele 29 000 000 lei care vor fi investite în această instalație-pilot reprezintă o sumă foarte mică față de rezultatele așteptate de la acest procedeu.

CARE ESTE PRIMUL POLUANT AL TĂRII

NICOLAE RACOVEANU: Îmi permit să intervin, încercînd să reorientez discuția. Tabloul pe care tovarășul ministru Florescu l-a schițat în legătură cu sursele de poluare a mediului ambiant în țara noastră în momentul de față este puțin diferit de cel prezentat de tovarășul Calomfirescu. În orice caz, eu nu cred că poluarea determinată de transporturi e cea mai mare.

MIHAIL FLORESCU: Sînteți împotriva părerii unanime a oamenilor de știință și specialiștilor din întreaga lume.

NICOLAE RACOVEANU: Nu este situația țării noastre, unde numărul de autovehicule care circulă este, relativ, mai redus. Există un studiu al surselor de poluare. Pe lîngă o poluare de origine biologică, umană, rezultată din nivel insuficient de tratare a reziduurilor umane, există o poluare industrială, rezultată din unii produși ai industriei metalurgice neferoase, cu arii mari de răspîndire de poluanți nedegradați în mediul ambiant. În al doilea rînd, avem o seamă de produse de ardere incompletă, inclusiv din termocentrale și din instalațiile industriale prost reglate. În al treilea rînd, industria chimică, în cadrul căreia, într-un loc destul de important, se situează industria îngrășămintelor. Răspîndirea de fluor, de pildă, este unul dintre factorii care afectează creșterea animalelor. În estimările făcute se au în vedere și implicațiile pozitive ale fluorului — o concentrație pînă la un anumit grad de fluor este avantajoasă pentru sănătatea oamenilor. Nu însă — din păcate — și pentru sănătatea vitelor de lapte!

Combaterea efectelor sociale ale poluării reclamă eforturi pe care industria trebuie să le facă și de care trebuie să se țină, seama în momentul în care se abordează ideea unui plan de combatere. Cu cît poluarea este mai redusă, cu atît costul combaterii ei este mai ridicat. Costul social al poluării este relativ redus dacă ținem seama că aceasta afectează sănătatea oamenilor, dezvoltarea agriculturii și zootehniei, păstrarea nealterată a frumuseților naturale etc. Pe măsură ce industria chimică a luat amploarea pe care o are, a crescut și cantitatea de produse nocive pe care ea le manevrează. Unele dintre uzinele de plastifianți conțin cantități de produse toxice de neconceput acum 20 de ani. Industria este obligată, prin însuși pericolul pentru om pe care îl reprezintă cantitățile pe care le manevrează, să ia măsuri de prevenire, astfel încît aceste produse să nu ajungă în condiții accidentale în mediul ambiant, trebuie luate și măsuri de fond, tinzînd la epurarea ultimelor reziduuri. Noi constatăm prezența unor poluanți tocmai datorită unor neajunsuri care apar în procesele tehnologice.

PREOCUPARE PENTRU COMBATEREA POLUĂRII

GEORGE BĂRĂNESCU: Mi-e foarte plăcut să remarc sprijinul susținut pe care presa îl acordă importanțelor probleme legate de protecția mediului ambiant.

Comisia de specialitate a Academiei poate să constate, prin comparație, o schimbare fundamentală a situației în ceea ce privește atragerea atenției opiniei publice asupra unui pericol real al zefelor noastre. Îmi fac o plăcută îndatorire să aduc din nou mulțumiri revistei «Flacăra» pentru inițiativele pe care le are în acest domeniu.

În legătură cu problema pusă în discuție, este de remarcă că dezvoltarea masivă a industriei noastre chimice în ultimii ani constituie o împrejurare favorabilă, deoarece s-au putut alege tehnologii moderne, care, printre alte avantaje, prezintă și pe acela

că sînt mai puțin poluante. Totuși, această dezvoltare a antrenat în mod fortuit și o intensificare a poluării mediului. După datele pe care le posedă comisia, există în mai multe locuri situații îngrijorătoare. De pildă, mari cantități de bioxid de sulf sînt deversate în atmosferă de fabricile de acid sulfuric de la Năvodari, Valea Călugărească, Zlatna, Baia Mare. Fabricile de acid azotic și fabricile de îngrășăminte azotoase de la Turnu Măgurele, Făgăraș, Roznov elimină mari cantități de oxizi de azot. În zona industrială a Combinatului chimic de la Craiova mediul este puternic poluat cu amoniac, bioxid de sulf, azot și pulberi. Recent, Comisia Academiei a fost solicitată în legătură cu acțiunea cu caracter interjudețean care urmează să se organizeze în luna mai la Rîmniceu Vilcea privind aspectele igienico-sanitare ale poluării mediului. Aici există probleme foarte grele în legătură cu alimentarea cu apă a orașului. S-a constatat, de asemenea, o poluare destul de avansată a rețelei de ape freatiche, cu consecințe însemnate în zonă. Comisia Academiei și-a propus încă de la începutul activității sale să evidențieze situațiile de poluare industrială. Remarc cu mare plăcere că la Ministerul Industriei Chimice am găsit cea mai bogată documentație, și nu mă refer la cea rezultată din exterior, ci la cea obținută printr-o activitate proprie. Este un minister care a făcut măsurători sistematice ce dovedesc preocuparea sa în direcția combaterii poluării mediului.

Ministerul Industriei Chimice a participat la o serie de acțiuni inițiate de Comisia Academiei în acest domeniu și profit de ocazie spre a mulțumi tovarășului ministru Florescu pentru sprijinul acordat direct acestei activități.

«SOLUȚIILE CARE PREVĂD COMBATEREA POLUĂRII MEDIULUI PRIN DILUAREA AGENTILOR NOCIVI NU SÎNT SOLUȚII DE DURATĂ»

ADRIAN PĂUNESCU: Care este punctul dumneavoastră de vedere în legătură cu ce spunea tovarășul ministru Florescu și tovarășul Racoveanu cu privire la sursele de poluare de la noi?

GEORGE BĂRĂNESCU: La noi în țară poluarea mediului nu este provocată numai de industria chimică. Astfel, la Baia Mare metalurgia neferoasă este cea care provoacă poluările cele mai însemnate. La Coșca Mică mediul este poluat de industria chimică și de cea metalurgică neferoasă. În alte părți predomină influența industriei materialelor de construcții. Deci este foarte greu să se spună care este primul poluant al țării. Dealtfel se pare că această poziție nu o revendică nimeni.

ADRIAN PĂUNESCU: Care este prima urgență, totuși?

GEORGE BĂRĂNESCU: Există prime urgențe peste tot. Ținînd seama de amploarea activităților, cred că eforturile principale trebuie făcute în chimie, metalurgie, agricultură, termoelectrică, industria materialelor de construcții, transportul în aglomerările urbane.

În legătură cu transporturile, încă există părerea că poluarea produsă de autovehicule este semnificativă. Noi v-am transmis și dumneavoastră rezultatele unei dezbateri purtate la Academie cu ministerele interesate, pe tema poluării produse de autovehicule. Cu această ocazie s-a arătat că în București, de pildă, în anumite zone poluarea mediului de către autovehicule depășește limita maximă admisă.

Aș formula cîteva opinii în legătură cu ce ar fi de făcut în privința protecției mediului ambiant. În primul rînd, trebuie discreditată părerea potrivit căreia anumite componente ale mediului sînt infinite și deci li se pot aduce orice fel de violențe fără urmări. Faptul că acestea sînt practic limitate, că apa, solul și aerul nu sînt nesfîrșite, este dovedit și de însuși poluarea lor. Iată de ce soluțiile care prevăd combaterea poluării mediului prin diluarea agenților nocivi în mediu nu sînt soluții de durată. Mai devreme sau mai tîrziu, mediul va resimți și efectele acestei poluări «reduse». O soluție de fond, în special pentru industria chimică, ar fi realizarea unor cicluri de fabricație închise. În toată lumea se caută soluții de desfășurare a proceselor tehnolo-

logice în cicluri închise, în cadrul cărora legătura cu mediul constă numai în introducerea materiei prime și în extragerea produselor utilizabile.

TREBUIE CUNOSUTE LEGĂTURILE DINTRE MEDIU ȘI ACTIVITATEA ECONOMICĂ

MIHAIL FLORESCU: Întrucât ați abordat problema ciclurilor închise vreau să vă spun că industria chimică lucrează în ciclul închis, în instalații ermetice închise, și aceasta din foarte multe motive, printre care, bineînțeles, și neprovocarea poluării mediului ambiant. Toate instalațiile noastre sînt închise. Este adevărat că mai avem unele ieșiri în atmosferă de gaze reziduale sau eliminări de ape reziduale, dar grosul problemei s-a soluționat tocmai pentru că lucrăm în cicluri închise. Industria chimică, încă de la începutul ei, s-a dezvoltat luîndu-și toate măsurile de a nu scăpa în atmosferă asemenea produse foarte periculoase, măsuri care au izvorît în primul rînd din nevoile sale proprii.

GEORGE BĂRĂNESCU: Actualul proiect de lege conține o prevedere foarte interesantă care, dacă va fi generalizată, va duce sigur la eliminarea poluării apelor. Este vorba de obligația industriei de a se alimenta din aval și a deversa apele uzate în amonte.

MIHAIL FLORESCU: Să știți că nu resping acest gen de soluție.

GEORGE BĂRĂNESCU: O altă soluție cred că este reprofilarea acelor întreprinderi în care combaterea emisiilor poluante costă prea mult. În unele țări au fost închise industrii pentru care instalațiile de combatere a poluării erau prea costisitoare.

Ar fi extrem de important ca introducerea în fabricație a unui produs a cărui fabricație sau utilizare poate avea consecințe importante asupra mediului să nu se facă decît după stabilirea respectivelor consecințe. În această privință, cred că trebuie să existe o conlucrare foarte strînsă cu Ministerul Sănătății sau cu Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor pentru ca nici un produs să nu fie dat pe piață pînă cînd nu are avizul organului competent.

Cred, de asemenea, că este deosebit de important pentru activitatea de protecție a mediului înconjurător — protecție pe care legea o va intensifica într-o măsură foarte mare — să se formeze cadre de specialiști în combaterea poluării mediului. La noi, această acțiune se află în multe părți la început. Există în unele institute, cum sînt cele ale chimiei, cadre cu preocupări susținute în domeniu. Însă pentru obținerea unor rezultate grabnice și cuprinzătoare este necesar ca să existe în toate domeniile activități menite să stabilească cele mai potrivite măsuri de protecție a mediului înconjurător; totodată de mare folos este prezența la fiecare sursă de poluare, potențială sau efectivă, a unor oameni care să cunoască legăturile dintre mediu și activitatea economică respectivă, să urmărească desfășurarea proceselor tehnologice din punctul de vedere al protecției mediului, să poată acționa eficient.

După părerea mea, trebuie schimbată opinia în legătură cu eficiența unui proces economic. Această eficiență nu trebuie să evalueze numai ceea ce se întîmplă în interiorul procesului economic respectiv, ci trebuie să țină seama și de relațiile dintre activitatea respectivă și mediu. Este posibil ca activitatea economică propriu-zisă să aibă o eficiență foarte bună; însă dacă această activitate aduce prejudicii mediului, eficiența socială poate fi negativă, adică, în ansamblu, pentru societate se realizează pagubă și nu profit.

EUGENIU NICULESCU-MIZIL: În industria chimică există acum puternice nuclee de cercetare a problemei poluării mediului ambiant și unii dintre tovarășii care lucrează în aceste nuclee sînt aici de față. Fiecare institut de cercetare și proiectare din industria chimică dispune de grupe și laboratoare specializate. Există o serie de procedee de origine românească, de mare valoare, care sînt căutate de țările cu economie avansată. De asemenea, aș vrea să spun că fiecare unitate industrială, fiecare centrală posedă laboratoare puternice și instalații de antipoluare — despre care, de altfel, s-a și vorbit aici.

Dar așa cum s-a mai spus, nu toate problemele legate de scăpări de noxe în apă și în atmosferă, din complexele de îngrășăminte, au fost rezolvate de știința mondială, iar aportul românesc la dezvoltarea acestor probleme este substanțial.

ÎNCREDERE ÎN ȘTIINȚA ROMÂNEASCĂ

ADRIAN PĂUNESCU: Dorim cu toții același lucru. Nu urmărim interese deosebite. După cum foarte mulți dintre noi sîntem parte dintr-o problemă foarte mare; dacă fiecare dintre noi se interesează de ea, pînă la urmă problema se va rezolva. Am încredere în știința românească. Merg pe această idee că avem oameni atît de inteligenți și avem și o anumită presiune istorică atît de mare, încît lucrurile acestea le putem rezolva noi înaintea altora.

MIHAIL FLORESCU: Nu vă bănuim că nu iubiți industria chimică. Desigur, într-o discuție ca aceasta, unele lucruri apar foarte spinoase și nu lipsesc nici pasiunile.

ADRIAN PĂUNESCU: Noi vă abordăm ca pe oameni care răspund de această chestiune. Vrem să știm soluția.

MIHAIL FLORESCU: Sînt soluții. Nu am nici o îndoială că mediul nu va suferi, ci va câștiga din dezvoltare. Lucrul acesta îl trăim și noi și va fi trăit și de generațiile viitoare de după noi.

ADRIAN PĂUNESCU: E important de știut că pasiunea cu care se discută acest lucru nu vine atît din gradul de gravitate al situației în raport cu alții, cît din dorința noastră de a fi într-adevăr o țară a omului, o țară care pune interesele omului înaintea unor interese mărunte economice.

MIHAIL FLORESCU: Interesele economice nu sînt mărunte. Este necesar să se găsească un «modus vivendi» între economie și ecologie.

ADRIAN PĂUNESCU: Nu cred că se poate vorbi de un viitor fericit pentru nimeni dacă acel viitor îi găsește pe oameni bolnavi. Să nu ne plasăm numai în acest nimb general de unde problemele ni se par rezolvabile, dar să ne situăm în punctul de fierbere, să ne implicăm în problema poluării și de partea cealaltă, de partea oamenilor.

GRIJA PREVENTIVĂ

ALEXANDRU CALOMFIRESCU: Grija noastră este să remediem efectele poluării, dar grija noastră este preventivă. Acesta este efortul și baza preocupărilor noastre. Noi trebuie să prezentăm punctul de vedere al Ministerului Sănătății. Nouă ni se cere un punct de vedere și avem datoria să-l spunem. Sînt niște interese economice la dumneavoastră. Poate găsim o soluție. Să vedem și studiile respective.

MIHAIL FLORESCU: Nu concepem nici un moment interesele economice altfel decît interese de natură socială, interese ale oamenilor. Trebuie să spunem că nu facem nimic despre care ne dăm seama că poate dăuna populației.

ALEXANDRU CALOMFIRESCU: Ministerul Sănătății poate să certifice interesul și colaborarea pe care am avut-o cu Ministerul Industriei Chimice.

PETRE CIOBANU: Eu am colaborat foarte mult și rodnic cu colegii de la chimie. Cunoșc eforturile pe care ei le fac, iar datele pe care le avem arată că de fapt industria chimică este mai puțin poluantă decît în alte părți și că fenomenele de poluare se datoresc în bună parte unor scăpări de noxe care au ajuns în zone populate. Astfel, la Vîlcea — în mijlocul orașului — am găsit noxe peste limita admisă de norme. Dar aceasta s-a întîmplat numai în condiții de accident. Morbiditatea generală nu indică mari creșteri pentru mediile unde există noxe. E totuși de semnalat că multe noxe se acumulează în organism avînd acțiune metabolică puternică, influențînd asupra sănătății. În general, trebuie spus că în industria chimică s-au luat măsuri eficiente și că laboratoarele foarte bune, dotate excepțional, de care dispune această ramură, fac permanent controlul poluării.

În ce privește unele regiuni, de pildă Copșa Mică, unde sînt multe industrii și unde este foarte greu de stabilit care este principalul poluant, cred că ar fi necesar să se instaleze aparaturi speciale de control al noxelor eliminate, la nivelul coșurilor, pentru instalațiile fiecărei uzine în parte.

S-au făcut aici unele referiri la normele pentru reglementarea distanțelor minime obligatorii între instalațiile poluante și zonele populate, norme stabilite în 1957. Recent a fost alcătuit un nou normativ, care însă nu a putut fi legitiferat pînă la ora actuală, din unele condiții obiective. În general s-a mers pe ideea că datorită efectelor poluării nu suferă numai starea de sănătate a populației în zonele populate, ci și agricultura, idee care a determinat renunțarea la normarea distanțelor, reținîndu-se în schimb ideea reținerii și neutralizării poluanților înainte de eliminarea pe coș, astfel că la nivelul incintei industriale noxele să nu depășească normele stabilite.

BUJOR ROȘCA: Din ce s-a discutat aici mi se pare că s-a lăsat impresia că anumite probleme rămîn încă neabordate de către Ministerul Industriei Chimice. Așa ar fi problema degajărilor de fluor, bioxid de sulf și clor. În legătură cu fiecare dintre ele sînt de spus unele lucruri. Mai înainte de orice, aș dori să fac precizarea că aceste degajări nu stau ca o sabie amenințătoare asupra capului celor care locuiesc în apropiere.

O situație proastă am avut cu fluorul, dar problema este soluționată astăzi pentru orice distanță de uzină. Mai ales prin instalarea de camere de absorbție Linz, capabile să aducă degajările la limitele de noxe admise. În plus, s-a prevăzut și absorbția alcalină menită să înlăture pe eventualele scăpări necontrolate, ceea ce constituie «o siguranță la siguranță». Din apele rezultate la această absorbție se fabrică fluoruri de aluminiu, iar din apele reziduale ale acesteia se produc criolite, produse foarte necesare în industria de aluminiu. Această tehnologie antipoluantă este similară cu un procedeu de fabricație cu ciclul închis. Pe lângă efectul antipoluant se obține o economie dublă prin reutilizarea substanțelor utile, cît și prin obținerea unor noi produse.

La instalațiile de clor avem, la coada sistemului, instalații de captare pentru fabricarea hipocloritului și a clorurii de var. Totuși, pentru o siguranță în plus funcționează la Rîmnicu Vîlcea o instalație de acid clorhidric care lucrează pe abgaze (gaze reziduale diluate), ceea ce conduce la păstrarea capacităților de hipoclorit și clorură de var pentru cazurile de avarie.

Pentru instalațiile de acid sulfuric s-au prevăzut metode care să micșoreze emisiunile de noxe, cum este cazul dublei catalize la Combinatul de fibre artificiale-Brăila sau cazul absorbției amoniacale la Combinatul de îngrășăminte-Turnu Măgurele, care realizează o reținere de 99% a bioxidului de sulf.

Rezolvarea tuturor problemelor este o chestiune de timp și, bineînțeles, de realizare a investițiilor pe care ni le-am propus.

«NE DERANJEAZĂ ȘI 0,1%»

ARIE ZLOTA: Aș vrea să fac o mică precizare referitoare la cele spuse de tovarășul academician Bărănescu, în ce privește faptul că sîntem la început cu cercetarea, cu rezolvarea problemelor în domeniul combaterii poluării.

În toate țările avansate din lume există un decalaj foarte mare între dezvoltarea industrial-economică și momentul cînd a apărut, evident, pericolul poluării apelor, fenomen care se manifestă și la noi. Eu am curajul să fac afirmația că potențialul nostru de cercetare în domeniul apelor reziduale este în momentul de față la nivelul care să permită o bună rezolvare a acestor probleme. Am căpătat o dotare corespunzătoare, iar Ministerul Industriei Chimice dezvoltă din plin sectorul de cercetare respectiv. Așa că, acceptînd ideea că sîntem la început cu această problemă, trebuie să menționăm că peste tot în lume lucrurile stau la fel.

Spunea cineva aici că IPRAN a fost întregat cam ce cantitate de noxe ar putea să scape în caz de accident. Vreau să spun că nu numai la evacuarea gazelor, a substanțelor volatile, ci și la ape se pot întîmpla accidente. Este însă foarte greu să se aprecieze volumul acestor noxe. Există uneori accidente în fabricație, în tehnologie. În stațiile nou create, în care în loc de 90% randament de purificare, cît obțineam anterior, realizăm acum 99% — randament care aparent nu deranjează, pe noi să știți că ne deranjează.

MIHAIL FLORESCU: Ne deranjează, și încă foarte mult, și din punctul de vedere

al eficienței economice. Problema consumurilor specifice în momentul de față este foarte importantă, și accentul pus de tovarășul Nicolae Ceaușescu în legătură cu cheltuielile materiale de producție ne atrage atenția asupra însemnătății acestui aspect și atunci ne deranjează și 0,1%.

ARIE ZLOTA: Pînă cînd problema apelor reziduale nu va fi rezolvată trebuie să se depună în continuare eforturi mari pentru raționalizarea consumului în cadrul unor instalații existente și care au nevoie de modificări din punct de vedere tehnologic. Ar fi interesant de arătat modul în care s-au desfășurat lucrările ICECHIM — colectivul de ape reziduale — în diverse combinate ale industriei chimice și care au dus la economie de apă prin raționalizări și recirculări. La Combinatul chimic-Borzești, o analiză foarte amănunțită a modului în care se consumă apa a dus la reducerea consumului cu 40%, ceea ce înseamnă 500 mc de apă pe oră. Efectul acestei reduceri de consum de apă a însemnat și reducerea evacurărilor de ape reziduale de la 1 200 mc/h la 600 mc/h.

DIN NECAZ — AVANTAJ

ADRIAN PĂUNESCU: Vreau să vă implic într-o «strategemă» a redacției noastre. Ne-am gîndit ca fiecare dintre reporterii noștri să pregătească o întrebare. Noi avem opt reporteri. Dar pentru că aerul în care ne mișcăm în această încăpere este destul de redus, participă numai patru. Atunci, fiecare dintre ei va reprezenta și punctul de vedere al unui coleg care nu e prezent. Punînd fiecare cîte o întrebare, considerăm că în acest fel dezlegăm și niște taine și — pentru că eu sînt în căutare de ritm — dăm și ritm discuției. Apoi vom reveni la tovarășul Filotti, pentru partea finală a discuției noastre.

RODICA POP: În urma proceselor tehnologice specifice industriei chimice se evacuează, în aer și în apă, gaze și reziduuri poluante. Care sînt posibilitățile de recuperare și valorificare a acestor reziduuri, diminuîndu-se astfel pericolul poluării și, în același timp, al pierderii de materii prime?

BUJOR ROȘCA: Pînă acum ne-am referit numai la probleme de atmosferă. Să trecem și la celelalte. Am discutat despre bioxidul de sulf. Aș preciza că din recuperările acestui gaz se realizează materie primă echivalentă pentru 30 000 de tone de acid sulfuric/an. În gazele reziduale rezultate la fabricarea acetilenei există mulți componenți care pot fi valorificați. Există studii la Ministerul Industriei Chimice, care urmează să fie examinate de Consiliul tehnico-economic, pentru valorificarea acestor gaze în producerea de metanol, acid acetic, acetat de vinil, poliacetat de vinil.

ADRIAN PĂUNESCU: Dintr-un necaz facem un avantaj!

BUJOR ROȘCA: Da. De pildă, la Rîmnicu Vîlcea se va produce izobutanol prin hidrogenarea izobutiraldehidei. Izobutanolul obținut se va vinde cu 100 dolari tonă. În Ministerul Industriei Chimice există studii privind utilizarea oxidului de carbon — conținut în gazele de eșapare de la fabricarea carbidului — pentru producerea acidului formic și a acidului oxalic. După 1974, circa 10 000 tone de acizi formici și oxalici vor fi fabricați din oxid de carbon care pînă acum se pierdeau în atmosfera pe care o poluau. Se valorifică de asemenea gazele de eșapare de la negru de fum, la uzina Copșa Mică. În ceea ce privește protecția apelor, privirile cercetătorilor noștri sînt îndreptate în special spre valorificarea substanțelor utile din aceste ape, micșorîndu-se în acest fel cheltuielile noastre. Aș aminti, în acest sens, utilizarea acidului sulfuric diluat de la instalațiile de uscare ale fabricilor de acid sulfuric, însumînd 25 000-35 000 tone pe an. Această cantitate, reîntoarsă în circuit, e utilizată la fabricarea îngrășămintelor. Pe platformele de la Rîmnicu Vîlcea și Brazi se valorifică de asemenea acidul sulfuric rezidual ca sulfat de fier.

În ce privește instalațiile pentru depoluarea apelor reziduale vreau să menționez că am investit sume pentru două instalații de criolite la Valea Călugărească și Năvodari, capabile să elimine în întregime sau în majoritate fluorul conținut în ape. În industria anorganică există multe substanțe care dau reziduuri ce ocupă mari întinderi de teren și care pot fi utilizate în mod mai eficient în alte scopuri. Nu demult, în

Moderna uzină de epurare biologică a apelor reziduale (defenolare) de la Combinatul petrochimic Ploiești.

consiliul tehnic al ministerului și în consiliul de conducere s-a aprobat utilizarea carbonatului de calciu precipitat care va rezulta din marile instalații de producere a îngrășămintelor complexe NPK. Acest carbonat va fi utilizat ca produs furajer. Sîntem de asemenea în fază de studiu al recirculării carbonatului de calciu care rezultă la fabricarea sodiei caustice la Govora, mergîndu-se pe un proces de fabricație în circuit închis. Aș mai vrea să amintesc că de la Govora se livrează circa 65 000 tone de carbonat de calciu ca amendament pentru terenuri agricole.

O problemă încă neclarificată în totalitate este aceea a utilizării fosfogipsului, care la ora actuală ocupă terenuri ce ar putea fi altfel utilizate. Totuși se folosesc azi circa 40 000 tone ca acceleratori de priză la ciment și 30 000 tone la fabricarea sulfatului de sodiu, urmînd să găsim întrebunțări și pentru alte cantități.

De asemenea, la Năvodari se pune problema valorificării unei cantități de bioxid de siliciu care astăzi se depune pe haldă, impurificînd peisajul. Institutele noastre de cercetări au găsit soluții de utilizare a acestui deșeu ca blocant la fabricarea polietilenei sau ca aerosil, sau, cum îi spunem noi, romsil, cu folosință în industria de prelucrare a cauciucului. Acestea sînt numai cîteva exemple, dar noi am luat în studiu 79 teme care vor cere un efort de investiții de circa 450 milioane lei, de pe urma cărora va rezulta materie primă însumînd peste 700 milioane lei pe an și care în perioada următoare își vor găsi valorificarea.

ANTIDĂUNĂTORII PROST FOLOȘIȚI... DĂUNEAZĂ

LIVIU TIMBUS: De mai mulți ani de zile numeroși oameni de știință — printre care și un grup de cercetători de la Institutul agronomic din București — au demonstrat că întrebunțarea insectofungicidelor (antidăunători sintetici) poate provoca grave

► În atenția chimiei vor sta și asemenea probleme ca benzina fără detonanți și combaterea tuturor gazelor de ardere... lată ceva ce interesează în cel mai înalt grad pe cei ce locuiesc în aglomerările urbane.

perturbații în lumea vegetală și animală. Adresăm întrebarea noastră bazîndu-ne pe anumite declarații și studii de specialitate ale unor cercetători de prestigiu. Astfel, academician prof. dr. docent David Davidescu a declarat unui reporter al revistei noastre că insectofungicidele (în special sărurile de cupru, de arsen, compușii de plumb) pot provoca grave intoxicații dacă fructele sînt consumate după primele săptămîni de la tratarea pomilor. O altă cercetătoare, Speranța Rizescu, de la Institutul agronomic din București, ne-a declarat că cercetările au stabilit că insectofungicidele se metaboliizează în plantă, scăpînd de sub controlul omului.

Alți cercetători au constatat, de asemenea, că aceste substanțe chimice distrug, în masă, nu numai paraziți și bacterii nocive, ci unele insecte folositoare (albine, de exemplu). În concluzie, cercetătorii amintiți au propus ca împotriva dăunătorilor, în loc de substanțe chimice, să fie folosiți paraziți și dușmani ai dăunătorilor. Cu alte cuvinte, să se recurgă la lupta biologică, prin răspîndirea și înmulțirea unor prădători ai dăunătorilor. Care este părerea dumneavoastră în această privință?

MIHAIL FLORESCU: Într-adevăr, consumul de pesticide în agricultură va crește în anii următori și aceasta este normal pentru că trebuie să salvăm 25% din recolta anuală,

care este amenințată de acești dăunători. Dar utilizarea pesticidelor comportă și un grav inconvenient: aceste produse sînt toxice, deci apare necesară o reglementare a folosirii lor. O reglementare a fabricației se realizează în momentul de față prin intermediul unei comisii din care fac parte toate ministerele interesate. Trebuie spus că problema este foarte importantă și dificilă, dar nu nerezolubilă. Așa cum s-a reglementat consumul de medicamente — deși și în acest domeniu mai sînt încă multe de făcut — trebuie să reglementăm și consumul de pesticide, mai ales că nu peste tot ele sînt folosite cu efecte salutare. Toate consecințele negative despre care s-a vorbit nu provin adesea decît dintr-o folosire abuzivă. Trebuie să vă spun că partidul nostru a luat o hotărîre și în această privință, iar noi am depus un document care propune o reglementare posibilă, reală, ce elimină multe din aspectele arătate. Există dealtfel numeroase instrucțiuni de manipulare a acestor produse, dar instruirea oamenilor care le folosesc este încă necorespunzătoare. Deși la noi în țară, în această privință, nu au existat cazuri dramatice ca în alte țări, de multe ori au fost situații cînd substanțele respective au fost folosite de oameni neinstruiți în acest scop și nu după indicațiile inginerilor agronomi, așa cum ar fi fost normal. Mai vreau să menționez că un foarte mare număr de savanți au arătat că nu se poate renunța la pesticide și insecticide; din contra, ele trebuie să se înmulțească. Este absolut necesară protejarea pe această cale a unor plante. Repet: 25% din producția noastră agricolă anuală — adică circa 4 milioane de tone — este amenințată de gînganii și buruieni, și ea trebuie apărută.

Pregătim acum, din indicația conducerii de partid și de stat, un regulament care va împiedica folosirea nerațională a pesticidelor.

Dealtfel, dumneavoastră știți că acum cîteva ani s-a dus pe plan mondial o campanie susținută împotriva D.D.T., dar azi s-a revenit pentru că în combaterea malariei nu există altă armă mai eficientă decît D.D.T. Desigur, orice utilizare abuzivă și nerațională duce la situații ca cele arătate de dumneavoastră și deci o reglementare va fi binevenită. Concomitent, noi căutăm să fabricăm cît mai puține substanțe toxice pentru om. Este adevărat, pe de altă parte, că în ultimii ani s-au efectuat cercetări pentru combaterea dăunătorilor prin microorganisme, dar și stăpînirea acestora din urmă

este extrem de dificilă și medicii au un cuvânt de spus în acest domeniu. Noi credem că ele nu vor deveni un pericol decât dacă nu vor fi stăpânite suficient. Există o reglementare a fabricației pesticidelor și insecticidelor; mai este necesară o reglementare a folosirii lor.

REVERSELE NEAȘTEPTATE ALE LUPTEI BIOLOGICE

PETRE CIOBANU: În regiunea Argeș, datorită nerespectării normelor de depozitare și neglijenței personalului care manipulează aceste substanțe, într-un an s-au înregistrat 68 intoxicații.

NICOLAE RACOVEANU: Folosirea lor corectă în agricultură exclude accidentele, posibilitățile de intoxicare. Fructele și celelalte produse agricole trebuie consumate multă vreme după utilizarea pesticidelor. Lucrătorii din agricultură trebuie să respecte reglementările în vigoare. Este adevărat că utilizarea abuzivă a acestor substanțe duce la intoxicații acute, dar intoxicație cronică cu pesticide nu există în țara noastră.

Lupta biologică este o problemă care interesează toată lumea. La noi au fost inițiate studii în acest domeniu, de pildă privind prădătorii muștelor, în special în zona litoralului. Se ivesc însă și reverse neașteptate. Se întâmplă același lucru ca și cu insecticidele: muștele se obișnuiesc cu agenții prădători respectivi! În străinătate s-au elaborat tehnici mai sofisticate, de exemplu folosirea masculilor sterili. Există de asemenea și alte tehnici, care întâmpină însă destule rezistențe. De aceea continuă să se fabrice D.D.T., în ciuda faptului că unele firme străine au renunțat să-l producă. De ce s-a revenit? Pentru că apar situații ca în Indonezia, unde s-a declarat o gravă epidemie de malarie rezultată tocmai din neutilizarea D.D.T.

Evident, reglementări științifice vor permite să nu se strice echilibrul ecologic. Am avut și noi în unele locuri cazuri de dispariție a albinelor, dar utilizarea corectă a pesticidelor în agricultură, conform unor norme tehnice bine stabilite, va duce la lichidarea acestor neajunsuri.

GEORGE BĂRĂNESCU: Am participat la o reuniune internațională științifică unde s-a dezbătut această problemă. Specia-

liștii au arătat că încă nu se poate da un răspuns definitiv în acest domeniu. De fapt, încă nu se cunoaște exact efectul real al acestor antidăunători asupra oamenilor, dat fiind că acesta se face simțit după vreme mai îndelungată. Este necesar deci să se urmărească efectul substanțelor în cauză și să se selecționeze cele care nu produc mediului prejudicii.

MIHAIL FLORESCU: Trebuie să reținem totuși că viața medie a oamenilor a crescut considerabil în ultimele decenii și că ea va crește și mai mult. Deci, oamenii au puțină de a combate efectele negative decurgând din utilizarea nerațională a acestor produse. Există mijloace pentru a crea condiții de siguranță dezvoltării umane. Subliniez acest lucru pentru că s-au emis unele opinii din străinătate potrivit cărora poluarea constituie o amenințare pentru dezvoltarea economică a țărilor în cauză. Mă refer, de pildă, la un raport al Institutului tehnologic din Massachusetts, S.U.A., așa-numitul raport Meadows, la un raport al Comitetului pentru combaterea poluării mediului din cadrul Agenției pentru protecția mediului, din Roma. Noi considerăm că problema combaterii poluării este de dimensiuni mondiale și interesează pe toată lumea. Dovadă, și această discuție, care nu va fi ultima. Vom continua să găsim mijloace de combatere și soluții pentru a asigura și sănătatea oamenilor, și mediul ambiant, în ciuda pesimismului manifestat în documentele citate.

ADRIAN PĂUNESCU: Am citit și eu primul raport. Desigur, nu putem fi de acord cu soluțiile preconizate, dar datele pe care raportul le oferă sînt cutremurătoare, ele trebuie să ne alarmeze. E grav că se întâmplă ceea ce se întâmplă. Repet, putem găsi o altă soluție, dar datele respective alarmează și trebuie să pună în gardă conștiința contemporanilor.

NICOLAE RACOVEANU: Ultimele rapoarte apărute în 1972 în S.U.A., bazate pe date culese de agențiile pentru protecția mediului, demonstrează evident îmbunătățirea a indicilor globali de calitate a mediului în ultimii trei ani.

FĂGĂRĂȘENII VOR RĂMÎNE ACASĂ

ADRIAN PĂUNESCU: Să continuăm seria întrebărilor. Eugen Seceleanu, care este de fel din Făgăraș, are de pus o întrebare.

EUGEN SECELEANU: Ar fi greu să-mi imaginez viața istoricului Făgăraș fără Combinatul chimic «Nitramonia». Spre el duc toate drumurile, la el își cîștigă oamenii piinea, pensia și îmbrăcămintea. Și tot grație lui, din păcate, sînt acum mai multe policlinici, mai mulți bolnavi. Vă spun un amănunt nefericit: numai în familia mea sînt doi bolnavi de tuberculoză, și doctorii le recomandă aer curat. Unde? Aerul Făgărașului nu mai este curat și miroase a tot felul de substanțe chimice. Peștii din apele înconjurătoare mor pe capete și a te duce la pescuit apare doar ca un act de încăpăținare. Părinții mei — făgărașeni vechi, trecuți prin monografii — vor să se mute. Ce vor face: se vor muta sau vor rămîne acolo? Aerul va deveni sănătos, curat și bun?

JENICA VERBUTĂ: Nu sînt de acord cu această părere. Eu trăiesc în Făgăraș de 15 ani. Am locuit mai întîi lângă gară, acum m-am mutat în centru și nu am simțit defel această poluare. Firește, în interiorul combinatului și în jurul său există o oarecare poluare, dar numai cînd presiunea atmosferică este deosebit de joasă și cînd oxidul de azot — singura noxă de poluare a atmosferei în Făgăraș — coboară la nivelul locuințelor. Acești oxizi de azot sînt, în anumite condiții tehnice de absorbție, mai nocivi în apă, unde concentrația este ceva mai mare decît în limitele admise, dar aceasta nu deranjează prea mult. De regulă, nici în combinat nu simțim poluarea. Nu știu la ce alte gaze sau noxe în atmosferă se referă tovarășul Seceleanu. În acest domeniu, la combinatul nostru există o preocupare susținută: de circa zece ani se studiază diferite posibilități de distrugere a acestor noxe și chiar de recuperare economică a lor. Nu s-a reușit pînă acum, dar în prezent, prin colaborare cu un institut de specialitate, se pare că se va rezolva problema noxelor, a oxidului azotic din atmosferă, prin folosirea de procedee catalitice. La sfîrșitul anului în curs, cercetările vor fi probabil terminate. Va urma proiectarea și instalarea dispozitivelor respective de protecție.

EUGENIU NICULESCU-MIZIL: Locuiești în Făgăraș de 15 ani. Intenționați să vă mutați?

JENICA VERBUTĂ: Nu.

MIHAIL FLORESCU: De-a lungul anilor am încercat să transferăm specialiști din Făgăraș la alte unități noi și a fost foarte greu.

NICULAE POPOVICI: Deși nu s-a ajuns la limita maximă admisă, vreau să spun că în cadrul Ministerului Industriei Chimice există preocupări serioase în ceea ce privește reducerea oxizilor de azot, — chiar în condițiile în care emisia de oxizi de azot a scăzut —, cercetarea aflîndu-se în fază de stație-pilot. Cercetarea se va desfășura la Combinatul de la Tg. Mureș și ne-am propus să distrugem catalitic oxizii de azot emanați de fabricile de acid azotic. Vreau să remarc că în majoritatea țărilor s-a mers numai pe linia de a suprima culoarea gazelor finale, ele rămînd însă în atmosferă; în schimb, noi am mers pe ideea distrugerii sale, mai precis pe linia aducerii lui în stare de azot inert, deși acest procedeu este mai costisitor.

JENICA VERBUTĂ: La instalația care producea acid azotic în perioada cînd tovarășul Seceleanu locuia la Făgăraș s-a rezolvat problema oxizilor de azot prin recuperarea acestora și transformarea lor într-un produs nou — azotit-azotat.

PEȘTII VOR SĂ SUPRA- VIETUIASCĂ

ELIZARIE DASCĂLU: Aș dori să pun și eu o întrebare, ceva mai generală decît a tovarășului Seceleanu, deși vizează tot pescuitul. Industria chimică nu se consideră oare implicată în scăderea producției naționale de pește în apele dulci?

MIHAIL FLORESCU: Aci trebuie dat un răspuns ceva mai larg. Problema producției naționale de pește în apele dulci a fost examinată de multe ori de guvern și partid. De fapt, nu este vorba de o scădere absolută a producției: pur și simplu nu producem atît cît am dori să dăm pe piață pentru populație. Desigur, există ape unde aceste elemente poluante elimină, în mod brutal, peștele, dar trebuie să vă mai atrag încă o dată atenția că noi, ca producători direcți de chimicale, sîntem perfect conștienți de pericolul pe care propriile noastre produse îl prezintă dacă nu sînt folosite cum trebuie. Consumatorii de chimicale trebuie să ia măsuri corespunzătoare, căci ei pot provoca asemenea accidente. Industriile textile, de pielărie, de construcții de mașini, electrotehnică și electronică, ce folosesc produse chimice, au datoria să controleze ce se întâmplă cu apele pe care le folosesc și apoi le deversează! Pe Valea Bistriței avem una din cele mai mari și mai poluante industrii chimice și totuși acolo există pește!

ARIE ZLOTA: La Uzina chimică Borzești apele reziduale care se evacuează în diluația cu emisarul respectiv, Trotușul, nu omoară peștii. (Bineînțeles, se produc alte fenomene de degradare.) Același lucru pe Olt, la Rîmnicu Vilcea. O dificultate s-a ivit pe Olt: la un moment dat s-au semnalat simburii de prune de la o distilerie. Or, acești simburii conțin mici cantități de cian, o substanță otrăvitoare.

BUJOR ROȘCA: Un institut de specialitate din Constanța a studiat apele de la Năvodari și a ajuns la concluzia că moluștele și peștii din Marea Neagră nu suferă în nici un fel de pe urma combinatului.

ANDREI FILOTTI: După părerea mea, lipsa de pește se datorește, în parte, și poluării apelor. Trebuie recunoscut că există agenți chimici care poluează. De exemplu, cianurile din Olt omoară peștele. Dar trebuie subliniat că, în general, peștele cu care se alimentează orașele nu provine din apele curgătoare menționate aci, ci dintr-o serie întregă de bălți «organizate», unde se iau măsurile de prevenire a poluării. Consumul și cererea de pește a crescut foarte mult. Poate ar trebui făcute mai multe amenajări piscicole în zone adecvate.

Nenumărate iazuri se pot realiza pe riuri mici, unde nici nu există pericol de poluare.

ADRIAN PĂUNESCU: Dar apele noastre mari? Sînt ele poluate de industria chimică sau nu?

«A LĂSA O ALBIE SEACĂ ESTE LA FEL DE RĂU CA ȘI A O MURDĂRI»

ANDREI FILOTTI: Chimia se află, probabil, pe unul din primele locuri în ceea

ce privește fabricarea de substanțe ce poluează apele. Ea le produce, dar aceasta nu înseamnă că le și varsă în ape. Dimpotrivă, poate revendica înfîlțietatea în ceea ce privește lupta împotriva poluării. Eforturile Ministerului Industriei Chimice pentru găsirea de mijloace de combatere a poluării sînt de departe cele mai importante din industria noastră.

Opinia publică trebuie infomată: problema poluării nu se poate rezolva în 90 de zile. Dacă se putea realiza aceasta în 90 de zile, nici nu făceam o lege privind protecția mediului ambiant. Este vorba de o lege-cadru, care ne orientează activitatea în acest domeniu pe o perioadă foarte îndelungată. Și avem multe de făcut! Chimia nu va termina niciodată cu lupta împotriva poluării: peste cinci ani vor apărea noi produse cu problemele lor specifice legate de poluare care vor trebui rezolvate ș.a.m.d. Există totuși o preocupare foarte susținută în acest domeniu. Bineînțeles, avem și instalații care n-au fost date în funcțiune, la care au survenit întârzieri sau există instalații lipsite de dispozitive antipoluante. La Brazi, stația de epurare a fost dată în funcțiune abia anul trecut. Un mare număr de instalații antipoluante sînt încă în curs de amenajare. Anumite rămîneri în urmă, explicabile pe un plan mai general, s-au rezolvat. A existat deci o preocupare pentru remedierea deficiențelor.

Vreau să subliniez că protecția apelor nu comportă numai un aspect calitativ, ci și unul cantitativ. A lăsa o albie seacă este la fel de rău ca și a o murdări. Calitatea și cantitatea sînt două fațete la fel de importante ale problemei, care nu trebuie neglijate. Să revenim la pești. Într-o albie seacă este sigur că nu se mai găsește un singur pește, dar în apele de lângă Tg. Mureș ei încă mai trăiesc. Din punct de vedere economic, cantitatea de apă are o importanță foarte mare. Pentru Borzești s-a amenajat un lac de acumulare la Poiana Ursului, care costă peste 500 milioane lei. Anul acesta ar fi trebuit să cheltuim alte 500 milioane lei pentru un alt baraj. Măsurile de recirculare a apei au evitat însă aceste cheltuieli. Vă dați seama că discutăm despre sume foarte importante.

Rezultatele stației de epurare de la Tg. Mureș sînt spectaculoase.

Problema poluării este îngrijorătoare în ansamblu și trebuie tratată în ansamblu. În general se elaborează planuri de amenajare a apelor în scopuri utile, ținîndu-se seama de calitate și de cantitatea apei și se caută colaborarea cu diferite ministere și diferite ramuri. În domeniul calității, aceste eforturi trebuie susținute. În legătură cu relațiile noastre cu chimia trebuie să arăt că în ultima vreme a apărut o colaborare mult mai strînsă decît acum cîțiva ani.

O REUȘITĂ: EPURAREA BIOLOGICĂ

VASILE DUMITRESCU: Lucrez de mulți ani în problema apelor reziduale poluante și vreau să vă relatez că atunci cînd am pornit la lupta împotriva poluării am fost trimis, prin Ministerul Industriei Chimice și Comitetul de Stat al Apelor, într-o călătorie în străinătate pentru a vedea ce și cum fac alții. După aceea am revenit în țară și ne-am pus pe treabă. Prima noastră acțiune a constat în identificarea poluanților din ape. Această inventariere a durat pînă în anul 1962. A urmat o fază de proiectare. Prima acțiune: eliminarea acidității apelor prin tratare fizică și chimică. Dar odată cu dezvoltarea petrochimiei, problemele au început să se complice. Puteam rezolva o serie de probleme prin sedimentare și tratare chimică, dar nu puteam încă realiza depoluarea apelor prin epurare biologică. Am importat însă instalații din străinătate, am pus la punct unele procedee originale. Și am reușit! Astfel, complexul de epurare biologică de la Borzești este apreciat și de vizitatorii din străinătate. La ora actuală avem tehnologii foarte moderne la Pitești, Rîmnicu Vilcea, iar la Săvinești avem o tehnologie specifică pentru epurarea apelor într-un complex de fabricare a fibrelor sintetice. La Făgăraș s-a elaborat o tehnologie complet românească. De asemenea, menționez stația de epurare biologică a apelor reziduale de la Combinatul chimic «Victoria», pentru care cercetarea s-a elaborat pe o stație-pilot.

MIHAIL FLORESCU: Nu ați amintit

LUPTA CU POLUAREA (II)

stația-pilot model, amplasată pe camioane, care se deplasează din loc în loc pentru a găsi soluții.

VASILE DUMITRESCU: Acum această stație merge la Făgăraș.

EUGENIU NICULESCU-MIZIL: În toamna trecută a venit în vizită în România fostul președinte al statului Chile, Eduardo Frei, care nu este specialist în domeniul acesta, dar a cerut în mod expres să viziteze stația de epurare a apelor de la Brazi, despre care auzise că este o stație de înaltă eficiență tehnică în domeniul antipoluării.

MIRCEA MUNTEANU: Aș dori să menționez câteva din preocupările și realizările Ministerului Industriei Chimice privind combaterea poluării rezultate din prelucrarea țiteiului.

Se știe ce dezvoltare a luat acest sector industrial în ultimele două decenii. Aici combaterea poluării apelor este deosebit de importantă, având în vedere debitele mari pe care le utilizează și dată fiind complexitatea apelor reziduale evacuate din fiecare unitate.

Acești doi factori au impus cercetătorilor, proiectanților și personalului din exploatare să caute metodele tehnice cele mai perfecționate pentru a se evita contaminarea mediului ambiant.

Caracteristic pentru industria de prelucrare a țiteiului, pentru petrochimie, este modul cum a fost abordată ideea. Primul obiectiv urmărit a fost tocmai raționalizarea modului de folosire a apei. Astfel, numai la platforma de la Brazi, din cadrul rafinării de la Combinatul petrochimic-Ploiești, prin măsurile tehnice luate ca urmare a cercetărilor și proiectărilor respective, debitul de apă prelevat a fost redus în proporție de 50%, implicit debitul de apă reziduală a scăzut la jumătate. În cadrul măsurilor luate în anii 1968-1971 merită menționată utilizarea unor metode originale, cum ar fi tratarea și recuperarea apei de la «tăierea» cocului (apă în prezent refolosită în circuitul productiv) sau utilizarea condensatorilor de suprafață etc. Instalațiile proiectate de Institutul de cercetări și proiectări pentru rafinării-Ploiești, în calitate de proiectant general, se bazează pe tehnologii moderne. Aș putea cita metode ca separarea gravimetrică, folosirea substanțelor coagulante, epurarea biologică, tratarea nămolului rezultat din procesele de epurare, incinerarea acestor nămoluri în cuptoare cu pat fluidizat. Au fost luate în considerație și aspectele economice secundare; astfel, pe seama gazelor rezultate de la incinerarea nămolului vom produce abur ce va fi folosit chiar în uzină. Se cercetează în prezent posibilitatea ca o bună parte din apele reziduale să fie refolosite în procesele tehnologice. Amenajările, construcțiile necesare, conductele, stațiile de pompare sînt gata și sper că în curînd vom putea informa că s-a recuperat o bună parte a apei epurate, deci apă reziduală. Cu alte cuvinte, tovarășe academician Bărănescu, ne vom alimenta din propria noastră apă reziduală!

O VESTE BUNĂ PENTRU RÎMNICU VÎLCEA

GEORGE BĂRĂNESCU: Cei de la Rîmnicu Vîlcea, care într-o anumită perioadă au fost obligați să se alimenteze cu apă de la saca, vor primi această veste cu mare bucurie.

MIHAIL FLORESCU: Este o situație a trecutului. Pentru utilizarea pe platforma noastră industrială noi am adus o apă bună, de izvor de munte, și am extins conducta cu cinci kilometri, pînă la Rîmnicu Vîlcea. Am făcut aceasta, deși orașul avea priza de apă în amonte de deversarea apelor de la combinat. Rîmnicu Vîlcea are acum o apă foarte bună.

MIRCEA MUNTEANU: Să revin la instalația de la Brazi la care mă refeream mai înainte și care a intrat în funcție în trimestrul III al anului trecut. Este foarte eficientă deoarece — raportîndu-ne la conținutul în poluanți — ea reține mai mult de 95% din suspensiile din apă. Rezultă că în apele reziduale care inițial conțineau 300 mg la litru suspensii, acestea din urmă au scăzut sub 10 mg la litru. La fenoli, eficiența este de 99%. Sulfur, practic a dispărut din apele reziduale supuse epurării. Consumul biologic de oxigen este de 25 g pe litru. Demn de reținut este faptul că această

instalație mare și importantă, atît prin complexitatea apelor pe care le are de tratat, cît și prin valoarea debitului și capacității de epurare, a permis cercetătorilor, proiectanților și personalului din exploatare să dobîndească o experiență pe care Ministerul Industriei Chimice o va folosi neapărat la realizarea altor instalații similare. Deja se află în construcție stația de epurare a apelor reziduale evacuate din rafinăria din Ploiești — bazată tocmai pe experiența dobîndită la Brazi.

PETRE CIOBANU: Mai sînt și alte probleme. Fenolii ridică probleme la Galați și la Tulcea; la Blaj — plumbul, cianururile și cadmiul. Sînt cîteva probleme foarte dificile și delicate, dar pe care cred că proiectanții le vor putea rezolva.

ÎN DOLJ CURG APE TULBURI

DORIN TUDORAN: Sînt purtătorul de cuvînt al tovarășului inginer șef Ion Neguțiu, șeful serviciului protecția calității apelor din cadrul Oficiului de gospodărire a apelor-Dolj. Aș pune două întrebări:

1) În județul Dolj apele depășesc categoria a 3-a, deci sînt degradate în totalitate; care este «contribuția» unităților Ministerului Industriei Chimice?

2) Combinatul chimic-Craiova nu posedă o stație de epurare corespunzătoare actualei capacități de producție și deversează apele reziduale cu un conținut ridicat de ape amoniacale, negru de fum, omologi și polimeri. Cînd se va da în folosință noua stație de epurare a combinatului chimic?

NICOLAE POPOVICI: Mă limitez la Combinatul chimic-Craiova ca sursă de poluare a Jiului, și aș reaminti, legat de aceasta, că o problemă nerezolvată deplin satisfăcătoare pe plan mondial este aceea a tratării apelor reziduale care conțin ioni de amoniu și nitriu, dăunători sănătății.

La Craiova, cercetarea s-a angajat pe căi foarte promițătoare. La sfîrșitul anului acesta vom putea verifica eficiența procesului pe care l-am dezvoltat la noi în țară și care prezintă un interes deosebit și în străinătate — fapt care ne sporește încrederea în valoarea lui. În paralel, tocmai pentru a grăbi aplicarea acestui proces, — pînă vom rezolva definitiv problema și fără să așteptăm rezultatele definitive — lucrăm deja la proiectul de execuție pentru întreaga capacitate a apelor de la complexul Craiova. Dacă vor interveni «corecturii» le vom face pe parcurs pentru a cîștiga timp. Anul 1975, cînd intră în funcțiune noua capacitate de la Craiova, ne va găsi avînd rezolvarea definitivă a problemei apelor reziduale.

MIHAIL FLORESCU: Dumneavoastră ați ridicat problema subdimensionării stațiilor de epurare de la Craiova. Din cauza acestei subdimensionări reziduurile rezultate de la fabrica de acetilenă au dus la o situație grea. Avem un plan de măsuri și se lucrează foarte mult pentru ca «apa neagră» din Jiu, preluată la combinatul nostru, poluată din exploatarea carboniferă din Valea Jiului, să fie redată mai curată înapoi în Jiu. Cu cîteva ani în urmă, această apă s-a înrăutățit, deoarece nu s-au luat măsuri adecvate atunci cînd au apărut problemele în instalațiile de acetilenă. Azi, aceste instalații merg în condiții normale. Odată cu mărirea capacității stațiilor de epurare, în 1974 se vor elimina aceste situații.

GEORGE BĂRĂNESCU: Este foarte important ca instalațiile de reținere să existe și să funcționeze normal, dar este și mai important ca ele să funcționeze la parametrii proiectați. Rezultatele obținute de Ministerul Industriei Chimice sînt îmbucurătoare, însă de exemplu la Slatina instalația de reținere a fluorului funcționează doar cu un randament de 55—60%, din motive constructive și uneori datorită exploatării. Nu arareori, pentru sporirea producției, sînt intensificate procesele tehnologice fără schimbări corespunzătoare în instalațiile de protecție a mediului, ceea ce duce la o sporire substanțială a emisiilor poluante.

PAUL ANTONESCU: Cîteva cuvinte în legătură cu anumite aspecte din domeniul petrochimiei și al prelucrării țiteiului. Statistica mondială arată că în țări ca S.U.A. și Franța, doar 30% din rafinării sînt dotate cu stații de epurare avansate pentru apele reziduale, celelalte posedînd doar instalații simple de epurare. În țara noastră toate rafinăriile vor fi dotate pînă în 1975 cu insta-

lații de epurare complexe, moderne. Deci, față de străinătate vom sta mult mai bine.

Aș mai dori să arăt că există o adîncă preocupare pentru cercetarea științifică în acest domeniu. Din cele trei metode foarte moderne de epurare a apelor — dar din care, practic, nici una nu a fost aplicată pe scară mare în străinătate — au fost aplicate la noi în țară, în stația-pilot de la Pitești, două: oxidarea electrochimică și electroflotația. În acest domeniu, în străinătate, practic nu există decît mici instalații; deci și sub acest aspect ne aflăm în apropiere de nivelul mondial.

CHIMIA, UN MAGICIAN AL INDUSTRIEI MODERNE

LIONEL NIȚESCU: Tovarășul ministru Florescu și tovarășul academician Bărănescu au citat transporturile în rîndul surselor principale de poluare. Ce preocupări există la Ministerul Industriei Chimice pentru diminuarea poluării datorate autovehiculelor?

MIHAIL FLORESCU: Da, în adevăr, benzinele le producem noi. Și pentru această problemă noi am vrut să aducem la discuție un specialist, dar din păcate nu am putut. În schimb, sînt tovarăși din institutul de specialitate care pot să vă vorbească despre preocuparea noastră de a elimina etilplumbul, care este cel mai periculos. În momentul de față, noi ne preocupăm de reducerea cantității de etil-plumb din benzine și ne-am propus ca pînă în 1975 întreaga problemă să fie soluționată prin producerea de benzine cu cifră octanică ridicată, cu un conținut redus de etil-plumb sau eliminîndu-l în întregime.

O a doua problemă, în legătură cu creșterea monoxidului de carbon în mediul urban este determinată de creșterea producției de autoturisme. Noi nu discutăm numai despre realitățile de azi. Problema poluării datorită autovehiculelor rămîne valabilă și peste cinci ani, și constructorii de mașini trebuie să găsească o soluție radicală, să înlocuiască motoarele cu explozie sau să încerce să așeze mici aparate cu catalizatori de cărbune activ la eșapamente. Catalizatorii ar «prelua» gazele de eșapament.

NICOLAE RACOVEANU: Chimia, ca factor de poluare în viitor! Chimia este totuși un mare magician al industriei moderne. Imită natura, fabrică mase plastice. În atenția ei vor sta și asemenea probleme ca benzina fără detonații și combaterea tuturor gazelor de ardere pe cale catalitică. Benzinele fără detonații vor avea de altfel mare căutare și la export. Aș mai cita și necesitatea fabricării de pesticide diversificate și adecvate scopului, problema unor noi fertilizatori etc.

Chimia va putea schimba, în bine, condițiile noastre de mediu, ea va produce noi și noi substanțe interesante și utile. Dar unele sînt mutagene, cancerigene, cu efecte negative asupra generațiilor viitoare. Trebuie să facem astfel ca viața omului de mîine să devină mai ușoară, dar și mai puțin periculoasă.

ANDREI FILOTTI: Utilizarea nerațională a îngrășămintelor duce la scăderea fertilității solului, riscă să scadă producția agricolă nu pentru scurt timp, ci să compromită un sol astăzi fertil.

MIRCEA MUNTEANU: Industria chimică este principalul creator de substanțe antipoluante, dar tot ea este cea care produce și substanțe coagulante și adjuvante la coagulare și cele care intervin direct în procesele tehnologice, dînd un ajutor prețios în lupta împotriva poluării.

CERCETĂRI ROMÂNEȘTI APRECIATE PESTE HOTARE

EUGEN SECELEANU: Eu am de pus o întrebare în numele tovarășului Dona. Alertarea opiniei publice în legătură cu primejdiile poluării — la noi și aiurea — este, fără îndoială, un lucru pozitiv. Dar cred că presa are datoria să demonstreze convingător că avem de-a face cu o problemă soluționabilă, că poluarea poate fi învinsă, că oamenii nu trebuie să se lase cuprinși de panică. Există, după cîte știu, unele reușite spectaculoase în străinătate (eliminarea smogului londonez, de exemplu). În ce măsură considerați că poate fi vorba la noi, acum, de o abordare globală a problemei, de rezolvări care să îmbunătățească radical mediul înconjurător într-o zonă întregă, de sigur fără a neglija măsurile cu caracter parțial, limitate la o anumită unitate sau la

un anumit focar de poluare? Putem să primim liniștiți poluarea aceasta? Se vor lua măsuri?

NICOLAE POPOVICI: O.N.U. a întreprins acțiuni foarte energice pentru a mobiliza atenția lumii, a oamenilor politici, a guvernelor, a tuturor instituțiilor de specialitate, pentru a analiza în fond și cît mai serios această problemă, care are nu numai un aspect național, ci și unul internațional. Ar fi foarte interesant de cunoscut în ce măsură eforturile noastre, ale industriei chimice românești, au oarecare ecou, sînt într-o anumită măsură prețuite în afară. Aceasta ar constitui o verificare a faptului că, într-adevăr, proiectele noastre, eforturile noastre sînt eficiente.

Vreau să dau cîteva exemple despre unele cercetări legate de poluare, în domeniul industriei chimice, apreciate peste hotare.

Un procedeu dezvoltat în cadrul ministerului nostru, de captare și valorificare a gazelor din industria de acid sulfuric, a suscitât interesul deosebit al unei instituții americane. Acest procedeu a intrat în literatura de specialitate sub denumirea de procedeu românesc și este citat într-un tratat apărut în 1971 în S.U.A., scris de o autoritate în materie. Pentru un alt procedeu de valorificare sub formă de acid sulfuric de contact a gazelor provenite din metalurgia cuprului, avem cereri din două țări din America de Sud.

O serie de procese românești au în vedere valorificarea fluorului din industria de îngrășăminte. Am fost solicitați de o firmă din Turcia să efectuăm un studiu asupra organizării producției de săruri de fluor în cadrul industriei de îngrășăminte din acea țară.

Aceste exemple ne îndreptățesc să credem că eforturile făcute de industria chimică românească au o valoare practică și se bucură de atenție și din partea specialiștilor din alte țări.

PROCEDEE DE MARE PERSPECTIVĂ ELABORATE CHIAR ÎN UZINĂ

JENICA VERBUȚĂ: Există și o serie de soluții românești elaborate chiar în uzină. De exemplu, epurarea biologică a apelor organice de pe platforma de la Făgăraș a fost realizată de colectivul de la Combinatul chimic-Făgăraș. Este o metodă originală, vizînd apele cu nitroderivați nebiodegradabili, deosebit de toxice pentru faună și chiar pentru om. Studiul a fost efectuat cu ajutorul unei stații-pilot și s-a ajuns la rezultate foarte bune, în sensul că fenolii și nitroderivații au fost reduși foarte mult — rezultat valoros în condițiile specifice de ape de pe platforma noastră.

O altă cercetare, tot originală, realizată la combinatul nostru a avut în vedere biodegradarea acestor substanțe organice cu ajutorul microorganismelor din plantele de baltă și din turbă. Procedeu de aplicat în cel mai scurt timp. El este destul de puțin costisitor și e la îndemîna oricui. Este adevărat că el nu diminuează noxele într-o proporție hotărîtoare, dar s-a ajuns și la randamente de 80%. S-a întocmit deja documentația, instalația este în construcție și anul acesta o vom pune în funcțiune.

S-a rezolvat și problema epurării apelor cu cupru chiar în fabricile respective de amoniac. S-a lucrat la un procedeu care rezolvă problema recuperării cuprului din aceste ape și reintroducerea cuprului în fabricație, apele rămînînd total purificate.

Acum lucrăm la un studiu privind epurarea biologică a ionilor de amoniu și nitriu, problemă grea și nerezolvată pe plan mondial. Am reușit să reducem ionul de amoniu din apele reziduale în proporție de 95% și să distrugem ionul nitric în proporție de chiar mai mult de 98%. Și acest studiu ultim s-a încheiat în laborator, urmează să-l încercăm în fază pilot pentru a putea trece apoi la proiectare și la construirea instalației.

«REBELII» DIN RÎNDUL POLUANȚILOR

MIHAIL FLORESCU: Nu există la noi uzină chimică fără laborator de analiză a apelor, nu există uzină chimică care nu controlează și nu înregistrează, din oră în oră, apele ce pleacă din uzină.

Aș vrea să mă opresc asupra unei descoperiri de mari proporții ce s-a realizat în laboratorul de ape reziduale de la Făgăraș. Mă refer la metoda de eliminare a celor mai rebeli poluanți din apă — fenolii. Acești fenoli nu sînt degradabili naturali. Dacă vă mai amintiți, cu luni în urmă, cam în

același timp, presa din S.U.A. și R.F.G. a răspândit în toată lumea vestea că s-au găsit niște trestii care combat fenolii din apele reziduale. Prezentarea făcută era foarte generală, însă noi ne-am dat seama din aceste materiale publicate că ei sînt la o fază pe care noi am depășit-o de mult. Încă o dată precizez că procedeul românesc de combatere a apelor fenolice a rezolvat cu totul problema distrugerii fenolilor din apele reziduale. Prima instalație mare va fi gata la sfîrșitul acestui an și în curînd vom dezvolta acest procedeu pentru a fi folosit de celelalte industrii. Vreau cu această ocazie să aduc felicitări colectivului din Făgăraș care a pus la punct un procedeu atît de ingenios.

EUGENIU NICULESCU-MIZIL: Legat de întrebarea cu privire la stăvilirea poluării în domeniul transportului, menționez și eu că industria noastră produce acum benzine superioare, cu cifre octanice ridicate, fără aditiv cu plumb, care contribuie efectiv la reducerea poluării și sînt foarte căutate la export. Acesta — ca și conținutul mic de sulf — este și motivul pentru care la ora actuală disponibilitățile sînt din ce în ce mai mici chiar și pentru export, deși producția crește.

De asemenea, aș mai menționa că noi fabricăm — și vom dezvolta acest sector în anii următori — pesticide cu un nivel de remanentă mică la sol și foarte ușor degradabile la acțiunea vînturilor și ploilor. De asemenea, fabricăm detergenți cu un grad mărit de biodegradabilitate care, avînd în vedere că sînt folosiți în special la spălări industriale ce se deversează, conduc la reducerea poluării apelor.

«AVEM ÎNCREDERE CĂ VOM PUTEA REZOLVA ACESTE PROBLEME»

MIHAIL FLORESCU: În expunerile noastre am încercat să vă prezentăm ceea ce facem, citeva din preocupările și rezultatele noastre, am menționat și cum intenționăm să învingem unele greutăți, probleme la care încă nu avem soluții. V-am expus programul foarte vast de investiții, rezultatul din hotărîrile Congresului al X-lea al P.C.R. și ale Conferinței Naționale. Documentele Congresului, rapoartele tovarășului secretar general Nicolae Ceaușescu trasează tuturor întreprinderilor sarcina de a se ocupa cu cea mai mare atenție de problema protejării mediului înconjurător.

Avem în fața noastră un program care se întinde pînă în anii 1980-1990. Poluarea este o problemă greu de rezolvat; ea frămîntă toată omenirea, deci și pe noi.

Prezentîndu-vă rezultatele, am dorit să vedeți că am acționat așa cum ne-a învățat partidul, nu numai ca niște «oameni din industrie», ci în calitate de comuniști, că aceste preocupări nu datează nici de azi, nici de ieri, ci din perioada cînd s-a început industrializarea socialistă a țării și ele vor crește pe măsură ce se va dezvolta industria.

În acest sens avem mult optimism, căci am văzut soluționîndu-se multe asemenea probleme și avem încredere că sîntem în măsură să soluționăm încă multe probleme nerezolvate.

Trebuie să vă spun că în minister avem preocupări deosebite pe această linie. Chiar azi-dimineață a fost o analiză la consiliul de conducere al ministerului, programată cu mult înainte de apariția Proiectului de lege care face obiectul mesei noastre rotunde de azi. În consiliu s-a făcut o analiză a lucrărilor în domeniul epurării apelor. Am aici raportul prezentat de direcția tehnică; situația la fiecare investiție în acest domeniu este tratată foarte amănunțit.

Aș spune deci că avem încredere că vom putea rezolva aceste probleme.

Noi privim combaterea poluării ca o îndatorire a noastră, de comuniști, care doresc ca tot ceea ce se construiește în socialism să fie efectiv folositor oamenilor. În acest scop s-au și făcut mari cheltuieli. Dealtfel, acestea sînt probleme care se discută mereu la conducerea de partid, la guvern. Fonduri de sute de milioane de lei s-au acordat tocmai în ideea de a asigura protecția completă a mediului ambiant, a oamenilor. În final, între cele două elemente — om și mediu — există o strînsă legătură. Protecția muncii și protecția mediului constituie probleme de mare anvergură. Ministerul nostru, cunoscînd bine produsele cu care lucrează, a înființat încă în urmă cu 15 ani un centru medical industrial, unic la noi în țară, în cadrul căruia colaborăm foarte strîns cu Ministerul Sănă-

tății. Centrul se ocupă de protecția mediului în fabrici și, în general, în zonă. Avem laboratoare de toxicologie în toate marile uzine legate de acest centru, care fac tot felul de măsurători preventive. Sute de chimiști și operatori chimiști nu se ocupă decît de controlul mediului ambiant, al mediului din fabrici, al apelor. Noi vom întări desigur acest control, vom mobiliza toate mijloacele de cercetare în acest domeniu. Dealtfel, o hotărîre în acest sens a și fost adoptată în ședința de azi a consiliului nostru de conducere. Noi privim lucrurile cu acel optimism sănătos cu care partidul nostru ne-a învățat să gîndim dezvoltarea omenirii și considerăm că omenirea va și găsi căile de progres atît în domeniul social-politic, cît și economic.

Lucrînd în domeniul industrial, noi ținem permanent cont de indicațiile date de partid în domeniul atît de greu și dificil din punct de vedere tehnologic al combaterii poluării și ne străduim să găsim soluțiile corespunzătoare. Cred că colaboratorii mei din minister vor fi de acord cu aceste concluzii care se bazează pe fapte pe care le cunoaștem, pe exigențe pe care le formulăm față de toți lucrătorii din minister și a căror capacitate o cunoaștem. Nu aș vrea să spun că toate problemele sînt rezolvate, că totul se va rezolva ușor, dar cu timpul vom găsi soluțiile respective. Am dori ca acest timp să fie cît mai scurt, ca efectele dezvoltării noastre industriale să nu aibă nici un fel de influență dăunătoare asupra mediului nostru înconjurător.

ADRIAN PĂUNESCU: Sigur, stimatei oaspeți, în nici un moment al discuției nu am avut iluzia că s-a rezolvat sau că noi am putea rezolva totul. E bine să se știe că nu ne facem iluzii din acest punct de vedere. Știm că posibilitățile noastre sînt limitate istoric și că nu putem face mai mult decît putem face. Dar acest optimism despre care vorbea tovarășul ministru Florescu este de fapt nu numai o armă morală, el îmbracă la ora actuală o formă socială precisă și acest proiect de lege supus dezbaterii publice, dezbătut și de noi astăzi, dar în forme concrete, fără a ne manifesta o formală adeviere, acest proiect constituie — cred — o lecție de umanism pe care nu avem decît s-o urmăm și să o predăm fiecărui, la mica sau mai marea noastră catedră.

Eu vă mulțumesc dumneavoastră tuturor pentru faptul că, aflîndu-vă în puncte importante ale ierarhiei noastre sociale, dumneavoastră ați venit aici, la revista «Flacăra», și de fapt în fața opiniei publice, pentru a dezbate aceste lucruri. Vă mulțumesc foarte călduros. Văd în asta un semn de justă estimare, înții de toate, a înaltelor investiții pe care le aveți în lumea noastră de 20 de milioane, pe care o puteți face mai fericită sau mai puțin fericită (și noi credem că e bine și dorim ca toți să acționăm în așa fel încît să ne simțim mai bine în viitor, și dacă nu noi, măcar copiii noștri), deci vă mulțumesc pentru această foarte înaltă soliditate, pentru participarea dumneavoastră la această dezbateră. Dincolo de rezolvările imediate pe care le poate genera, această solicitare e un semn de politică bună, de timp bun și de speranțe bune ale noastre.

Mai mult decît să discutăm, noi nu putem face altceva acum. Dar am simțit că noi, cu toții, sîntem implicați moral într-un anume destin al țării noastre, care nu poate fi străin de dezvoltare — pentru că viitorul nostru este dezvoltarea — dar șansa noastră este să ne dezvoltăm în așa fel încît să folosim înții omului și să nu ne facem că nu observăm că omenirea e compusă din oameni. Acel om cu O mare, despre care se vorbește, citeodată uitîndu-se omul cu o mic, nu există de fapt. Există oamenii care fac, care muncesc și care construiesc o țară și care au dreptul să trăiască în sănătate deplină în țara lor.

Eu sînt realmente bucuros de întîlnirea noastră, așa cum am fost bucuros și de prima întîlnire cu reprezentanții ai Ministerului Energiei Electrice.

Consider că e cazul să mai facem asemenea lucruri, că e cazul să apropiem politica de cei care o hrănesc cu munca lor. Politica nu există în sine, ea este o politică a oamenilor și subliniez că în tot ceea ce s-a spus aici este vorba despre om. Așteptăm acum împlinirea promisiunilor acestei dezbateri.

violon d'ingres pentru un procuror

În profesia dumnealui — Sp. B. Proca — e departe de a fi un oarecare. Dimpotrivă, are funcții oficiale și prestigiu real.

Dar nu despre ce a realizat în meserie acest ieșean vreau să vorbesc, ci despre preocupările, să le spunem metaprofesionale, pe care le are.

Întîi am aflat că duminicile — cînd alții ori fac chefuri, ori dorm, ori se lăile nepricepîndu-se să dea decizii asupra timpului pe care-l au exclusiv în subordine — dumnealui își face programe de concert. Programe nu la întîmplare, ci potrivit celor mai rafinate criticii de alături a opusurilor muzicale și a autorilor.

Apoi l-am văzut discoteca — impresionantă, fără îndoială! — și l-am ascultat vorbind despre muzică. Vorbînd — «el, profanul» — cu o pasiune, cu un har, pe care arareori, trist de arareori, l-am găsit la profesioniști.

Mă bănuie că de-abia atunci, în rîstimpul ceasului în care am stat de vorbă, deci rușinos de tîrziu pentru mine, mi-am dat seama, am descoperit, am înțeles că în componența definiției noțiunii de hobby trebuie neapărat să intre și ideea de noblețe. Noblețe în sens de puritate a pasiunii, a dăruirii, a flăcării.

Dar, din păcate, omul acesta avea și un necaz. Niște rînduri pe care a simțit nevoia să le scrie, niște rînduri care alcătuiau un articol-eseu despre «musical» i-au fost respinse de către specialiștii de la nu știu care publicație, nu de specialitate ci, ca să zic așa, general valabilă.

Eu unul nu-s muzicolog, dar socotesc că textul merită să apară, merită publicitatea. Dacă nu pentru altceva, măcar ca să demonstreze că eseu și cronică de artă nu trebuie făcute doar epatant de către «aleși» care beneficiază de un plus de surse de informații, ci și cu pasiunea fierbinte și innobilatoare cu care fac lucrurile «muritorii de rînd», îndrăgostiți — cu adevărat și dezinteresat — de vioara lor și care — culmea! — sînt bănuți că duc o viață banală. Și-acum, articolul cu pricina:

Nelu IONESCU

Pe o stradă oarecare, pietoni pașnici își dau dintr-o dată binețe, înflăcărâte, își interferează pașii și devin atît de comunicativi de parcă s-ar cunoaște de cînd pămîntul. Mai întîi lent, încă sfîșos, apoi din ce în ce mai trepidant, chiar agresiv, ajung, în cele din urmă, să încingă o adevărată cavalcadă a dansului frenetic. Dezlănțuirea lor ne intrigă, ne uluiește, dar ne și reconfortează. Sfîrșim prin a crede că toate și totul în lume sînt doar melodii și coreografii. Deși «West Side Story» și «My Fair Lady» au trecut oarecum în istorie, ne mai întrebăm și azi: ce-i totuși musical-ul?

Operetă nu-i, pentru simplul motiv că a atacat-o. I-a atacat prejudecățile caste și, curînd-o de molii, a scos-o sub raza vie a soarelui, în piețe publice ori în grădini; a dus-o din palate anacronice în căsuțe modeste; a purtat-o pretutîndeni unde viața pulsează cu forță de reactor atomic. E adevărat, a păstrat ceva din inadvertențele convenționale ale operetei și totuși vestirile lui sînt cu mult mai credibile decît ale ei; musical-ul ne face chiar să acceptăm că pot dansa și trotuarele («Cîntînd în ploaie»), și copacii («Hello, Dolly!»), și păsările («Mary Poppins»). Apoi, spre deosebire de operetă, «el» nu s-a sfîșit să se inspire din operele geniului universal; așa se face că «Pigmalfon»-ul lui Shaw a ajuns «My Fair Lady», iar «Romeo și Julieta», pur și simplu «West Side Story». În sfîrșit, melodiile musical-ului — simbioze, creator-inspirate, dintre melosul vienez și cel american, stence și fascinante contopiri sonore — nu mai răsună ca «Dunărea albastră».

Musical-ul nu-i nici o reactualizare a revistelor cinematografice de odinioară, precum «Strada 42», «Ziegfeld Follies» ori altele. Fast și montare, tumult grandios (dar nu și sărăcie ca în recentul «Oliver»), figurație densă și demonstrații acrobactice teribile se aflau și acolo, numai că asemenea performanțe își aveau de obicei locul doar pe scena unui teatru, numai în partea finală a filmului și fără ca procedeul să aibă o justificare tematică, fiind doar pretextul pentru lansarea vedetei și etalarea de paiete strălucitoare. În musical-ul onest, dimpotrivă, plastica mișcării și partitura sonoră complinesc logica dramatică a filmului; confirmă unele stări psihologice, înfrumățează, gradual și progresiv, în pas cu desfășurarea acțiunii, în care se sudează organic.

Deci, nici operetă, nici film muzical. Atunci, ce-i totuși musical-ul?

Nicăieri aiurea dansul lumpenproletariatului n-a fost mai veridic redat decît în secvențele din «My Fair Lady», în care mișcările savant burlești ale gunoierilor londonezi exprimă satisfacția lor efemeră că vor avea în sfîrșit ceva de băut din pomana darnică a bunei lor Eliza Doolittle. Surpriza revederii mult dorite cu îndrăgita Dolly îi determină pe chelnerii faimosului local newyork-kez să facă, în vederea unei recepții fastuoase, repetiții acrobactice de o rară originalitate.

Mai fantezistă și, totodată, mai realistă decît alte manifestări asemănătoare, cert e că formula musical-ului ține de însăși ființa umană. Avem innăscute în noi simțuri mișcării și simțul muzical. Ne regăsim în musical și asta-i mai important decît orice definiție.

ARHEOLOGIA, LA ZI

coiful de la găvani

Coiful de luptă pe care și l-a pus pentru un moment în cap acest tînar — tînarul este din Brăila — constituie în momentul de față piesa de rezistență a unei importante descoperiri arheologice făcute în județul Brăila, la Găvani, în plină cîmpie. Despre ce este vorba? Săpînd acum doi ani la amenajarea unui canal de irigații, buldozerele au scos la lumină o seamă de obiecte străvechi. Nu li s-a dat prea mare importanță. Abia în toamna lui 1972, în timp ce se efectuau arături, pe marginea noului canal au apărut alte urme ale trecutului, ceea ce, de data asta, a condus la anunțarea celor în drept. Doi arheologi din Brăila, Florian Anastasiu, directorul muzeului, și Nicolae Harțuchi, au constatat că toate obiectele, inclusiv coiful, proveneau dintr-un mormînt traco-getic (secolul IV î.e.n.), răscolit de buldozer. După părerea specialiștilor, mormîntul ar fi aparținut unui demnitar sau unui șef de oaste. La moartea acestuia — acum circa 2400 de ani — ar fi fost sacrificii și șase cai, întrucît s-au găsit șase zăbale, precum și citeva admirabile piese de harnașament confecționate din argint. S-au mai găsit — tot pe cîmp — un șirag de mărgelă de sticlă colorată, plăcuțe de argint, vîrfuri de săgeată, toate făcînd probabil parte din inventarul mormîntului.

După terminarea investigațiilor, coiful și obiectele provenite din mormîntul traco-getic vor fi expuse la muzeul din Brăila, descoperirea urmînd, după cite aflăm, să constituie obiectul unei comunicări științifice ce va fi susținută la Congresul internațional de tracologie din 1975. Adăugăm că în muzeele noastre se găsesc deja citeva coifuri provenind din antichitatea îndepărtată și descoperite pe teritoriul țării noastre. Toate din aur și considerate coifuri de paradă. Un asemenea coif, provenit din România, se află expus de multă vreme și la Muzeul din Detroit. (Nu se știe în ce loc din țară a fost găsit și nici cine l-a adus în America.) Cel descoperit acum în județul Brăila este un coif de război străvechi — poate singurul de acest fel ieșit la lumină la noi.

F. URSEANU

săptămîna politică

ieri, azi, mâine

Există momente în care istoria însăși, — istoria pe care o modelăm cu mîinile și cu gîndirea noastră, istoria pe care am ajuns să o prevedem cu siguranța și înțelepciunea izvorîte tocmai din cunoașterea legilor ei lăuntrice —, există momente în care istoria însăși ne cere să întoarcem pentru o clipă privirile înapoi. Să ne aducem aminte. Să facem bilanțurile și să măsurăm bine istoria de ieri, înainte de a porni mai departe, spre istoria de mâine. Iată-ne în fața unui asemenea moment: la 8 mai 1973 partidul comuniștilor, conducătorul încercat al poporului, marele arhitect al României socialiste, împlinește 52 de ani, frumoasa vîrstă a maturității robuste, a certitudinilor, a împlinirilor. Odată cu izbucnirea impetuoasă a primăverii, poporul nostru își serbează, una după alta, — și nu te poți opri să nu remarci că însăși istoria reînnoirii țării noastre stă sub semnul acestei fundamentale renașteri a naturii —, trei mari sărbători: ziua partidului, aniversarea a 96 de ani de la proclamarea independenței de stat a României și împlinirea a 28 de ani de la victoria coaliției antifasciste împotriva Germaniei hitleriste.

Cum se vede, libertatea a fost scrisă la noi, în acest spațiu în care o geografie binecuvîntată a adăpostit adesea o istorie sfîșiată, deseori primăvara; iar primăvara aceluia memorabil an 1921 a însemnat prima filă, primul sunet de gong al unor schimbări de rosturi esențiale ale existenței noastre sociale și politice. Tot ce s-a făurit la noi în țară, tot ce stă la temelie superiorității orînduirii noastre și a viitorului ei a fost gîndit, condus și realizat pe baza concepției revoluționare științifice a materialismului dialectic și istoric, de către partidul nostru, «*forumul de elaborare a liniei generale și a strategiei construcției socialiste în România. Niciodată, în milenara sa istorie, poporul român n-a avut un asemenea conducător călit și încercat în lupte, o asemenea forță de avangardă în stare să-l ducă cu mîină sigură spre țelurile la care aspiră*» — sublinia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, întărind, în cuvîntarea rostită zilele trecute, la marea adunare prin care bucureștenii au sărbătorit ziua muncii, ideea «*dreptului fiecărui partid de a-și stabili de sine stătător linia politică, strategia și tactica revoluționară, potrivit condițiilor concrete din țara în care acționează, pentru a putea sta în fruntea luptelor consacrate făuririi unei vieți mai bune...*».

Iată un adevăr pe care l-a confirmat pe deplin evoluția construcției noastre socialiste, mai ales în etapa deschisă de Congresul al X-lea și de Conferința Națională — din 1972 — a partidului, etapă în care s-a trecut la elaborarea programului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate. România urcă într-un ritm năvalnic treptele spre un mâine înșorit, cu fruntea sus, demnă, știind să-și aprecieze exact cuceririle de ieri, forțele de azi și perspectivele de mâine. Și nu ezită nici o clipă să privească greuțățile în față, să le spună pe nume, tocmai pentru a ști să lupte mai eficient împotriva lor. Este marea lecție pe care o dă Partidul Comunist Român, acest permanent descoperitor, purtător și creator al noului. Este lecția adevărului științific demonstrat! Lecția lucidității și curajului. «*Considerînd că dezvoltarea neajunsurilor și lipsurilor este o condiție a însăși înlăturării lor, a mobilizării celor ce muncesc în direcția îmbunătățirii continue a muncii, partidul nostru scoate la iveală și înfățișează în mod deschis stările de lucru negative din societate, acționează neîntrerupt pentru îndreptarea greșelilor, pentru perfecționarea întregii noastre activități*» precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Astfel ne găsește aniversarea partidului: perfecționîndu-ne viața, munca, formele organizatorice. Dezvăluind răminerile în urmă și cîntărind căile de a le înlătura. Dînd muncii acea înaltă măsură și menire a ei, pe care numai o societate sănătos orînduită i le poate asigura. Țara noastră își face legile de azi pentru a fi sigură de sporul zilei de mâine. Națiunea noastră muncește și crede în viitorul ei. Tocmai pentru «*ca în societatea noastră socialistă să nu mai avem greieri, ca în fabulă, care să stea numai «să cînte și să jöace», apelînd la alții să le dea să mînce»*. Țara noastră muncește pentru ca «*să fie o societate de albine harnice, în care fiecare să contribuie cu capacitatea și cunoștințele sale la edificarea generală a socialismului, atît pe plan material, cît și spiritual, la bunăstarea întregii societăți*».

Așa întîmpinăm aniversarea partidului, asemeni unui stup de albine harnice, căutînd în florile muncii mierea dulce a zilei de mâine, miere ce nu se poate obține decît cu efortul, de multe ori dificil, al zilei de azi.

Sanda FAUR

cronica instituțiilor

infernul lui schopenhauer

Există efecte vizibile ale poluării, care atrag imediat atenția și dau un caracter de urgență măsurilor de apărare. Culoarea schimbată a apelor unor riuri, murdăria imensă a unor lacuri, altădată cristaline, sau praful înecăcios al industriilor de ciment nu mai au nevoie de studii peste studii și de concluzii savante pentru a le demonstra existența și nocivitatea. La Turda oamenii nu au mai văzut cerul de o generație, iar acoperișurile caselor au un strat gros de praf, ca un lînțoliu. Consecințele sînt boli ale căilor respiratorii, stări de iritație cronică și alte efecte dezastruoase. Orice discuție prelungită pe această temă riscă să forțeze căi deschise. Nimeni nu mai contestă necesitatea intervenției celei mai hotărîte.

Mai subtilă decît orice altă formă de poluare este cea sonoră. Urechea recepționează zgomotele tot timpul, fie că sîntem concentrați într-o activitate sau că dormim, ea nu se poate închide, ca ochiul, atunci cînd este oboseală. Studiile recente au dus la concluzii alarmante, formulate în mod lapidar de dr. Vern O. Knudsen de la Universitatea California din Los Angeles: «*Gălăgia, ca și fumul, este un agent ascuns al morții*». Experiențele pe animale au demonstrat că zgomotul exagerat a produs efecte dezastruoase asupra circulației sanguine și a inimii, a schimbat în mod radical comportamentul. Există în psihiatrie o nevroză, semnalată încă de Freud, bazată pe expunerea la sunete nefirești, iar John M. Mecklin citează cazuri de impulsi sinucigăse sau ucigașe, pe aceeași bază, referindu-se la împușcarea lui Roy Innis Jr., fiul unui militant de culoare, de către un muncitor de noapte, sub geamurile cărui se jucuau copiii, țipînd ca de obicei. Se apreciază că 70% din nevrozele pariziene se datorează zgomotului fără măsură. Exemplele ar putea continua, dar nu cred că mai este nevoie. Să fim atenți, o clipă numai, în București, la fondul difuz de zgomote din urechea noastră, în permanență, de dimineață pînă seara, prelungit apoi în timpul somnului. Este o sursă de neliniște inconștientă, de anxietate adeseori patologică.

Se spune că, pe la 1851, Arthur Schopenhauer se plîngea de zgomotele infernale ale zgomotelor de bici pe străzile Frankfurtului. Dacă nu mă înșel, expresia lui era «*cu adevărat infernale*» și pot să-mi închipui teroarea filozofului singuratic la azul pleșiturilor și șuierăturilor nevinovate ale unor surugii bonomi. Schopenhauer era un fin muzician, cînta din flaut, un instrument delicat, văzut de mine în colecția Bibliotecii universitare din orașul german, sub eticheta «*cel mai bun prieten al filozofului*». Pentru un european de astăzi, sensibilitatea lui poate să pară maladivă, atît de mult ne-am obișnuit cu multimea de scrîșnete, de pufăituri, cu violența mecanică de pe drumurile publice. Un huruit continuu de lanțuri și de motoare, un horcăit de plămîni metalici ne acompaniază viața. Este o formă mai greu discernabilă de poluare, tot atît de periculoasă ca și celelalte, cu un caracter mai profund, afectînd echilibrul psihic și întreaga personalitate a omului.

Desigur, apostolii sălbăticiiei moderne afirmă că trebuie să plătim tributul dezvoltării. Reglementarea propusă de partid stabilește însă cadrele firești ale progresului material. Este bine să ne gîndim la consecințe, cu atît mai mult într-un stat socialist. Facilitățile de transport și toate celelalte, legate de zgomotul industrial, se cuvin acompaniate de cercetări cu privire la reducerea decibelilor. Nu este nevoie să acceptăm răul ca pe o necesitate, nimeni nu poate cere omului să se sinucidă pentru nu știu ce civilizație obligatorie. Măsura de interzicere a claxonatului a fost excelentă, va trebui să ne gîndim la reducerea arterelor cu trafic intens, la extinderea unor prevederi cu privire la atenuarea unor zgomote industriale.

Îmi amintesc, în anii cînd eram student la Cluj, de conferința unui profesor din Birmania, un asiat mărunțel și fin, cu fața de Buddha hinayanist, concentrată și calmă. Întrebat asupra impresiei dominante, în urma vizitei în mai multe țări europene, a răspuns că oamenii vorbesc prea tare. «*Ce nevoie este să țipăți atîta?*», se întreba el cu candoare. M-am uitat de curiozitate, căutînd într-un tabel, să văd numărul decibelilor produși într-o conversație obișnuită. N-o să credeți, sînt 60 de decibeli, mai mult de jumătate din numărul produs de un turboreactor la 600 de metri înălțime. Simpla noastră vorbărie fără sîrșit, în toate încăperile unei instituții, este o sursă de poluare deloc neglijabilă. Mai demult, oamenii trăiau într-o oarecare liniște, fără a se importuna degeaba și a se bate la cap. Nu se poate compara efectul imediat al unui «bang» de avion supersonic, pe un aeroport aglomerat sau într-o zonă de locuit din apropiere, cu sunetul strident al unei cleveteli obișnuite. Sensibilitatea mea este susținută totuși de autoritatea științei (au fost măsurați cei șaiszeci de decibeli!) cînd afirm că țipăm prea mult și că vorbim prea tare, fiind deci perfect de acord cu birmanezul.

În timp ce scriam acest articol, am numărat trei frîne de autobuz și de camion pe minut, audibile cu o mare acuitate prin pereții de bloc. Aproximativ douăzeci de vehicule mecanice trec în același timp, fiecare cu zgomotul lor obișnuit, fără a se opri. Mă gîndesc cu satisfacție că nu stau pe strada cea mai aglomerată din București...

Aurel Dragoș MUNTEANU

arhiva socială

flori

Din april se pornește înfloritul, care nu se mai termină pînă prin iulie. Un înflorit masiv, cotropitor, ca o invazie. Un înflorit dement, un înflorit care riscă să rupă echilibrul auster al zilelor și să transforme existența într-un feeric dans nupțial. Începe timid, insinuant, odată cu ghiociei, și se termină cu teii care sufocă cu parfumul lor întreg oceanul aerian... S-ar părea că natura n-are nimic mai bun de făcut, nimic decît grija huzurului, nimic decît luxul exorbitant de a arunca pe fereastră miriade de petale în alb, roz, roșu, violet, bilete la o loterie cosmică din care abia unul la un milion dacă e cîștigător. Nici ninsorile nu sînt atît de insistente, de impredictibile, de grele și nici nu țin atîtea luni pe an, cel puțin pe la noi. Dar ninsorile cad din senin. Pe cînd florile își șșnesc din toate și de peste tot, pînă și un băț uscat, înfipt în pămînt, dă floare în luna mai.

Toate înfloresc, ca să zic așa, cu inconștientă. Cireșii sînt nababii grădinilor, merii trăiesc adevărate orgii, magnoliile declară că asta e singura lor clipă fericită pe lume. Chiar și nucii, zgîrciți pînă la avariație, scot un fel de ciucuri verzi care se cheamă tot flori. Atîta generozitate, atîta dezinteresare, atîta grațuitate sublimă s-ar putea numi cinism... Cum, ele, florile, nu-și dau seama? Ele nu știu pe ce lume trăiesc? Lor chiar nu le pasă de nimic?...

Uite că nu! Aici e hazul întregii chestiuni. Cele mai fragile, cele mai efemere, cele mai diafane, cele mai imaculate expresii ale existenței — florile — iau cu asalt duritatea anostimurilor, monotonia lipsei de culoare, știind bine, încă din stadiul de boboci sau muguri, că bătălia e pierdută. Vor înflori și se vor trece. Le va ofili prima brumă, le va prăji prima rază fierbinte de soare, le va scutura primul vînt. Ei și? Ele înfloresc. Ele perseverază. Ele își fac datoria. Ele au inocența să creadă că rostul lor pe lume nu-i zadarnic. Ele știu că, ici-colo, din miliardele de sacrificii caste se nasc fructe. Chiar dacă uneori fructele sînt puține. Chiar dacă și fructele cîteodată cad necoapte sau prea coapte.

În fond, nu oare același este și cazul împătimitilor întru cuvînt, care aruncă în vârtejul rotativelor miriade de cuvinte ce mor chiar a doua zi? Toate mor? Destule, fie și pentru faptul că sînt strivite de alte miriade de cuvinte. Și atunci?

E luna în care chiar și stiloul înfipt în țărîină dă floare.

Paul ANGHEL

sindromastenicomania

Orice s-ar zice, dacă ne-am lua după destul de marea frecvență cu care revine în prescripțiile de concedii medicale diagnosticul «sindrom astenic», o asemenea maladie capătă proporțiile unei adevărate endemii, făcându-ne de-a dreptul să zîmbim în fața unor statistici privind cancerul, bolile cardiovasculare sau respiratorii. Mai ales cînd sindromul astenic e frate bun cu tot felul de afecțiuni dentare, cu indispoziții impenetrabil-metafizice sau mai știu eu ce zgaibe pasibile să devină plăgi monstruoase. Ca să nu mai vorbim de insolitele maladii care asaltează delicata structură psihosomatică a unor femei sau atît de anacronica ipohondrie luată în rîs de cîteva veacuri bune.

Cît privește formele de manifestare ale diferitelor maladii, aici se verifică încă o dată înțelepciunea acelor medici care susțin infinitele variante etiologice, mai exact, axiomaticul «cîți oameni — atîtea boli». Ciudat e numai faptul că omul, care în fața medicului apare o adevărată epavă, numai ce se vede cu certificatul de concediu medical în buzunar capătă forțe inepuizabile pentru a se apuca de nu știu ce extindere a vreunei încăperi sau de alte lucrări gospodărești. În fond, dacă chiar meșterii care-l ajută contează la cooperativă sau la întreprinderi în concediu medical de ce și-ar face atîtea scrupule?!

E drept, că uneori se întîmplă și asemenea lucruri paradoxale: tocmai în ziua cînd pretinsul cardiac își anunșește cu lacrimi în ochi colegii de muncă în legătură cu suferințele prin care trece, putea fi văzut amuzîndu-se la nu știu ce spectacol sau țopăind de mama focului pe ringul de dans al nu știu cărui local.

Postura mea de angajat al unei publicații studențești nu-mi permite să încalc perimetrul de documentare privind bolile studențești, mai ales acelea care asigură repetarea anului în mod excepțional pe baza regulamentului universitar în vigoare. Investigînd registrul de bolnavi al policlinicii studențești bucureștene la încheierea anului universitar trecut, un confrate consemna refrenul preferat al repetenților de profesie: *o boală pentru fiecare!*

Dar oricît de zeloși am fi noi în a semna diferitele tipuri de boli, cazuistica este atît de bogată, încît tot n-am putea-o etala, nici măcar în mare. Unii oameni se pretează la simulări maladii de-a dreptul degradante, numai pentru a smulge pe nemuncite un ce profit oricît de mic, chiar din plata pe un concediu de o zi.

Paradoxul revoltător al lucrurilor este că în timp ce cutare fișească se plimbă ore întregi dintr-un cabinet medical într-altul pentru a însuma cît mai multe zile-concediu pentru afecțiuni imaginare, nu o dată un om cu adevărat bolnav, care într-o viață de muncă n-a știut ce-i absența motivată medical, trebuie să-și irosească zile în șir pentru a-și putea îngriji sănătatea.

Știu cît de sensibilă e coarda pe care o ating îndrăznind acest «diagnostic» al chiului pe bază de prescripție medicală, nu o dată complicatară din punct de vedere deontologic. Se vor găsi desigur inși gata să mă acuze a atenta atît la îngrijirea sănătății cît și la loialitatea celor chemați să o asigure. Dezaprobînd cu tot disprețul pe toți «bolnavii inchipuiți», pe toți chiu-langiui cu acte medicale-n regulă, nu pot să nu transcriu aici pentru medicii dispuși să greze necinstit aceste fandaxii, ipohondrii, sindromastenicomani și altele o remarcă întîlnită într-o recentă lucrare — «Responsabilitatea profesională și socială a medicului» datorată medicului doctor în științe medicale Radu Ozun și juristului Emil Poenaru:

«Chibzuind înainte de a elibera un certificat, fiecare medic trebuie să se gîndească (sublinierea noastră) la faptul că dacă el implică un anume grad de complezență, de gratuitate, este prejudiciat mai întîi avutul obștesc prin sumele de ajutor de boală pe care le va primi posesorul certificatului. Apoi este prejudiciat bunul mers al unei întreprinderi sau instituții prin absența de la locul de muncă a celui care beneficiază de certificat, sînt prejudiciați tovarășii sau colegii de muncă ai celui care primește certificatul, fiindcă prin efortul lor trebuie să suplinească o absență, și în sfîrșit este încurajată o atitudine etică josnică de chiul, de obținere a unui cîștig fără muncă. Se mai adaugă descalificarea morală pe care medicul și-o oferă lui însuși semnînd un certificat medical de complezență.»

Adevărat diagnostic! Problema este însă cum să facem să-l convingem pe fiecare medic că trebuie să se gîndească la faptul incriminat.

Nicolae STOIAN

un activist cultural

Personajul e de un pitoresc rar: înalt, deșirat, cu fruntea bombată și înălțată de o chelie prematură, ochi rotunzi, de o culoare incertă, dar vii și veseli, mereu veseli, cu mîinile într-o agitație continuă și aproape imprezvizibilă și pentru el, personajul acesta, călcînd cu pași kilometrici și întorcîndu-se de două ori într-un loc pentru a o porni într-o a treia direcție, e, de cîteva ani foarte buni, *activist cultural la un județ*, noțiune care pentru mulți nu înseamnă cine știe ce, pentru că nici n-a apărut, din nefericire, concretizată cu prea mare evidență.

Dar eroul acestei însemnări ilustrează, într-adevăr, noțiunea și îi dă sens, un sens exprimat de o activitate practică admirabilă. Personajul se numește *Sergiu Popescu* și se ocupă de monumentele istorice ale Vilcei.

L-am cunoscut întîmplător, și mai ales l-am cunoscut după ce o primă impresie despre el, derutantă, mă făcuse să cred că am de-a face cu un fel de Don Quijote oltenesc, deși nițel adevăr este și în această impresie.

Pentru că personajul acesta se desfășoară, în viața de toate zilele, ca un evantai făcut din sulitețe cu care Don Quijote se bătea cu morile de vînt.

L-am cunoscut, cum ziceam, întîmplător, aflînd că pe undeva, pe lângă Bălcești de Olteț, un activist cultural județean refăcuse, cu o perseverență drăcească, cu o ambiție patriotică locală admirabilă, o culă legată de copilăria lui *Petrache Poenaru* — ideologul lui Tudor Vladimirescu.

Vizitez cula, și personajul se recomandă, oferindu-se pentru explicații care se transformau într-o lecție de istorie de mare clasă. Îl întreb de monumentul lui Magheru de lângă Rm. Vilcea și-mi descrie cu lux de amănunte organizarea taberei militare și a statului major ale vestitului general revoluționar.

Nu-l mai pot opri, și mă trage în beciul culei lui *Petrache Poenaru* pentru a-mi arăta cîte trepte de la scara beciului sînt vechi, adică originale, și cîte noi, «*pușe de mîna mea*».

Nu există, cred, monument pe meleagurile vilcene, monument cît de cît legat de vreun fapt istoric de rezonanță — și trebuie să spun că Vilcea este un județ chibaur din acest punct de vedere — nu există troiță, fîntînă sau răscruce de drumuri cu trecut istoric pe care acest activist cultural, fost învățător de țară, să nu le cunoască, să nu le fi studiat și pentru scoaterea lor la lumină să nu fi investit cel puțin o fărîmă din spiritul său agitat și neliniștit.

Îmi vorbea despre viitoarea pădure din jurul monumentului lui Magheru de la intrarea în Rm. Vilcea și aveam impresia că această pădure crescuse de mult și sutele de brazii, și de tei, și de paltini fac de mult umbră aleilor pregătite de el și că numai eu, ochiul meu slab, nu văzusem această minune pe care altfel toată lumea o contempează.

Vreau să spun că de puține ori mi-a fost dat să văd pe cineva vorbind cu atîta patimă despre *șita în solzi de pește* de la cula lui Tudor Maldăr Turbatu, căpitanul lui Mihai Viteazul, sau despre cum va arăta *Muzeul Petrache Poenaru*.

Iată, îmi ziceam, cum se potrivește proverbul cu «*omul potrivit la locul potrivit*» în *politica de alegere a cadrelor* și cum poate cineva să transforme o noțiune vag abstractă, de activist cultural județean, într-o realitate care se măsoară cu faptele concrete ale zilelor noastre.

Personajul rămîne pitoresc și poate chiar donchiotesc pentru că unora le poate apărea drept foarte departe de realitate patima lui pentru monumentele istorice, dar în ultimă instanță el reafirmă, prin întreaga sa activitate, un adevăr esențial: acela al temeliei pe care construim viitorul.

Mi-ar plăcea să văd în fiecare activist cultural, în fiecare dascăl, un apostol al cultului pentru tradiția noastră istorică, pe temelia căreia înălțăm ziua de azi și de mîine.

Dar și aici e nevoie de o alegere, de *alegerea omului potrivit la locul potrivit*, pentru că, din păcate, de funcționari cu mînecuțe încă nu ducem lipsă.

Dinu SĂRARU

didactica parva

A m aflat tîrziu, la Universitate, de existența marelui pedagog Comenius, căruia-i răstorn în glumă epitetul unuia dintre titlurile cele mai cunoscute ale operelor sale. Ca orice copil, am fost și eu școlit într-un fel oarecare. Nu știu din ce pricină n-am fost dați, nici Radu, nici eu, la școala primară. Cea mai apropiată de casa în care m-am născut și am crescut, de pe strada Clopotarii Noi (mai tîrziu Grigore Alexandrescu), era aceea de la Șosea, de pe lângă biserica Mavrogheni. Cum însă se lățise în lumea noastră faima directorului acelei școli, tata a izbutit să-l convingă să ne dea lecții particulare, urmînd ca să trecem examenele tot la mica instituție de sub conducerea lui. Domnul institutor știu că se numea Petrescu; cred că prenumele lui era Nicolae. Era un bărbat frumos, între două vîrste, cu mustățile cărunte, dar bine îngrijite, cum se obișnuia în vremea aceea, cînd erau socotite podoabele faciale cele mai de preț ale virilității. În ciuda falsei mele reputații (între prieteni, se-nțelege) de om prevăzută cu o memorie «fenomenală», mărturisesc cu rușine că nu-mi amintesc nimic din metoda emeritului pedagog. Știu doar atîta, că acorda un preț deosebit ortografiei: de aceea mă pot lăuda că niciodată n-am săvîrșit cea mai mică greșală de acest ordin, că am stăpînit din copilărie manevrarea înlesnită a semnelor de unire și a apostrofului, ca și acordurile gramaticale în propoziție, dinspre partea sintaxei. Mulțumită lui mi-am trecut fără incidente toate examenele, cu excepția celui dinții, din altă cauză însă decît aceea de ordin didactic, precum se va vedea. A fost din vina tatii. Inginerul Nicolae Cioculescu era un ins de o desăvîrșită punctualitate în serviciu, de o exemplară ținută etică și vestimentară, sociabil, vesel, unanim iubit și respectat, dar avea un mic cusur, care i-a făcut mai multe pozne în viață: era distrat. Astfel, învitat nu mai știu bine cu ce prilej la o ceremonie ce se dădea la palat, plecase fără cravată și a trebuit să facă în ultimul moment calea întoarsă, cînd a descoperit, pipăindu-și nodul absent, că era cu totul neprezentabil. S-a ris mult de această pățanie în casa noastră, tata dînd însuși tonul, pe registrul grav, iar mama țîndu-i hangul, pe cel înalt, în timp ce noi, copiii, eram cucerii și intram în cor, eu mai la urmă, se-nțelege, negăsind convenabil să mă distrez pe socoteala genitorului meu. Dar să revin la libera mea școlaritate. În pragul examenului de clasa întîi primară, mama i-a amintit tatii că trebuie să mă înscrie. Tata a trecut prin fața școlii și, citind într-o vitrină lista elevilor înscrși la examenele particulare, m-a văzut și pe mine trecut în ordinea alfabetică și s-a întors liniștit acasă, spunînd că totul e-n ordine. În dimineața examenului, nenorocire! N-am fost primit, pentru că cel citit de tata era Șerban N. Cioculescu, fiul astronomului (și viitorul Pius Servien, teoreticianul structurilor ritmului, care figurează ca atare cu onor în *Dictionnaire des littératures*, de sub direcția lui Philippe van Tieghem). Pînă la urmă s-au implinit formalitățile și am dat examenul, nu fără să fi trecut prin toate emoțiile. Nu mai mi-amintesc dacă și Radu a pățit la fel, dar el va fi privit cu calm incidentul, pe cînd pentru mine a fost o mică dramă, dintre cele ce nu se uită pînă la sfîrșitul zilelor de cel ce a trecut prin ea.

Paralel cu învățămîntul în particular m-am învrednicit cu multe lecturi acasă, ca unul născut cu vocația de sedentar și de mîncător de cărți. Sub direcția lui Frăulein Josephine Seebacher am citit de la vîrsta de 7-8 ani poveștile Fraților Grimm în original și pe acelea ale lui Andersen în versiunea germană, am învățat pe de rost un număr de balade din Uhland și din Schiller, numai și numai lecturi edificatoare, ca și romanele contesei de Ségur, din *Bibliothèque Rose*, de care am mai pomenit, lecturi de la care Radu se eschiva cu o neîntrecută dibăcie, eu unul căzînd singur, ca mușca în lapte, în mreaja sălciei literaturii a cumințeniei. Paralel însă cu această educație etică, manuale germane și franceze de istorie și geografie, procurate de tata, mi-au deschis de timpuriu alte orizonturi și mă puteam orienta cu nestînsă curiozitate pe toate meridianele globului nostru terestru, înainte ca rechizita să figureze în odaia noastră, pe o măsută specială, într-un exemplar de comandă specială, pe care-l roteam cu deliciu pe axul său, ca să nu-mi scape nici un stat cu capitala lui și cu relieful și fluviile respective. Am povestit cîndva că tata, în orele lui libere de după-amiază, mă lua pe genunchi și mă examina pe nemțește, venfîndu-mi cunoștințele, bucurîndu-se de exactitatea lor și apărîndu-mi pronunția numelor proprii elinești, împotriva mamei, care era partizana rostirii lor în felul nostru: Leonida, și nu Leônidas, Termopile, și nu Thermópyles (Sermópyles) etc. Eram bucuros să fiu primit în biroul său, în care intra singur și ținea să fie de față cînd se făcea curățenie, ca să se asigure că i se respectă ordinea lucrurilor în dezordine aparentă, exigență pe care am moștenit-o de la el și pe care mi-o revendic sus și tare, ca unicul privilegiu în casa proprie. Punctul de atracție era lampa cu abajur de sticlă mată și cu sită, care filtra o lumină puternică obținută prin nu știu ce combustibil lichid. La acea lampă își desena tata planurile pe o planșă cu rezemătoare, țîndu-și biroul sub cheie, ca să se descopere abia după ce încetase subit din viață, la vîrsta de 48 de ani, că secretul său erau sticlulele cu picături și tuburile cu pastile pentru boala sa de cord, pe care si-o ascundea față de mama. Copil mai precoce în privința puterii de observație, Radu remarcase că tata avea buzele vinete și l-a întrebant într-un rînd dacă suferă de astm. Tata l-a repezit, evitînd răspunsul precis. Din micile incidente ale unei educații severe, de tip helvetic (inginerul își făcuse studiile politehnice la Zürich), rețin observația aspră a tatii, cînd l-a văzut pe Radu, între feluri, înfometat, adunînd firimiturile de piine și ducîndu-le la gură. Altă dată, tata a țipat la Radu, auzîndu-l cum rostea ordinul milităresc, într-o fonetică precursată, cum făceau instructorii de pe atunci:

— Înainte 'arș!

Pasămite, cuvîntul final, pe nemțește, era de rușine și tata l-a bînuit pe Radu că știa acest lucru și că savura plăcerea echivocului.

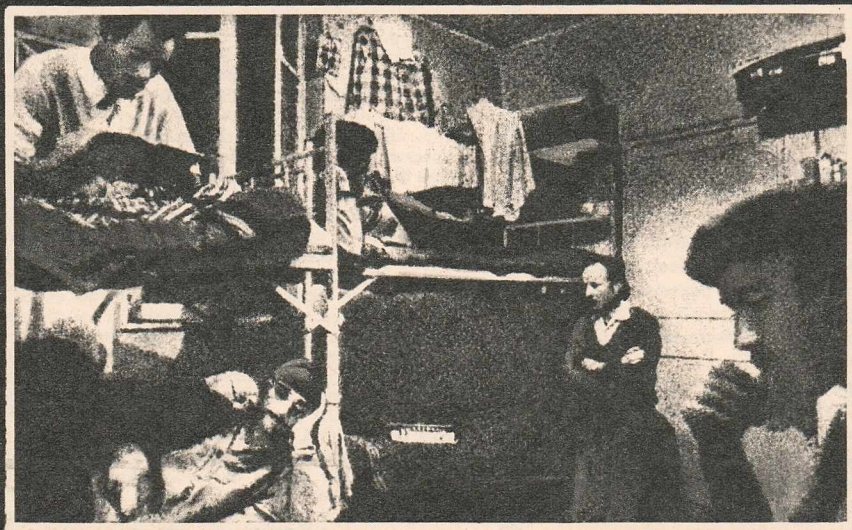
Eu însumi, înclinat către rigorile puritane, dezaprobam în sinea mea orice abatere a fratelui meu, mai aerisit la minte sub acest raport și avid de a se iniția în toate cele înainte de vreme.

**lumea
văzută
de aproape**

◀ Tangou la bidonville.

▶ Brațele muncii s-au încrucișat, greviștii de la Renault exprimă prin grevă revendicările lor sociale.

Imigranți turci, muncitori la Prouhans, lângă Dijon, însingurați și triști, cu nostalgia după cerul Anatóliei.

singurătate colectivă

Revista franceză «L'Express» a făcut o experiență: în gara Saint Lazare un om s-a lungit pe treptele scării timp de o jumătate de oră. În mai multe rînduri a fost călcat în picioare, dar nimeni nu s-a oprit pentru a vedea ce-i cu el, pentru a-i da o mîna de ajutor. «Frică de poliție, necunoașterea legilor, teama că dacă o să-l ajuți îți atragi dezagremente — cine poate spune?», se întreabă ziarista Beatrix Andrade, autoarea unui studiu publicat sub titlul «Aceasta nu mă privește». Și conchide: «Fapt este că marile concentrări urbane au dus pînă la paroxism indiferența mulțimii solitare».

Fenomenul înstrăinării și însingurării a ajuns în zilele noastre la dimensiuni de masă, cuprinzînd întregi colectivități. Tocmai din acest motiv a și devenit obiect de studiu pentru sociologii și politologii din Occident. Numai că, așa cum morile neproducînd făină macină degeaba vîntul, și concluziile acestora rămîn doar simplu vînt de vorbe. Fenomenul ca atare germinează și se dezvoltă viguros pe terenul fertil al orînduirii capitaliste, al concepției sale filozofice antiumaniste, menite să acopere o realitate tristă: bariera de netrecut dintre cei avuți și cei săraci, lupta pentru existență, atît de aspră și plină de sacrificii care, în mod axiomatic, duce la izolare, la teama pentru ziua de

miine. În plus, spectrul șomajului impune un regim abrutizant de muncă în întreprinderile capitaliste, face din omul de la mașină o simplă piesă dintr-un angrenaj, izolat însă de totul din preajmă.

Am citit în revista «Le Nouvel Observateur» articolul intitulat «Patronii descoperă uzina-închisoare». Un paragraf, un singur paragraf numai mi se pare un document zguduitor prin dramatismul situației pe care o descrie. Îl reproduc întocmai: «Să lucrezi în zgomotul ajuns la limita securității. Să fie necesar să negociezi dreptul de a te duce la un W.C. Să fie necesar să accelerezi ritmul pentru a cîștiga timp ca să-ți suflî nasul sau să-ți scoți praful din ochi. Să pierzi, îndată ce treci poarta uzinei, libertatea de opinie, de reuniune, dreptul de a-ți spune cuvîntul. Să nu ai atîta putere, atunci cînd sosești acasă, decît să privești la televizor și să-ți spui că vei muri cu siguranță idiot».

Puneți însă pe celălalt talger al balanței bogata faună a celor cu bani care, ce-i drept, suferă și ei de singurătate, dar și-o îndulcesc prin sălile cazinourilor, în lăxoasele hoteluri din Alpii elvețieni sau în vilele cu iz de cetate medievală. Și veți vedea că zeița dreptății chiar dacă are ochii acoperiți, cum o vrea legenda, îi privește totuși doar pe oamenii cu bani.

Conținutul relațiilor sociale în societatea de consum este caracterizat cît se poate

de plastic prin expresia englezească «Self-help», adică ajută-te singur.

O asemenea concepție este supusă și ea unei stricte ierarhizări, care începe cu aprecieri de genul: «Vecinji? Nu mi-i cunosc. E atît de bine singur. Mi-e lehamite de oameni!» (G. Marguerite, rue de la Harpe, Paris) și se termină cu drama milioaneilor de imigranți, lipsiți de cele mai elementare drepturi. Chiar dacă cei 55 de experți ai țării membre ale Pieței comune au dezbătut timp de cinci zile la seminarul de la Torino măsuri privind încadrarea socială a imigrantului în țara care-l primește, situația celor peste 10 milioane de muncitori străini rămîne în continuare disperată. Publicația «Wiener Tagebuch» arată că aceștia «sînt considerați inferiori, oameni de categoria a doua». Iar «Politique Hebdo» subliniază: «În Europa se asistă la renașterea rasismului. În Franța, muncitorii imigranți sînt în fiecare zi victimele unei agresiuni». Adăugați faptul că imensa majoritate a imigranților locuiesc în așa-numitele bidonville-uri, la marginea centrelor populate, că ei sînt supuși acțiunilor de ostracizare, de izolare politică, culturală, socială, întocmai ca un organism căruia i se face o grefă — și organismul societății capitaliste prezintă fenomenul de intoleranță, de respingere a celor «indispensabili economiei» prin forța de muncă ieftină pe

care o reprezintă, dar neiubiți, cum îi caracterizează «Le Figaro» pe imigranți.

Muncitorii străini — alienați și aruncați la marginea societății — servesc totodată și ca un instrument în mîna ideologilor burghezi, a marelui patronat. În R.F. Germania și Elveția, bunăoară, se practică așa-zisul «stagiul migratoriu», adică un aranjament făcut cu autoritățile din țările de origine ale emigranților, pentru ca acestea să sporească sau să scadă numărul celor în căutare de lucru peste hotarele naționale. Scopul este de a pune călușul în gura clasei muncitoare din propria țară, care revendică mărirea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de viață. «Dacă nu încetați, angajăm în locul vostru străini» — iată șlagărul folosit de capitaliști, o adevărată sabie a lui Damocles atîrnînd permanent deasupra capetelor proletarilor.

Scopul este, totodată, de a crea și o adevărată disensiune, de a ațîța vrăjba între muncitorii autohtoni și cei străini.

Dar, cum spune proverbul, «Vrăbia mălai visează»...

Înstrăinare. Indiferență. Nepăsare. O sfințită trinitate dintr-o lume a singurătății colective, în care morala s-a transformat în monedă supusă jocului de fiecare zi al bursei valorilor etice.

Ion MĂRGINEANU

O PRIMA ÎNTILNIRE CU OTTO PREMINGER:

GRĂBIȚI APUSUL SOARELUI

Ce spune numele lui Otto Preminger spectatorilor noștri? Dacă, eventual, i-au zărit chipul în vreo revistă, își aduc aminte că este vorba de un domn respectabil, cu o chelie la Yul Brynner; dacă sînt pasionați după istoria filmului, poate știu că Preminger este autorul unor opere precum *Riul fără întoarcere* (cu Marilyn Monroe și Robert Mitchum), *Carmen Jones* (cu Dorothy Dandridge și Harry Belafonte), *Porgy și Bess* (cu Dorothy Dandridge și Sammy Davis jr.) etc. Inutil însă să-și omoare mintea cu întrebarea dacă au văzut sau nu, cîndva, un film de Preminger. Nu este singurul caz ciudat cînd ecranele noastre — care, slavă Domnului, au adăpostit cu o netrebuincioasă generozitate tot felul de meșteșugari firavi — ocolesc un nume care, chiar dacă nu aparține pleiadei de aur a filmului american, ilustrează printr-o activitate ce se întinde de-a lungul a citorva decenii condiția profesionistului devotat trup și suflet cinematografului: «Nu joc golf, nu colecționez timbre, — spune regizorul-producător —, toată viața mea înseamnă numai film».

Dat fiind caracterul de primă întîlnire cu Preminger, s-ar fi convenit poate ca filmul ales, chiar dacă ar fi avut ceva mai mulți ani în spate, să ilustreze mai pregnant vocația autorului de a fi un apărător al cauzelor drepte. *Grăbiți apusul soarelui* (titlul acesta în traducere se trage dintr-un spiritual, «Hurry Sundown») nu este decît o variație pe tema bunului negru din sudul Statelor Unite oropsit de o familie de albi bogați — care vor să devină și mai bogați — și în apărarea cărui se va găsi totdeauna o altă familie de albi, evident săraci și nedreptățiți la rîndul lor. Există o schemă a manipularii sentimentelor înalte, pe care cinematograful nu s-a dat în lături să o stoarcă pînă la ultima picătură. Autorii mai inspirați brodează povești adiacente, mici drame de cămin printre care se strecoară firul principal al acțiunii.

În cazul de față filmul opune, oarecum didactic, două probleme: unul de destrămare a unei tinere familii tiranizate

de un soț prea dornic de noi pămînturi, altul — contrar, de întărire a armoniei conjugale, de ieșire triumfătoare din încercările dificile. Fiecare erou în parte are pe deasupra și alte probleme, fie un copil bolnav, fie unul neascultător, fiecare eroină are ocupațiile ei speciale — una nu mai prididește cu solicitările mondene, alta cu așezatul și strînsul mesei. Dacă mai punem la socoteală că cele două perechi sînt și rude învrăjbite, vom înțelege că filonul inițial al pledoariei antirasiste este serios dublat de stories-uri familiale. Desigur, Preminger știe cum să distribuie accentele, exact atît cît trebuie și unde trebuie, în așa fel încît nici să nu ne înduioșăm prea tare, nici să nu urim prea tare, ci să luăm cunoștință de o anumită față a lucrurilor.

Recunoscut pentru flegmă în materie de distribuții, autorul a mobilizat o armată de actori de mîna întîii: contestatam Jane Fonda, cîmicul Michael Caine (pînă la acest rol, necunoscut publicului nostru), mucalitul George Kennedy. Lor li se adaugă două nume care în anul turnării filmului (1965) erau la începutul unei cariere spectaculoase: Faye Dunaway și John-Philip Law.

Magda MIHĂILESCU

destinul filmelor

«doina» și «buzești» — haltele obligatorii ale filmului de artă?

...Să parcurgem tapetele primului caz: filmul sovietic «Andrei Rubliov» (regia — Andrei Tarkovski) a rulat — de la premiera lui — 10 zile la «Capitol», cîte trei spectacole pe zi; apoi la «Doina», două săptămîni, cu două spectacole zilnice (totodată — pe 5 și 6 martie — la Sala Palatului, cîte două spectacole); urmează «Viitorul», o săptămîină, cu două spectacole pe zi și, în sfîrșit, «Buzești», o săptămîină,

cu numai un spectacol zilnic, — ora 20,30 —, cuplat fiind cu «Maria Stuart». După 25 martie, «Rubliov» dispare de pe afișul cinematografic.

Al doilea caz: filmul italian «Clovonii», regizat de Federico Fellini. Rulează prima dată la «Capitol», o săptămîină, trece apoi la «Doina», tot pentru o săptămîină, ca în săptămîina următoare să ajungă la... «Buzești», unde în primele trei zile beneficiază de trei spectacole, ulterior fixîndu-i-se numai unul singur — cel de la ora 20,30, la celelalte două — orele 14.00, 17.30, fiind programat «Sunetul muzicii».

Frapează destinul, relativ asemănător, al celor două filme. Pentru a căpăta o anume confirmare, am refăcut și itinerarul filmului românesc «Nunta de piatră», realizat de Mircea Veroiu și Dan Pița. Iată-l: cîte o săptămîină la «Capitol», «Viitorul», «Buzești», «Cotroceni», «Central», «Progresul». Ultima oară — la «Popular».

Pe de altă parte, faimosul «Pe aripile vîntului» a rulat fără întrerupere la un singur cinematograful central, «Patria», mai multe luni (plus și la Sala Palatului); «Cupa gloriei» — documentar britanic de lung metraj — a fost prezent la «Capitol» două săptămîni la rînd; filmul american «Organizația», după ce apare între 5 și 11 martie la «Scala» și «București», în săptămîina 12-18 martie ia în stăpînire și «Favoritul», apoi între 19 și 25 martie rulează, simultan, la «Feroviar», «Excelsior», «Melodia» și «Modern», și în cele din urmă poposește la «Gloria», «Aurora» și «Tomis»; în sfîrșit, producția britanică «Alfred cel Mare» rulează între 12 și 18 martie la «Luceafărul» și «Festival», cărora în săptămîina 19-25 martie li se adaugă «Favorit» și «Gloria», iar între 26 martie și 1 aprilie poate fi vizionat tot la patru cinematografe — «Feroviar», «Excelsior», «Melodia» și «Modern».

Constatările care rezultă de pe urma acestei anchete sui-generis? Filmele de calitate medie acaparează pozițiile privilegiate, iau «partea leului» — săli mari, spectacole numeroase, în tot cursul zilei.

Așa-numitele «filme de artă» — capodoperele, peliculele reprezentative, evenimentele cinematografice — trebuie, din păcate, să se mulțumească cu «firimiturile»: săli mai mici, situate în locuri mai greu accesibile, spectacole puține. «Slalomul» lipsit de glorie pe care sînt nevoite să-l facă pe ecranele bucureștene le îngreuiază accesul către public.

După primirea festivă la «Capitol», unde «filmul de artă» e la dispoziția mai tuturor categoriilor de cinefili, urmează «Doina», ceea ce înseamnă că ne-am și înscris pe orbita abandonării filmului: după diminețile cu «Bambi» și «Doamna și vagabondul» apare nefirească prezentarea lui «Rubliov» în restul zilei. Filmului de artă i s-ar face parcă o concesie («noi te primim, că de, în altă parte...»). Și în cele din urmă, așa, ca să mai ruleze, să se știe că, pe

unde, mai flutură «umbra» celui căruia o-dinioară i se spunea — ce ciudat sună! — «film de artă», este trimis la «Viitorul» sau la «Buzzești» etc. — un fel de capete de linie sau halte pentru o ulterioară reluare a filmului, adesea iluzorie, de vreme ce ne-am descotorosit atât de puțin elegant de el. Așadar, întâmpinate, aparent, cu «surle și trîmbițe», treptat, «filmele de artă» sînt lăsate în părăsire în decursul existenței lor, ajungînd să se infunde într-un cvasianonimat. Un soi de ritual al desființării filmelor mari.

Cu destul de bună știință, filmelor li se aplică un tratament discriminativ. E ca și cum difuzarea ar acorda peliculelor mai «ușurele» un regim de «favoritism». E adevărat, «Pe aripile vîntului» și-a meritat locul și audiența — e un caz cinematografic aparte. Dar «Organizația» sau «Alfred cel Mare» — filme mediocre, programate în atitea cinematografe mari? S-ar putea spune, pe bună dreptate, că afirmarea disproporționată a unor pelicule de calitate medie și submedie e în detrimentul celor care sînt reprezentative pentru cea de-a șaptea artă. Se simte nevoia ca și aici să funcționeze principiul echității — o echitate a «circulației filmelor pe ecrane». Să acordăm «filmului de artă» dreptul la o existență demnă, onorabilă, pe măsura valorii sale.

Dan OZERANSKI

de la a la z

KACHYNA
Karel

Regizor cehoslovac de film, născut la Vyskov, Moravia, în 1924. Cineast singular în peisajul școlii cehe contemporane. Kachyna debutează în colaborare cu Vojtech Jasný, cu o serie de filme documentare, pen-

KADOCINIKOV
Pavel
Petrovici

Actor și regizor sovietic de film și teatru, născut la 29 iulie 1915. Se impune printr-o serie de creații, vădînd o reală forță dramatică, mai întîi pe scenă, apoi în film, de la primele sale apariții, în Iakov Sverdlov (1940, S. Iutkevici), Ivan cel Groaznic (1944, S. Eisenstein) în rolul țarului, Cîntecul primăverii, Căi albastre etc. În 1947 apare ca protagonist al filmului lui

KALATOZOV
Mihail
Konstantinovič

Regizor sovietic de film, născut M. Kalatozovski, în 1903, mort în 1973. Debutează ca actor în 1925, apoi ca operator și scenarist (1927), și în cele din urmă ca regizor (1929) cu filmul etnografic: Sarea Svanetiei. (Se afirmă însă de-abia 10 ani mai tîrziu, ca regizor, cu filmul Cărațul, urmat de Valerii Cikolov (1941), de Neinvinșii (1943), după Boris Gorba-

tru a opta apoi pentru filmul artistic, domeniu în care, cu colaborarea prețioasă a scriitorului Jan Prochazka, va realiza câteva filme dramatice de mare încercătură poetică. Filmele sale cunosc succese semnificative în toate competițiile internaționale, cucerind numeroase premii. Amintim: Griji (1961), premiat la Cannes ca film pentru tineret și dotat cu premiul special al juriului la Mar del Plata, Amețala (1962), Speranța (1963), premiul pentru regie la Buenos Aires, Zidul înalt (1964), premiat la Locarno, Trăiască Republica (1965), marele premiu și premiul criticii la Mar del Plata, O cărușă pentru Viena (1966), premiat la Karlovy Vary, Noaptea miresei (1967), Crăciun cu Elisabeta (1968).

Boris Barnet: Secretele contraspionajului, după care se consacră definitiv cu un mare film dramatic realizat după o întâmplare autentică: Povestea unui om adevărat (1949, A. Stolper), avînd la bază romanul lui Boris Polevoi despre eroicul aviator Alexei Meresiev. P. K. apare în filme variate ca gen: Robinson Crusoe (1948, A. Andrieviski), primul lung metraj stereoscopic, Campul condamnaților (1950, M. Kalatozov), Ei au o patrie (id., A. Feinzimmer). De parte de Moscova (1951, A. Stolper), Neamul Jurbinilor (1955, J. Heifitz), Prologul (1957, E. Dzigan), Luna de miere (id., N. Koșevrova), Sub acvila de aur (1958, M. Afanasiev), Gloria Balticii (id., Jan Fried) etc. Din 1965 face și regie de film: Muzicanții regimentului, Fata zăpezilor (1969), filme în care apare și ca interpret. Ultimul său film (ca actor): Adio, Petersburg! (1972, Jan Fried).

tov, și după război: Campul condamnaților (1950), Prietenii credincioși (1954), Primul eșalon (1956), Felix Dzerjinski (1957). Cunoaște gloria mondială cu filmul Zboară cocorii, care va cuceri la Cannes marele premiu în 1957. Cu aceeași echipă de colaboratori (operatorul S. Urusevski și actrița T. Samoilova) semnează un al doilea film menit să reediteze succesul «Cocorii»: Scrisoare neexpediată (1959). După un interesant documentar, Eu sînt Cuba (1962), pe un text de Evtușenko, revine la filmul artistic, la temele sale generoase, cu coproducția italo-sovietică dedicată expediției Nobile la Polul Nord: Cortul roșu (1969), film care reunește pe generici actori din toate țările ca: Sean Connery, Peter Finch, Massimo Girotti, Claudia Cardinale ș.a.

Constantin
POPESCU

cronica tv

umorul de un ban

Marți, micul ecran ne-a oferit două ore și un sfert, de la 20,30 pînă sub miezul nopții, «distracții»... la iarbă verde. Două ore și un sfert, timp prețios, după cum ne-am învățat noi mai ales în ultima vreme să pretuim timpul, este totuși o risipă pe care o regretăm. Regretăm pentru că din spectacolul muzical-umoristic ar fi putut să lipsească fără pierderi pentru spectacol și pentru telespectator partea umoristică, improvizată, amatoare, anostă și tristă. Deși s-a recurs și de data aceasta la serviciile unei echipe de actori de comedie altădată salvatoare, «umorul de un ban» rostit pe scenă (iarba verde a rămas o metaforă) nu a putut fi salvat. De data aceasta trupa compactă de umoriști ai radioului, TV, revistei «Urzica» etc. au venit cu traista goală la acest festin. Niște dialoguri care pot avea efect spuse în familie sau la vreo petrecere oarecare, cînd participanții sînt deja aburiți, dar nicidecum pe micul ecran unde numărul de telespectatori este de ordinul milioanei și unde s-ar cuveni ca exigențele redacției să fie mai categorice.

Un umor trenant, neinspirat, plicticos, firește, nu amuză pe nimeni. Iată de pildă că pentru a tapa de un leu pe cineva se întinde o pelte pe sute de metri de peluculă, se fac socoteli băbești și se ride pe scenă mai mult decît în sală, unde publicul, deși cumsecade, se distrează de amuzamentul forțat. Trecem mîhniți peste scena cu leul și dăm peste o temă grasă: burocrația! Aici imaginația satiricilor noștri poate să zburde pe cele mai absurde teritorii, poate să facă cele mai năstrușnice asociații, poate să inventeze cele mai neprevăzute situații, cu o singură condiție, să aibă har, să aibă umor, să aibă o semnificație. Trupa de umoriști și-a zis în cor: hai să rupem cu monotonia, să dăm o lovitură de grație tuturor birocratilor care vor să-i acopere cu hirtii orice mișcare a lor. Au găsit și «forma artistică» de infierare a acestor monștri de hirtie! Un magaziner îi cere o adeverință unui salariat că nu e cal. De ce cal și nu coropișniță? Cal fiindcă în curtea fabricii paște un cal, un cal acolo, ca și cum la noi ar ploua cu cai; nu mai au loc în gospodărie și se pripășesc biete animale pe lângă o instituție productivă să pască iarbă verde de pe zgură. Dar dacă vrea umoristul cal, cal să fie! Pe cal îl cheamă Mitică, pe om îl cheamă Mitică. Se pune problema dacă cumva omul Mitică este calul Mitică!? Toate ar fi bune dacă n-ar fi textul lipsit de virtuți și poanta finală care devine penibilă cînd omul acceptă să primească un căpăstru în loc de costum de protecție. Penibilă

pentru că infirmă și contrazice realitatea infinit mai dotată pentru a face rizibilă burocrația și nu pe omul intrat în păienjenșul ei. Ne mai posomorim în continuare cu încă două schechieri. Calul de bătaie sînt șoferii și bișnițarii. Șoferii sînt bombardatți fără încetare fiindcă se poate! Cu șoferii n-au probleme, șoferii tac și se urcă a doua zi la volan să care mai departe cu basculantele lor ciment și cărămizi pentru casele umoriștilor. Ei sînt bețivi, ei sînt ciubucari, ei uită și pe unde merg, ei confundă nepotul cu umbrela și dorm în teleferic, ei fac toate năzdrăvăniile de pe lume. Mai căutați și de alții, că pe aceștia, gata, i-ați terminat! Bișnițarii da, bișnițarii sînt într-adevăr cozonac pentru cîțiva ani buni, numai că pe bișnițarii nu-i îndreaptă ironiile, ci legea! Băieții încearcă totuși, poate îi conving să se lase de matrapazlicuri, făcîndu-i uituci.

După aceste «bombe» am informații că bișnițarii au început să bată în retragere.

Ne-am mai întrebant de cîteva ori, tot în acest colț de pagină, de ce nu se face ceva pentru ca risul incisiv, cu adresă, risul îndreptat împotriva lenei, risipei, inechităților, prostiei, atitudinilor reprobabile în numele eticii și moralei noastre socialiste care infierează cu virulență toate aceste practici, nu este pus în drepturile sale? Umorul călduț în sine, umorul de un ban, fără nerv și stil, rămîne mai departe un umor care ne întristează profund.

Coman ȘOVA

O FORMAȚIE DE EXCEPȚIE

Corneliu-Bibi Ionescu (chitară bas) — creierul tehnic al formației. Multe din efectele sonore care dau sound-ul specific grupului sînt rodul creațiilor sale electronice.

Cristian Ion (baterie) — un mai nou membru al grupului; plin de temperament, instrumentist «nervos», adesea un furios, este un talent promițător care poate produce mai mult în atmosfera de seriozitate și profesionalism caracteristică Sfinxului.

Am enumerat deci cîteva din calitățile certe, incontestabile, care alcătuiesc portretul unei formații cu stil din țara noastră. Se pare că semnatarul acestor rînduri nu

este totuși singurul care cunoaște și recunoaște aceste calități, de vreme ce aproape de doi ani formația este colaboratoare a Teatrului «Lucia Sturdza-Bulandra». Am admirat-o, ca și miile de spectatori, în recitalurile de pe scena teatrului sau la mult apreciatul «Muzică și poezie». O putem admira și acum într-un context inedit: piesa «A douăsprezecea noapte», a cărei muzică este semnată de Dan Aldea. Am putea-o admira și într-un turneu organizat de A.R.I.A., dar din păcate nu știu dacă această instituție are cunoștința de existența formației Sfinx.

George STANCA

CINECOTA SĂPTĂMÎNII - 9 cronicari - 9 filme

Filmul	Călin Căliman	Ioana Creangă	Florica Ichim	Gelu Ionescu	Magda Mihăilescu	Horia Pătrașcu	Valerian Sava	Tudor Stănescu	D.I. Suchianu
Veronica	*	**	**	**	**	**	*	**	**
Misterul din Insula Balfe	0	*	*	*	0	*	0	*	*
Grăbiți apusul soarelui	*	**	**	*	**	*	*	**	**
Ce se întîmplă doctore?	**	**	**	*	**	*	*	**	***
Nici un moment de plictiseală	**	**	**	*	**	*	*	*	***
Cowboy	0	*	**	*	*	*	*	*	***
Atentatul	***	**	**	***	***	***	**	***	***
Țara sălbatică	*	*	*	*	*	*	0	*	**
Organizația	*	**	**	*	*	**	*	**	***

0 inutil a vă deranja
* de văzut eventual
** de văzut

*** de văzut neapărat
**** capodoperă

Nicoleta GHERGHEL

TOP MUZICAL

Săptămîna trecută	Săptămîna în curs	Titlul	Interpret	Săptămîni în top
1	1	Cine te-a adus în calea mea?	Margareta Pislaru	8
2	2	Vouă	Dida Drăgan	7
5	3	Ai, hai	Doru Stănculescu	5
3	4	Opțiune pentru pace	Mircea Florian	4
6	5	Soarele și luna	Vali și Carmen	4
4	6	Negru Vodă	Phoenix	11
8	7	O portocală	Anda Călugăreanu	3
9	8	Dedicație	Romancicii	2
—	9	Zilele	Marina Voica	1
10	10	Joc de taină	Carmen Mureșan	8

Compozitori: 1. George Grigoriu. 2. Petre Magdin. 3. Doru Stănculescu. 4. Mircea Florian. 5. Valeriu Sterian și Carmen Marin. 6. Nicolae Covaci. 7. Marius Teicu. 8. Doru Tușiu. 9. Marius Teicu. 10. Gabriel Mărgărit.

TOP MUZICAL FLACĂRA
TALON NR. 12

DIN PARTEA MINISTERULUI INDUSTRIEI METALURGICE

Alăturat vă trimitem informarea privind unele probleme în legătură cu poluarea mediului înconjurător publicate în revista «Flacăra» nr. 14/1973.

**Ministru
ing. Neculai Agachi**

În scopul creșterii răspunderii factorilor de conducere din cadrul întreprinderilor, institutelor de proiectare și cercetare, s-a acționat de către Ministerul Industriei Metalurgice pentru rezolvarea problemelor poluării, reușindu-se ca în ultima perioadă să fie o preocupare susținută în stabilirea și efectuarea în timp util a măsurilor ce se aplică în tehnologie pentru captarea gazelor și substanțelor reziduale, dăunătoare mediului înconjurător. Datorită acestui mod de lucru, la Combinatul siderurgic Galați, sectorul de aglomerare a minereurilor a fost dotat cu electrofiltre de mare randament; în sectorul de furnale și blocuri dolomitice instalațiile moderne de tip Venturi efectuează o epurare avansată a gazelor, iar pe întregul combinat, apele uzate se refolesc, după tratarea lor, în proporție de peste 90% în instalații eficiente — unele de concepție originală a proiectanților noștri.

În ultima perioadă s-a efectuat în unitățile ministerului un volum de investiții de circa un miliard lei pentru construirea instalațiilor de epurare; pentru perioada 1971-1975 fiind prevăzute a se efectua lucrări în valoare de circa 1,5 miliarde lei.

Precizăm că documentațiile privitoare la unitățile noi, dezvoltări sau modernizări de instalații din uzinele existente, cuprind obligatoriu măsurile și investițiile necesare, destinate protecției mediului înconjurător. Cu Institutul metrologic și hidrologic se desfășoară o acțiune pentru stabilirea surselor și a modului de difuzare a poluanților în atmosferă, în vederea stabilirii măsurilor necesare de luat pe ansamblul zonelor respective, program în care sunt cuprinse și zonele Reșița, Baia Mare, Slatina și altele. Pe lângă acest program, pentru unitățile din cadrul ministerului au fost elaborate studii și cercetări în vederea stabilirii tehnologiilor de epurarea apelor.

Pentru reducerea riscurilor în funcționarea sistemului energetic datorită poluării mediului înconjurător, la finele anului 1972, s-a întocmit un program care este în curs de desfășurare, cuprinzând măsuri pentru zonele orașelor: Slatina, Hunedoara, Copșa Mică etc.

În scopul captării și separării elementelor poluante din gaze, Ministerul Industriei Metalurgice a cumpărat de la firma germană LURGI licența pentru construirea electrofiltrelor și s-a stabilit cu Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini Grele un program de asimilare a acestora. În cadrul acestui program este prevăzut ca uzina «Independența» — Sibiu să livreze primele două electrofiltre la începutul anului viitor pentru a fi montate la Oțelăria Martin nr. 2 de la Hunedoara. Paralel cu aceasta au fost importate de la firma LURGI 4 electrofiltre din care două sunt în funcțiune la două cuptoare, iar celelalte două urmează să fie puse în funcțiune în acest an. Tot la Combinatul siderurgic Hunedoara sunt în execuție lucrările pentru epurarea apelor reziduale pe întregul combinat și gospodăria de apă nr. 2 din sectorul laminoare.

La uzina din Călan, pentru captarea și arderea gazelor rezultate de la producerea semicocsului, este în construcție o termocentrală experimentală de 12 MW care va intra în funcțiune în vara acestui an, urmând ca pe baza rezultatelor ce se vor obține la aceasta să fie construită încă o asemenea centrală.

Pentru reducerea poluării atmosferei și îmbunătățirea condițiilor de muncă în unitățile bazinului din Copșa Mică sînt în execuție o serie de lucrări stabilite în programul de măsuri aprobat prin Hotărîrea Consiliului de Miniștri nr. 21/1972. După intrarea în funcțiune a lucrărilor cuprinse în acest program, este prevăzut ca unitatea Firiza-Baia Mare să fie dezafectată.

Se apreciază că pînă la sfîrșitul cincinalului în curs, prin aplicarea măsurilor stabilite, împreună cu cele care urmează a se stabili în viitorul apropiat, se va obține o reducere substanțială a poluării în zonele orașelor cu industrie metalurgică.

**Inspector general
ing. Suciu Tr.**

IZVOARE MINERALE LA POSEȘTI

lată despre ce este vorba:

Pe șoseaua asfaltată Vălenii de Munte-Cislău-Buzău, la circa 100 km de București, 40 km de Ploiești și 80 km de Buzău, într-o regiune de dealuri înalte pe care ilustrul Nicolae Iorga o caracteriza ca o minune de bitoresc, există o comună fruntașă cu numele de Posești (județul Prahova), avînd o populație de circa 3 000 suflete și care a fost blagoslovită cu o serie de izvoare minerale — la Topile și Țugui, ale căror ape, după analizele făcute de Institutul balneoclimatologic din București, încă din anul 1958, sînt de o mare eficiență terapeutică, după cum rezultă din buletinul de analize. Separat, există și izvoare sulfuroase, dintre care remarc unul, care este chiar în curtea dispensarului sanitar local, precum și nămoluri radioactive la punctul Țugui.

Despre această bogăție, care constituie o binefacere pentru dezvoltarea regiunii, ca și a populației locale, fără să mai vorbim de tîmăduirea multîmii de suferinzi din orașele muncitorești București, Ploiești, Buzău ca și din județele respective, am sesizat în scris, atît organele locale, județene și Ministerul Sănătății, în sensul de a se deschide o stațiune balneoclimaterică turistică și să se porceadă la studierea, proiectarea și construirea instalațiilor și clădirilor necesare, la început în mod redus, ca apoi, cu sprijinul tehnic și financiar al comunei, județului, Ministerului Sănătății și Ministerului Muncii, să se treacă la dezvoltarea și definitivarea unei stațiuni balneoclimaterice moderne.

Cu toate intervențiile mele insistente, n-am putut urni lucrurile din loc, primind numai răspunsuri evazive, cî Ministerul Sănătății și județul Prahova nu au deocamdată fonduri disponibile și aceasta să se pornească prin mijloace locale, dar în realitate nu s-a făcut nimic pînă acum.

De asemenea, mi s-a comunicat că declararea ca stațiune balneoclimaterică a acestei comune este un atribut al Consiliului popular județean Prahova, care pînă în prezent nu a luat nici o măsură.

În această situație nedorind să renunț la ideea deschiderii și construirii acestei stațiuni balneoclimaterice, spre binele celor suferinzi, ca și pentru ridicarea nivelului economico-social al populației locale, mă adresez «Flăcării la dispoziția dumneavoastră» pentru realizarea acestui deziderat bine justificat.

**Inginer G. Cioc
București, Aleea Titu nr. 39,
sector 5**

SISTEMATIZARE ÎN TIMIȘOARA

În anii 1970-71-72 au început și edilii din Timișoara să se axeze pe linia trasată de Congresul al X-lea al P.C.R. prin a aduce ceva îmbunătățiri municipiului privind «sistemizarea».

Ei bine, s-au făcut lucruri frumoase, de toată lauda, dar s-au făcut și lucruri la care cei puși să gîndească (arhitecți-ingineri) nu prea au gîndit serios, fiindcă s-au irosit milioane de lei, deoarece a face sistematzare nu înseamnă a o face de dragul de a cheltui banii poporului, prin diferite zigzaguri și înflorituri, care nu au nici estetică și nici folos practic, așa cum s-a procedat cu unele străzi.

Splaiul N. Titulescu se zice că s-a modernizat, s'admitem că s-a făcut ceva util pentru dirijarea circulației de la Siloz Antrepozite spre centru și s-a făcut, dar numai pînă în centru (pînă la podul peste riul Bega — 6 Martie), dar de aici înainte? Spre partea opusă a orașului? Aici lucrurile s-au încurcat,

căci edilii au făcut cale întoarsă și încă de 360°. Să vedeți cum, în dreptul podului 6 Martie, paralel cu riul Bega, s-a construit un pasaj inferior pe sub liniile de tramvai pentru ca vehiculele care vin dinspre Splaiul N. Titulescu să treacă, pentru a face unghiul de 360°, pasajul este frumos, dar și costă, căci dacă vorbim de dirijarea circulației pentru deservirea în bune condițiuni a întregului teritoriu al orașului, drumul trebuia continuat paralel cu riul Bega, pînă la podul Mihai Viteazul, circa 300 m, de unde circulația putea fi dirijată pentru partea opusă a orașului peste podul Mihai Viteazul pe Bd. Pârvan și Bd. Mihai Viteazul, respectiv str. Săvinești, pentru a evita circulația intensă de pe Bd. 30 Decembrie (cetate) și totodată problema era rezolvată optim și amortizare rapidă, pe cînd așa? Nu știu, poate le era frică să nu intre în contradicție cu sfinții catedralei dacă continuau drumul prin dosul acesteia.

Și mai e ceva care se referă tot la drumuri, se zice că s-a sistemizat și linia de tramvai pe Bd. 23 August din Timișoara așa cum este în fața Consiliului popular județean, da, dar în continuare spre strada «9 Mai» prin strada M. Eminescu? Revin iar la partea supărătoare, zigzag și înflorituri, unde pe o distanță de circa 400 m s-au construit nu mai puțin de 3 curbe — contracurbe = 6 curbe, unde cu un mic sacrificiu de teren linia de tramvai putea fi o linie dreaptă, cu o eventuală curbă cu raza mare care nici nu s-ar fi observat, era un lucru bun și foarte viabil pentru circulația tramvaielor.

**Alexuță Pavel
str. B. Delavrancea nr. 9,
Timișoara, II**

UNA CERI ȘI ALTA PRIMEȘTI

Iertați-mi felul poate prea nervos în care am să vă scriu, dar sînt atît de indignat, încît nu mă mai pot stăpîni. Cred că prin dumneavoastră va afla toată lumea din țara asta despre felul cum tovarășii de la «Cartea prin poștă» (Calea Rahovei nr. 239, sect. 6, București) își bat joc de noi și de munca noastră. V-aș ruga nespus de mult să faceți public cele ce vă scriu. În «Lucafărul» nr. 13 din 31 martie 1973 a apărut un anunț mare în care ni se spunea să ne adresăm mai sus-numitei librării pentru a primi la domiciliu cărțile solicitate și existente în librăriile bucureștene. Am cerut și eu cîteva volume (La Rochefoucauld — Maxime și reflectii; Ileana Mălăncioiu — Poezii; M. Sorescu — Rame; T. Popovici — Moartea lui Ipu; Ana Blandiana — Octombrie, noiembrie, decembrie), cărți în ediția a doua, apărute în ultimele luni și epuizate aici și care mă gîndeam că eventual s-ar mai găsi în București.

Dar, imaginați-vă ce-au putut să-mi trimită: trei cărți de spionaj sau aventuri (Agatha Christie — Anunțul mortuar și Hotelul Bertram, și Bert. F. Island — Jocul s-a sfîrșit...) și două cărți apărute acum 6 (!) ani — «O-biceurile insectelor» și «Ce simț și pricep animalele», iar separat (nu pricep de ce) singurul volum din cele solicitate, cel al Anei Blandiana.

Eu am muncit pentru banii aceștia (51,80 lei) și nu accept ca cineva să-mi injosească munca. Dar mai presus de acestea este gestul de a-și bate joc de semenii. Oare nu puteau să nu-mi trimită nimic sau doar dacă au, ceea ce am cerut. Pentru ce să fim obligați să cumpărăm ceea ce nu se vinde de șase ani? Nu mă interesează A. Christie și detectivii ei. Dar felul cum se procedează la această librărie ar trebui să fie cunoscut de toți ca nimeni să nu mai cadă «pradă».

Vă rog faceți cunoscută această stare de lucruri în primul rînd pentru ceilalți care mai cred în librăria «Cartea prin poștă».

Sînt convins că nu sînt singurul în această situație și un răspuns (cu măsuri practice) ar fi binevenit pentru toți cei ce iubesc literatura. Sper că scrisoarea mea să aibă ecourile scontate.

**Ioan Bucșa
Brașov, Bd. Gării nr. 32**

BUCĂTĂRIA DIN MUZEU

Vizitînd recent castelul Corvineștilor de la Hunedoara, am rămas cu o impresie foarte proastă despre felul cum este gospodărit și prezentat vizitatorilor acest important monument istoric, datînd încă din secolul al XV-lea.

Încă de la intrarea pe poarta cea mare te întîmpină o neorînduială de nedescris. Var,

ciment, roabe, saci de ciment rușiți și tot felul de unelte folosite la zidărie.

Fără îndoială că orice vizitator este surprins de această asociere bizară de secole. Lîngă o statuie romană ce este amplasată la intrare, în aripa cea mare dinspre oraș, tronează o binecuvîntată roabă pe care varul și cimentul stau ca o mărturie a neglijenței gospodarilor de aici.

În afară de acestea mai mult de jumătate din încăperile castelului sînt închise. Le vezi de departe după strălucitorul ochi al broaștelor yalle. Pe ușa unei încăperi centrale chiar se află o plăcuță pe care scrie «BIROU». La întrebarea mea, o tovarășă din personalul muzeului îmi răspunde foarte înțepat: «Că doar n-o fi a lui lancu. E a noastră, a conducerii». Găsesc destul de interesant acest răspuns și urc mai departe scări pe care istoria a lăsat urme de neșters. Mă opresc în fața a două uși ce stau față în față. Una este incuiată. Clanța celeilalte cedează și un miros de bucătărie te îmbie să intri. Mărturisesc că un moment chiar am crezut că istoria îmi joacă o farsă. Cineva îmi închide ușa în nas, zicînd: «Aici nu se vizitează». O deschid din nou și zăresc un interior mobilat în stil... bucătărie. Pe foc tocmai fierbea ceva. Îndrăzneala de a treia oară nu a mai mers pentru că am auzit incuietărea sunîndu-și taințele ei. Ajuns pînă aici mi se face lehamite să merg mai departe. Teama că voi întîmpina alte mizerii îmi dă ocol și mă îndeamnă să cobor. Să cobor și să vizitez castelul în altă zi.

Dacă organizația comercială locală a amplasat într-o anexă a castelului-muzeu un bar și un restaurant — de ce ei, care sînt gospodarii muzeului, nu ar înființa aici o brutărie, un birou, un depozit de materiale și unelte pentru construcții?

Înainte de a încheia îmi fac datoria pînă la capăt, mărturisind că la cîteva uși închise mi s-a părut bizar faptul că pe deinde subț se vedeau capete de covor. Bineînțeles că de covor aparținînd secolului nostru. Numărul mare de uși închise, bucătăria, biroul cu plăcuța lui de sticlă, uneltele aruncate la voia întîmplării și numeroșii vinzători ambulanzî de semințe și alte mărunțișuri aduc simplu a profanare. Se profanează ceea ce avem mai scump noi românii — istoria noastră. Rămîne de așteptat ca un cavaler de-al lui lancu, un român îndrăzneț să coboare sprijinit în sulică scările în spirală și să alunge de acolo pe profanatori.

**Valeriu Bîrgău
Hunedoara, str. Mureșului nr. 12**

RĂSPUNSUL CONSILIULUI POPULAR AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI DIRECTIA GENERALĂ COMERCIALĂ

În legătură cu articolul «De 7 lei umilîntă», publicat în nr. 10/1973 al revistei dumneavoastră, în care erau inserate unele aspecte de atitudine total necorespunzătoare a unui ospătar de la braseria «Circului» față de elevul M. Dumitru, abonat pentru a servi la această unitate dejunul-pensiune, vă facem cunoscut:

— Direcția generală comercială a municipiului București a dispus cercetarea cu multă atenție a faptelor relatate, precum și sancționarea severă a ospătarului vinovat.

— Organele însărcinate cu anchetarea cazului au cercetat lucrătorii din unitatea respectivă, abonamentele eliberate de braseria «Circului», precum și cataloagele claselor a V-a și a VIII-a ale Școlii generale nr. 28, fără a putea identifica atît pe elevul M. Dumitru, cît și pe ospătarul în cauză.

În fața acestei situații s-a purtat o discuție cu tov. M. Hetco, autorul articolului, de la care nu s-au putut obține date suplimentare.

Considerînd că faptele relatate în articolul «De 7 lei umilîntă» nu pot constitui un caz izolat, articolul atrîgînd atenția asupra necesității acordării celei mai mari atenții primirii și servirii elevilor în cadrul restaurantelor-pensiune s-a luat măsura prelucrării materialului cu toți salariații unității braseriei «Circului», atenționîndu-se în același timp conducerile I.A.P.L.-urilor pentru a supraveghea atent modul în care restaurantele-pensiune pentru elevi își desfășoară activitatea.

Direcția generală comercială va urmări la rîndul ei, prin aparatul propriu, activitatea acestor unități.

**Director general adjunct
Gh. Teodorășcu,
șef serviciu
Gh. Abrășu**

poluarea
folclorului
(XII)

Sînt peste trei decenii de cînd, într-un amurg, trecînd pe strada Batiștei, am fost mișcat peste măsură de o puternică impresie muzicală.

În inima Capitalei, printre blocuri, dintre zgomotele străzii s-a desprins o minunată melodie bihoreană, cîntată în cel mai autentic stil dialectal de către o voce pătrunzătoare. Mi-era cunoscut cîntecul dintr-o valoroasă lucrare a lui Béla Bartok publicată cu ani în urmă. Nu-mi venea a crede. Ciulind urechile și căutînd cu ochii m-am pomenit în fața unei binale înconjurate cu un gard înalt de lemn. Am pășit în curte. În jurul unui foc stăteau bărbați și femei care pregăteau cina. Intrînd în vorbă am aflat că toți sînt bihoreni, veniți din același sat. Lucrau ca zileri necalificați la clădirile ce se construiau. Trăiau viață izolată, între ei, fără a se lăsa influențați de oraș. Își aduseseră pînă și lăutarii, care la încetarea lucrului sau în zilele de sărbătoare le cîntau pentru joc. Atunci se adunau într-un loc anume toți bihoreni țărani, răspîndiți la binalele din Capitală, petrecînd întocmai ca la ei și formînd o adevărată insulă bihoreană. Seara, cîte unul meșter în ale fluierului acompania vocea molcomă a vreunei femei ce își «horea» doinele. Am întreprins o culegere de folclor bihorean foarte interesantă, în plin București... M-au năpădit aceste gînduri aflînd o veste ce m-a întristat foarte. Într-o zi, în anul 1947 a apărut la Arhiva de folclor o femeie cu o statură impunătoare. Impresionantă prin ținuta reținută și plină de demnitate, cu o privire limpede a unor ochi albaștri. Venea din Bihor, din comuna Tinca, și dorea să ne cînte. Îmi amintesc cît a rămas regretatul prieten și eminentul folclorist Ilarion Cocișiu ascultîndu-i glasul. El cunoștea bine Bihorul, pe care îl străbătuse în lung și în lat cercetînd cu multă pasiune muzica acestui ținut. Nenumăratele cîntece care formau bogatul repertoriu al cîntăreței ne-au făcut să ne dăm seama că avem de-a face cu un talent ce ieșea din comun. Melodiile erau interpretate într-un fel foarte personal, cu o sensibilitate artistică desăvîrșită și în cel mai curat stil dialectal. Am înregistrat de la ea multe cîntece pentru arhivă. Cîntase înainte la Oradea, cu o orchestră populară. Cînta cu multă dăruire în nenumăratele acțiuni culturale organizate în acea vreme de către sindicate. Cu cîtă emoție a apărut prima oară, în cadrul unui concert popular la care participau mii de ascultători, la Arenele Libertății. Apariția cîntăreței, într-un costum autentic de o mare frumusețe, a impresionat adînc. Cred că nu greșesc susținînd că, atunci, muncitorii bucureșteni, pentru care fusese organizat acest concert, au luat pentru prima oară cunoștință cu frumusețile cîntecului bihorean. Nu-mi închipuim că acest prim contact să aibă un efect atît de mare asupra publicului. Ovaționată îndelung, cîntăreța necunoscută le-a cîntat nenumărate doine auzite prima oară, dinamicele jocuri cu încîntătoare refrenuri bine ritmate.

Am prezentat-o studenților la cursul de folclor pe a ilustra «pe viu» graiul muzical bihorean, am solicitat-o să-mi illustreze nenumărate conferințe de inițiere muzicală la uzinele «23 August», la «Grivița roșie» și în multe alte locuri.

Datorită acestei sensibile și înzestrate cîntărețe, muzica bihoreană, atît de diferită, a început să fie nu numai cunoscută, dar și iubită. Primul ei disc de muzică bihoreană s-a bucurat de mare succes, după cum emisiunile ei de la posturile de radio au început să se înmulțească. Cîntecele inedite în acel timp au început să se răspîndească. Repede au fost preluate și de către alți cîntăreți. În felul acesta Elisabeta Pavel, căci despre ea e vorba, a adus o contribuție însemnată întru promovarea cîntecului bihorean. După ea s-au ridicat multe, nenumărate cîntărețe bihorence. Elisabeta Pavel a deschis însă calea. Cea care, cu discreția ce o caracteriza, a trecut de foarte puține zile în lumea celor drepți trebuie să fie socotită — repet — adevărata deschizătoare de drumuri. Socotesc o datorie să pomenesesc la această rubrică pe Elisabeta Pavel, care rămîne pentru toți cîntăreții de muzică populară un exemplu de urmat. De corectitudine artistică. De conștiințiozitate profesională.

Ea s-a mulțumit să răspîndească frumusețile unice ale cîntecului bihorean. De-a lungul vieții sale, plină de modestie, a valorificat cu strădanie și dăruire tezaurul muzical al Bihorului.

Cîntecul bihorean în care a pus suflet din suflet ei. Pentru marea ei faptă artistică trebuie să-i purtăm întreaga recunoștință.

Ochii înlăcrimați ai muzicanților populari care mi-au adus la cunoștință trista veste sînt dovadă grăitoare a locului pe care Elisabeta Pavel îl ocupă în sufletele lor.

Hari BRAUNER

Element de poartă românească.

Fotografie de Vasile MOLDOVAN

capriciile gustului

pelerinaj
la surse

E impresionant pelerinajul unor oameni, de categorii sociale foarte diverse, veniți din toate colțurile țării, alături de turiștii străini, la marile noastre monumente de artă. Bucovina aspiră tot mai mult — și nu fără șanse de succes — la prestigiul turistic al Toscanei. Într-adevăr, cine cunoaște cît de cît comorile de artă ale Europei nu poate să nu fie de acord că nordul Moldovei oferă celui interesat privilegiul unei civilizații care prin ineditul ei poate oricînd sta alături de marile regiuni artistice de pe continentul nostru. De mare interes pentru lumea pornită în căutarea artei la principalele sale surse — monumentele artistice ale patriei — se bucură și Maramureșul, se bucură și Dobrogea, se bucură și zona Argeșului, și Gorjul și atîtea alte locuri scumpe, la care ne referim de fiecare dată cînd vrem să urătăm cuiva ce înseamnă, pe plan artistic, România în lume. Constituie, desigur, un semn îmbucurător de atitudine culturală superioară această afluență de turiști autohtoni la marile monumente de artă. Faptul în sine mai constituie și un semn de democratizare a culturii, de acces, pe care ajung să-l aibă, datorită euceririlor civilizației moderne, tot mai mulți oameni la valorile recunoscute ale artei. În politica noastră culturală de viitor va trebui să ținem seama și de atari fenomene. Raporturile publicului nostru cu arta s-au schimbat radical prin comparație cu situația de acum cîteva decenii. Va fi imposibil ca accesul la marile valori, ca accesul la marile noastre monumente să nu se resimtă în comportarea, în atitudinea, în respectul față de frumos, în gusturile lumii de mîine. Alături de alte forme de educație estetică, educația estetică realizată prin intermediul formelor contemporane de turism trebuie luată în considerare cu toată seriozitatea. Problema care se pune este aceea referitoare la efectul sau efectele pelerinajului pe care lumea de astăzi, mai mult decît lumea de ieri, îl face la marile monumente artistice. Ce înțelege cineva neinițiat în limbajul specific al arhitecturii sau al picturii murale dintr-o anumită epocă și dintr-o anumită regiune atunci cînd se află în fața unor comori artistice cum sînt cele de la Voroneț sau Gura Humorului, Sucevița sau Putna, Curtea de Argeș sau Tg. Jiu, din Maramureș sau de pe Valea Oltului? Nu o dată asistăm la interpretarea proprie a celui venit din cine știe ce loc al țării ca să contemple o comoară de frumusețe, despre care a învățat la școală sau a auzit vorbindu-se la televizor, reducînd semnificația estetică a monumentului la scenele biblice zugrăvite, la informația de ordin strict istoric (la Putna: mormîntul lui Ștefan cel Mare, la Cozia: Mircea cel Bătrîn, la Bistrița: Alexandru cel Bun). Pentru foarte mulți turiști din această categorie, ghizii locali, improvizați nu se știe după ce criterii, vorbesc un fel de limbaj neinteligibil. Explicației lor, pe care n-o înțelege, omul preferă propria sa explicație naivă și anecdotică. Odată cu politica de conservare și popularizare a marilor valori artistice naționale va trebui neapărat să ne gîndim la un sistem de informare și explicare competentă măcar a marilor noastre monumente de artă. Nu se poate lăsa sarcina explicării unor monumente de artă, pentru o lume de formație culturală extrem de peștigă, pe seama ghizilor improvizați pe plan local, oameni fără nici un fel de cultură artistică. Am asistat adeseori la adevărate momente de mistificare estetică, prin persoana unor asemenea ghizi; bagajul lor cultural, platforma lor estetică fiind mai mult decît precară, la întrebările asistenței se inventau răspunsuri bizare și total neconforme cu adevărul. De cele mai multe ori, pentru a fi înțeleși traduceau pictura murală în limbajul literaturii, reducînd-o la una sau alta dintre legendele biblice cunoscute. Rătăcînd o mare ocazie de a introduce publicul nostru în universul de valori spirituale pe care le deține, persistînd pe o atare cale. Absența specialistului, a istoricului de artă și a omului de gust, în același timp, din preajma marilor noastre monumente se mai traduce și prin alte efecte negative. Cine intră la Moldovași sau Dragomirna, dar nu numai acolo, rămîne uimit cum în condițiile unor monumente de arhitectură la care oamenii din cele mai diverse colțuri ale planetei visează să ajungă, în condițiile unor picturi pentru care toți străinii ne învidiază, în condițiile unor obiecte de artă care se identifică cu tot ce avem mai scump, pe plan spiritual, din trecutul nostru, și-au găsit loc kitsch-urile cele mai oribile. Praduse stînd, dincolo de orice îndoială, sub semnul prostului-gust, cumpărate de pe la magazinele de artizanat, confecționate din material plastic sau lemn lăcuit și donate mîndăstirese fac «casă bună» cu neasemuite comori de frumusețe. E ciudat acest fenomen prin care adevărata artă se întîlnește cu pseudo-artă prin care bunul-gust se întîlnește cu prostul-gust, fără ca cei în drept să se sesizeze de el. Se impune, consider, o grabnică acțiune de ameliorare estetică a interioarelor marilor noastre monumente de artă. Mă gîndesc că în locul atîtor teorii și ipoteze estetice care se lansează prin intermediul diferitelor publicații, mult mai utilă ar fi acțiunea unui grup de oameni de gust care să propună soluții de eliminare a produselor ieftine din interiorul mîndăstirilor avînd valoare de monumente artistice naționale. În condițiile unei afluențe turistice atît de mari cum e cea pe care o înregistrăm astăzi. Mă gîndesc, de asemenea, că în locul practicii inutile pe care o fac cîteodată studenții de la institutele de artă am putea instrui din rîndurile acestora, anual, un corp de ghizi competenți și receptivi la publicul acestui tip de artă, care să exercite, nemijlocit, prin explicațiile date o acțiune de educație estetică superioară.

Gheorghe ACHIȚEI

scrisori către
un meloman

chemarea
simfonismului

Dacă primii pași spre muzică i-am făcut sub semnul pasiunii exaltate pentru opera cu arii sentimentale și strălucitoare, adică pentru «concertul costumate», primii pași spre viața matură și independentă au avut ca însoțitor muzical entuziasmul pentru opera clasică rusă, prin care făceam cunoștință cu «drama muzicală», «Rusalka», «Boris Godunov» sau «Evghe-ni Oneghin» nu-mi mai prilejuiau, desigur, voluptăți auditive de genul celor cu care mă desfătau Verdi și Gounod, dar îmi creau stări interioare de o tensiune ce uneori era la fel de greu de suportat ca o mare durere sau o mare neliniște. Întîlnire zguduitoare cu o nouă lume erau pentru mine înfricoșătoarele viziuni spectrale ale lui Boris sau ale lui Gherman (din «Dama de pică»), realizate muzical cu o violență de neconcepție în cadrul atît de amabil al operii italiene și franceze. Acesta a fost punctul de plecare al unui nou fel de a înțelege rostul muzicii în viața omului, care bineînțeles doar mai tirziu avea să capete contururi precise: nu să încinte prin frumuseți cristaline și celeste, ci să impresioneze prin dezvăluirea unor realități culburoase.

Nu mai mi se ofereau arii de tipul «La donna è mobile» sau «Che gelida manna», dar descopeream în schimb ceea ce, după Wagner, avea să se numească «melodie infinită». Este vorba de faptul că muzicienii clasici ruși, nu prea atrași de aria concepută ca «număr închis» (adică o melodie în sine, net detașată de context), preferau să impregneze întregul discurs muzical de un melodism continuu, diminuînd pînă la estompare deosebirea dintre arie și recitativ, ceea ce favoriza o evocare mai veridică atît a acțiunii interioare, psihologice, cît și a celei exterioare-dramatice. Grație acestei experiențe am început să-mi dau seama că melodia, după care toți delomanii tinjesc (nu de la ea le vine numele?...), trebuie înțeleasă într-un fel mai larg decît cel în care o înțelesesem pînă atunci, reducînd-o la aria închisă și fredonabilă. Cine fredonează monologul lui Boris sau ceea ce cîntă Tatiana cînd conșteie scrișoarea către Oneghin? Și totuși există în asemenea scene cîl mai autentic melodism, care, pe lîngă splendoarea muzicală, aduce un freazăt cu obîrșie în zonele abisale ale sufletului. A fost extrem de fecundă în urmării această reeducare a sensibilității melodice, care se deschidea progresiv la forme ce nu intrau în tiparul arii clasice de operă.

A mai existat însă un factor care a direcționat în sensul acesta evoluția mea muzicală: amploarea elementului orchestral-simfonic în operele «celor cinci» și ale lui Ciaikovski. Avînd ca dominante ale esteticii lor veridicitatea și dramatismul, aceștia simțeau o acută necesitate de a-și caracteriza eroii nu numai vocal-cantabil, dar și folosind mijloacele cu care se îmbogățise arta gîndirii orchestrale în celelalte genuri ale muzicii, și cu precădere în simfonie. Desigur, nu în măsura în care o făcea Wagner, dar într-un sens ce indica aceeași direcție. Ceea ce înseamnă că melodia vocală era necontent însoțită și învîluită de o adevărată «acțiune» simfonică, în care-și găseau expresie ascunziturile psihologice și tilcurile mai misterioase ale dramei, spre deosebire de opera italiană și franceză, unde de obicei orchestra dubla ariile sau le oferea un simplu suport armonic. De asemenea, în desfășurarea muzicală interveneau spații pur simfonice, interludii, — ca să nu mai vorbesc de preludii și uverturi, totdeauna ample și temeinic concepute —, adică întregi porțiuni muzicale în care orchestrei îi era dat cuvîntul în exclusivitate. Ei bine, ce constatam? Încălinarea mea — pînă atunci suverană — spre vocalitate și acțiune începea să fie încetul cu încetul umbrită de atracția spre latura simfonică a operii. Tot mai puțin mă interesa ce se petrecea pe scenă. Era un fenomen legat de maturizarea generală a felului de a gîndi. Intrat în stadiul de autonomizare a personalității, simțeam instinctiv nevoia să iau contact cu muzica în forma ei de sine stătătoare, adică nepusă la jugul libretului și al scenei. De muzica propriu-zisă, de muzica așa-zisă «pură» stăteam pînă atunci departe. Cu o experiență deja masivă a spectacolului de operă (dealtfel tot ce știu în mod viu despre acest gen muzical, acelei perioade i-o datorez), cred că nu pășisem de trei ori într-o sală de concert. Bătea ceasul suirii unei noi trepte în această inițiere muzicală. Ori, ceea ce simțeam eu acum era consumarea aceluși entuziasm care mă minase spre straniile figuri ale istoriei, literaturii și mitologiei ruse, atît de zguditor evocate în muzica de operă, după ce se stînsese în mine pasiunea pentru sublimele melodii ale maestrilor operii italiene. Cel care m-a ajutat să urc noua treaptă a fost însă tot un compozitor rus. În acest moment a jucat Ciaikovski un rol decisiv în evoluția mea muzicală.

George BĂLAN

principii
și năravuri

câte «dreptăți» există?

Am cunoscut într-un institut de reeducare a minorilor un băiat de aproape 16 ani, I.P. Originar din Lugoj, a ajuns tocmai la G. deoarece a comis un «furt calificat în dauna avutului obștesc» (citad din dosarul său). Nici gând să pretind vreun «rabat» pentru fapta în sine, dar un lucru poate și trebuie să fie cerut, de fiecare dată, aceluia în sarcina cărora cade judecarea unor asemenea situații, de regulă complexe, cu trimiteri înapoi în timp, în copilăria mică și în pubertate: confruntarea tuturor datelor posibile și — așa zice — imposibile, pentru ca, realmente, tipul de reeducare spre care este îndrumat să fie cel mai indicat. Și — atenție! — să-i dea și celui în cauză sentimentul că «dreptatea este una pentru toți, fie adulți, fie minori»...

Intr-o seară de vară (mai, 10), anul trecut, trei adolescenți, printre care și I.P. fură — grav: după o înțelegere prealabilă — 3 (trei) bucăți de scinduri de la stația «Peco»-Lugoj. Valoarea furtului: 280 lei (restituții păgubașului). Așadar, 93,33 lei de «cap de om». Mama lui I.P. explică: «Pe când se întorcea de la film, pe la orele 16 (deci după-amiază, nu seara!), împreună cu doi prieteni, văzând niște scinduri lângă întreprindere au luat fiecare câte una, și în timp ce ei se jucau pe izlaz, cetățeanul P.J. le-a oferit 25 de lei de bucată, lucru ce a fost văzut de o femeie care a anunțat Miliția. Aceasta a fost prima lui greșală, primul pas pe un «drum greșit». Nu știu de ce instanța de judecată n-a reținut (sau a făcut-o?) detaliile cu «oferta» cetățeanului, cea care — dacă-i strict autentică — ar fi obligat și la pedepsirea făptașului-adult. Dar nici asta nu-i totul...

Din anul 1957 (anul nașterii lui I.P.) mama sa trăiește în concubinaj cu tatăl (naturaj) al copilului (soțul ei legitim a dispărut în război, pe front). Apoi, în 1969, mama părăsește domiciliul familial, se mută departe, în acte scrie limpede: «Intră în relații de concubinaj cu alt bărbat, N.P., de meserie tâmplar». Tatăl declară: «De patru ani a rămas numai cu mine un timp, după aceea eu fiind bolnav m-am internat la spital și copilul meu a rămas un timp singur, eu tatăl sînt pensionat de boală, l-am dat la internat deoarece fiind singur și bolnav n-am putut să-i găsesc, să-i spăl. De soție m-am despărțit, ea ducându-se în comuna B., jud. Caraș-Severin, la un anume cetățean cu care s-a căsătorit (?), unde se află și acum, lăsându-ne singuri».

Departa de mine gândul de a susține că mama nu-și iubește (în felul ei!) băiatul, chiar cere — recent — să se țină seama că I.P. «este la prima greșală, să i se acorde o ușurare, sub rezerva să se încadreze imediat în muncă ori să-l ducem la o școală profesională pe care s-o urmeze. Eu ca mamă știu cât suferă el pentru o asemenea faptă și de aceea cred că mai degrabă fapta sa se va șterge din mintea-i copilărească». De acord! I.P. merită — indiscutabil — să i se acorde o «ușurare», deși acolo unde se află actualmente învață în mod sistematic atât carte, cât și meserie (meccanic-auto). Dar stau strîmb și mă întreb drept: chiar așa să fie viața asta, un băiat de nici 16 ani să plătească prompt (va sta pînă la 18 ani la reeducare), moralmente, «contravaloarea» celor 93,33 lei despre care aminteam la început, iar ceilalți, adulții, să fie parcă scutiți de orice responsabilitate? Cum adică: nu există oare nici o legătură directă între «primul pas greșit» al lui I.P. și pasul greșit, anterior, al mamei care-și părăsește domiciliul conjugal? Să nu fie chiar nici o legătură între propunerea făcută de cumpărătorul scindurilor și revînzarea lor, și vina — reală — a adolescenților?

Oricum, peste o lună, un băiat va sărbători împlinirea a 16 ani — la reeducare. Ceilalți — părinții separați — vor închina, în ziua aceea, măcar un gând progeneriturii lor de departe?

Mihai STOIAN

viața modernă

supersonicele împotriva stratosferei

Cu cât vrea omul ca avioanele lui să zboare mai repede, cu atât e obligat să le trimită la înălțimi mai mari. Supersonicele vor circula prin stratosferă la 20 000 metri distanță de pămînt. Constructorii, fizicienii și biologii, pe de altă parte, sînt acum frămîntați de o anume perspectivă. În jurul planetei există un înveliș de ozon. Începe la vreo 12 km de suprafața pămîntului, pe la 20 de km are densitatea cea mai mare, dar se întinde, bineînțeles, mai rarefiat pînă la 50 și chiar mai sus, pînă la 80 km înălțime. Ozonul circumterestru se distruge și se formează continuu. Funcția acestei pături fiind să apere toate formele de viață de pe pămînt prin interceptația și absorbția unora dintre radiațiile solare. Ozonul se sacrifică pe sine, permisă-mi fie formula, disociindu-se într-o moleculă și într-un atom de oxigen, atunci cînd soarele absoarbe fracțiunea cea mai nocivă din spectrul ultravioletelor. Care, altfel, ar dereglă sinteza proteinelor și metabolismul acizilor nucleici. Și se face lent, prin reacții nu în întregime clarificate. Pielea de ozon a pămîntului constituie un mecanism de protecție a vieții, un mecanism de proporții cosmice, extrem de important.

Dar acum omul se pregătește să străpungă pielea de ozon a pămîntului cu avioanele sale supersonice. Se afirmă că motoarele lor vor polua stratosfera, acel spațiu înghețat, aproape încremenit, fără vînturi și fără curenți. Supersonicele vor deversa în stratosferă vapori de apă și oxizi de azot, iar temerile savanților sînt următoarele. Vaporii de apă condensată sub formă de nori ar putea opri căldura soarelui, iar pămîntul ar începe să se răcească. Alți oameni de știință au o părere exact contrarie. Ei susțin că datorită acestui burete format din vapori de apă, pămîntul va ajunge să piardă mai puțină energie calorică decît absoarbe, urmarea fiind în acest caz supraîncălzirea planetei.

Integritatea păturii de ozon ar fi și ea primejduită. În special din cauza oxidului de azot, care trece în bioxid și revine la starea de oxid, reacții po-

sibile prin distrugerea unei însemnate cantități din ozonul stratosferic. Se estimează că 500 de supersonice, zburînd 7 ore pe zi, ar scădea pînă la jumătate, în mai puțin de un an, învelișul de ozon al Terrei. În doi ani, situația s-ar agrava, după unele ipoteze foarte severe, pînă la catastrofă. Datele problemei sînt mult mai complicate. Stratosfera va fi poluată și cu praf de cărbune, cam 50 de tone pe zi. Subțierea sau dispariția acestui mecanism protector, reprezentat de mașonul azotic, precum și poluarea stratosferei vor avea, se zice, urmări dintre cele mai nefaste asupra omului, recoltelor și climei.

Deocamdată se resimte atât de mult lipsa unor studii serioase la obiect, încît lucrurile sînt foarte controversate. Au început cercetări pentru cunoașterea stratosferei, întreprinse de o serie de laboratoare și instituții, precum și de firma Concorde însăși. Lumea așteaptă rezultatele acestor investigații, gîndindu-se cît de fantastică a devenit puterea omului asupra naturii. Atît de formidabilă, încît granițele dintre supunerea naturii și distrugerea naturii devin periculos de laxe. Există riscul ca, față de natură, oamenii să înceapă a se comporta așa cum s-au comportat descoperitorii și cercetătorii față de popoarele primitive. Au vrut să le supună, dar pînă la urmă le-au distrus. Există, desigur, realități pentru care starea de supunere înseamnă, de fapt, începutul distrugerii. Dar natura nu se înscrie printre ele, iar supunerea ei ar fi rămas doar supunere, dacă oamenii ar fi evitat, indiferent cu ce renunțări, să devină distrugători. Amenințăm, iar deseori distrugem natura, uitînd prea adesea că o civilizație îndreptată tot mai agresiv împotriva naturii se periclitează pe sine. Însemnînd emanciparea de natură, civilizația nu trebuie să ajungă a fi sfidarea naturii și a echilibrului ei. Nu mi se pare deloc incompatibil ca doritul nostru control asupra naturii să se exercite în paralel cu respectul față de ea.

Romulus BALABAN

oul și mașina

Povestea cu oul o știe toată lumea. Numai că de obicei oul se raportează la găină.

De data aceasta este vorba de un scaun din mașina 107 (nr. 34-B-141) pe care, în ziua de vineri 20 aprilie 1973, cineva, cîndva (evident, tot în aceeași zi) a spart un ou și a plecat, probabil cu regret. Este posibil ca în plecarea din cursa de la ora 18,30 sau 18,45 (capătul de la Țoseaua Macaralei) oamenii care au trebuit să măture și să curețe mașina în interior să nu fi observat acest amănunt. Dar el a fost adus la cunoștință taxatoarei de o bătrînică indignată. «Și ce vreți să le fac eu?», a întrebant retoric taxatoarea.

Numai că, între timp, mașina se aglomerează. Și avem motive să credem că publicul călător inclusiv taxatoarea aveau solide cunoștințe cinematografice, încît au fost în stare să contemple ca la un «slape-stick» incidentul provocat nu de torta cu frișcă, ci de mai sus-amintitul obiect.

Unii mai norocoși au fost avertizați de un puști cu spirit de observație. Și avansează. Scapă. Un tînăr își deschide tacticos cartea stînd pe scaunul din spatele celui incriminat, iar două cucoane vizavi chicotesc amuzate. În sfîrșit, apare victima și se așază. Este un bătrînel care a plecat după tîrguieii, așa încît în momentul cînd se scoală constată că balonul s-a mai îmbogățit cu o pată. Se abține de la orice comentariu în fața publicului înveselit, mulțumește domnului care l-a avertizat — ce-i drept, cam tîrziu, dar totuși! — și merge și el mai în față. Rîsete în mașină și priviri complice, inclusiv de la cei care au scăpat ca prin urechile acului de o soartă asemănătoare. Se aud cîteva glasuri răzlețe de protest, dar atmosfera este prea veselă ca să se poată auzi, să-i zicem glasul unei minime corectitudini cetățenești.

De data asta călătorii se uită cu sufletul la gură cum o tînără într-o imaculată fustă albă se repede la scaun. Același domn împiedicî în ultimul moment catastrofa. Mulțumirile sînt cu adevărat meritate. Iar taxatoarea este întrebantă:

— Nu aveți totuși o cîrpă, un ziar, să puneți pe scaun?

— Dar ce? O să-mi aduc eu acum de-acasă tot felul de obiecte ca să repar eu ce au stricat alții? — interoghează dînsa, la rîndu-i, agresiv.

S-ar putea ca taxatoarea să nu fie obligată să-și aducă de acasă lenjerie sau să se aboneze la vreun ziar, numai pentru că, într-o zi de primăvară, un individ a spart pe scaunul din mașina 107 un ou. Dar atunci ceilalți călători, dacă își imaginează că în mașinile I.T.B. se poate călători fără risc, să-și murdărească hainele? Cine trebuie să facă curățenie?

Rodica POP

Aurel BARANGA

atenție, îmbătrînesc moașele comunale

Deși mai rar, problemele externe figurează și ele printre temele cărora cititorii noștri le acordă atenție în scrisorile pe care ni le trimit. De pildă, cititoarea Vera Vancu din Constanța își exprimă părerea de rău că n-a apărut în coloanele revistei o explicație mai amănunțită a recentelor greve care au paralizat într-o bună măsură activitatea uzinelor Renault. «Tot ce ține de industria automobilului mă interesează», ne mărturisește domnia-sa. Greva la care se referă ține însă mai puțin de problematica automobilistică — deși e vorba, după cum se știe, de una dintre cele mai importante întreprinderi mondiale din acest domeniu — și mai mult de o altă situație deosebit de caracteristică pentru capitalismul contemporan. Cel puțin la origine, greva a fost o acțiune de protest a muncitorilor imigranți, folosiți la treburile cele mai dure și mai prost plătite. Despre această problemă a imigranților s-a mai scris la noi, dar amploarea și dramatismul ei sînt încă, din păcate, insuficient cunoscute.

În momentul de față, în țările capitaliste dezvoltate lucrează aproape 15 milioane de asemeni lucrători, la care ar trebui să mai adăugăm și multele milioane de așa-zii imigranți interni (cum ar fi negrii și portoricanii în Statele Unite sau locuitorii «Mezzogiorno»-ului în Italia). Prost plătiți, fără nici o garanție de stabilitate, lipsiți de cea mai mare parte sau de totalitatea avantajelor sociale ale muncitorilor băștinași, locuind adesea în condiții subumane, izolați în mijlocul unei populații a cărei limbă n-o cunosc sau o cunosc aproximativ și a cărei civilizație le este în bună parte străină, muncitorii imigranți au jucat totuși un rol esențial în dezvoltarea actuală a economiei occidentale. Prezența lor are numeroase avantaje pentru capitaliști: salarii și contribuții la asigurări sociale mult reduse, economisirea sumelor necesare instruirii a milioane de salariați, evitarea unor conflicte sociale acute (izolați și înfricoșați, muncitorii imigranți sînt mai «cuminiți»), n-au mijloacele necesare pentru a se organiza și a intra în luptă cu patronii). Evenimentele de la Renault ca și alte recente ciocniri dovedesc însă că această «lună de miere» începe să se apropie de sfârșit.

După revolta coloniilor «exterioare», țările capitaliste sînt confruntate acum și cu revolta coloniilor «interioare». Tînărul nostru cititor Dan Sirbu din Cluj este de părere că în librării «nu se găsesc destule romane polițiste» și că, în general, există multe prejudecăți în legătură cu acest fel de literatură. «Nu înțeleg de ce, scrie dumneasa, căci nimic nu este mai moral decît un roman de aventuri sau un roman polițist; totdeauna cei buni înving și cei răi sînt înfrinți». Deși de mai multe ori în această rubrică ne-am permis să ne exprimăm dezacordul cu cei care ar vrea să elimine cu desăvîrșire literatura polițistă, nu putem totuși subscire în întregime la afirmațiile cititorului nostru. Lucrurile nu sînt atît de simple. Dacă există romane polițiste de calitate, există însă în același timp și o imensă cantitate de maculatură, bucurîndu-se de o foarte întinsă circulație și care nu contribuie defel — ca să ne exprimăm eufemistic — la formarea gustului literar al cititorilor. Dimpotrivă. Și în legătură cu valorile morale ale romanului polițist s-ar mai putea spune unele lucruri. Dincolo de «triumful binelui și al justiției asupra răului», literatura polițistă oferă, de fapt, o altă imagine asupra lumii, mai puțin exaltantă: relațiile dintre oameni se desfășoară sub semnul unei disimulări fundamentale și globale, fiecare om e considerat, în fond, drept un vinovat posibil care trebuie constrîns (uneori cu ajutorul violenței) să-și mărturisească păcatele. Climatului în care se scaldă intriga polițistă e cea a neîncrederei, a suspiciunii; orice este posibil (sub semnul răului): eroul pur și integru, uneori chiar detectivul anchetator se pot dovedi pînă la urmă criminali odioși. Că asemenea viziuni se inspiră din anumite realități contemporane, că romanul polițist — adesea fără voia lui — ascunde o radiografie semnificativă a unor anumite straturi sociale și a anumitor relații, e altă poveste. Pînă la statutul de prototip moral mai e însă o cale lungă.

Mai mulți cititori ne sesizează că au găsit în diferite publicații franceze reclame pentru excursii turistice în România. Pînă aici totul e în ordine. Ceea ce deranjează însă în cel mai înalt grad e faptul că pentru a face, probabil, aceste reclame mai atractive (pentru cine?), în texte s-au introdus afirmații stupide care deformează realitățile noastre (mai ales pe linia unui exotism ieftin). Reclamele au fost comandate (și concepute) probabil de unele agenții turistice. Cititorii noștri întreabă însă dacă forurile noastre, responsabile în materie de turism n-au și ele un cuvînt de spus în această privință. Ne întrebăm și noi.

H. DONA

O dată intrat în holul circumscripției sanitare din Ciuc-sîngeorgiu, județul Harghita, văd pe o masă broșuri, multe broșuri și pliante. Iau unul editat de Institutul de igienă și sănătate publică, intitulat fără drept de apel «Dinți sănătoși, copii sănătoși». Citez din el: «Nu mîncăți dulciuri între mesele principale».

Așa e, de ce să mîncăm dulciuri?

Plouă. Doctorița circumscripției, Stoica Solomon, este la un copil bolnav. După un timp se vede venind, însoțită de Iulia Brassai, asistentă de ocrotire, și Magdalena Balint, infirmieră. Sînt, desigur, ude. De acord cu discuția, dar în cabinet. O cameră, cu aparatul de luat tensiunea pe masă, cu diverse registre, cu un fișier în care bolnavii de T.B.C. ocupă un întreg sertar. În colț, un cîntar. Medicul Benjamin Töke, directorul policlinicii din Miercurea Ciuc, însoțitorul meu, apreciază că «doctorița a slăbit de cînd a venit la noi, din noiembrie anul trecut».

A venit din Oltenia, comuna Gîrla Mare, județul Mehedinți. Pe acolo — spune doctorița — oamenii erau mai mult bolnavi de gastrită și reumatism. Pe-aci, de otită, de pneumonie și, rar, de cancer. Privesc, și în acest fel întreb. Otită, zice Benjamin Töke, poate din cauză că au dispărut multe din pădurile de brazi care ne înconjurau și ne apărau. Pneumonie? Frigul. Discutăm.

Calul de la șaretă a îmbătrînit. Are 15 ani. Merge încet, or, în munca asta, încetul apropie răsufliarea înghețată a morții. Alt cal? Se poate procura doar prin virament: circumscripția trebuie să-l procure de la o altă unitate socialistă în urma unui tîrg (?), în care banii nu se văd, ci se transferă. Așa și numai așa circumscripția are alocați 5 000 lei, dar respectivele unități nu pot încă să cedeze un cal. În comună există un particular, posesorul unui tînăr cal (5 ani), dar, știți, particularul habar n-are de virament. Păcat! L-ar da imediat și chiar cu 4 000 lei.

Pentru calul îmbătrînit în slujba sănătății oamenilor se face lunar o dare de seamă. Cît a consumat în fiecare zi, cite drumuri a făcut și de ce. Darea de seamă pentru cal o face vizitiul după ce, obosit și el, în loc să pună bicul în cui se dedă birocrației.

Sînt că a sosit momentul să discutăm despre moașele comunale. Aici sînt două, foarte bune. Una este însă internată la Agigea, suferind de spondiloză tuberculoasă. Se remarcă faptul că multe dintre ele se îmbolnăvesc de această boală, dar de ce, nu se știe încă. Ce muncă fac ele? Descoperă gravidele, lucru pe care-l fac oarecum ușor (în sat totul se află). Odată descoperite, gravidele sînt îndrumate la doctoriță, care decide dacă sarcina este sau nu patologică. Pot ține copilul sau nu? Dacă da, moașa o vizitează lunar și îi face educație sanitară. Și vine sorocul, unde acționează o lege de fier: copilul trebuie să se nască numai la casele de naștere. Dacă totuși? Dacă moașa asistă și apoi îi transportă la spital?

Cum-necum, femeia a născut și notez că apar deseori gemeni pe teritoriul de 25 km al circumscripției. Pînă la un an, copilul trece vîrsta periculoasă. Moașa pune mama să-și cumpere un caiet de 25 bani de la cooperativa sătească, și pe el, acest cadru sanitar scrie diverse sfaturi: cum se prepară laptele praf, cum se înfașă, ce atitudine trebuie să aibă față de soț femeia și față de ea

însăși. Pînă la împlinirea unui an, pentru un copil se scriu două caiete avînd în total prețul de 50 bani.

În Ciuc-sîngeorgiu există acum 112 copii cu un caiet sau două. Prin experiența lor, care înseamnă cunoașterea terenului, faptul că sînt din sat, de regulă, și, firește, numărul mare de copii ce le-a trecut prin mîini, moașele sînt de o valoare foarte mare. Dar multe au ieșit la pensie și tendința este înlocuirea lor cu tinerele asistente medicale avînd specialitatea cuvenită; obstetrică-ginecologie. Unele dintre aceste tinere și mini-jupate fete preferă însă orașul, unde se angajează chiar și în alte specialități. Răzbesc mai ușor: printre altele au și avantajul liceului făcut.

*

Plecăm spre satul aparținător Armășeni.

Moașa Vilma Göte este și ea plecată la un bolnav să-i facă o injecție. Vine. În mîini, o plasă albă, frumoasă, modernă, și nu clasică geantă a moașei comunale. 47 ani, dantura intactă și acea ușoară tristețe înfîlțită la unii oameni care muncesc mult și pun suflet. A ținut statistica copiilor moșiți pînă la 2 000. N-o mai ține. Dacă știa că vin, se schimba situația. Are vechime în muncă, 24 de ani. Ia în mînă 1 346 lei.

«Cel mai important lucru în meseria mea este responsabilitatea. Să nu moară nici mama și nici copilul. Omește, e mai grav cînd moare mama, dar juridic lucrurile sînt egale. Nu, nu mi-a murit nimeni. E muncă multă, și pe aici nu merg tramvaiele — străbat satul doar pe jos. Oamenii, da, mă ajută. Mai mult decît telefonul ăsta care de multe ori nu merge și nu pot anunța «Salvarea». Ce fac totuși? Oamenii... Acum cîțiva ani, un caz grav: gravida trebuia imediat dusă la maternitate, la Miercurea Ciuc, dar era o zăpadă îngrozitoare. Am mers cu sania, și înaintea mea oamenii, jumătate din sat, dădeau zăpada să pot înainta... Sînt de aici din sat, aici mi-au fost și părinții. Am un copil, dar puteam să am patru. La naștere m-a asistat predecesoarea mea, aflată acum la pensie. Eu la pensie nu mă gîndesc. Asta înseamnă bătrînețe și de ea tug».

De fugit, poate nu fuge, dar pe jos merge zilnic.

Înapoi la circumscripție. Mă gîndesc pe drum: oare această meserie e pe cale de dispariție? Cineva acolo sus, la minister, se gîndește la treaba asta? Cum și în ce fel?

Doctorița Stoica Solomon nici nu-și concepe munca fără ajutorul moașelor. Prin experiența lor, prin cunoașterea terenului, prin sufletul statisticii oprite la 2 000 copii moșiți, prin ele sînt de mare valoare.

Sînt iar în cabinet. Doctorița, cu ajutorul unui băț de chibrit face tranzistorul să cînte. Registre multe pe masă, cîntar, un biet bec, un mic învingător. Pîc, și din hol iau, așa pe față, pliantul «Dinți sănătoși, copii sănătoși».

Așa e, se nasc copii sănătoși în această țară pentru că iubim frumos și sincer frumosul și viitorul. În timpul nostru s-au rezolvat multe din problemele majore ale sănătății în România. Oare moașele comunale vor îmbătrîni și pe mai departe așa în anonim, fără a avea înlocuitoare tinere și energice?

Eugen SECELEANU

scriitori de azi

MARIN PREDĂ

Romanele («Firește că un cititor atent poate să observe, presărate prin paginile romanelor mele, tot felul de destăinuri ale lui Niculae Moromete, pe care le face despre părinți, despre frații și surorile lui», spune Marin Preda), interviurile, partea de autobiografie spirituală din *Imposibila întoarcere*, ca și cărțile dedicate scriitorului (M. Ungheanu, *Marin Preda, vocație și aspirație* și Florin Mugur, *Convorbiri cu Marin Preda*) au luminat treptat o existență care, departe de a fi dispusă să satisfacă prin confesiuni, directe sau indirecte, curiozitatea avidă a cititorilor, este preocupată în primul rând să-și deslușească pentru sine liniile de forță ale formației, modul cum s-a desfășurat ceea ce însuși autorul Morometilor denumește «aventura conștiinței» sale.

Știm acum despre Marin Preda cam toate acele date care fac în genere bucuria istoricului literar: părinți și oameni cu care i s-a intersectat biografia, călătorii și lecturi revelatoare, profesori stimați și materii de școală care i-au plăcut, gusturi și indiosincrasii, întimplări obsedante și fapte care i-au rămas inexplicabile, sinuozițiile scrisului și crizele de creație, proiecte împlinite ori abandonate etc., dar mai mult decât atât începem să intuim o tensiune a vieții interioare care dă greutate reală biografiei unui creator: «Aventura conștiinței mele a început într-o zi de iarnă când o anumită întâmplare m-a făcut să înțeleg deodată că exist». Față de această tensiune, care în cazul lui Marin Preda acționează ca un filtru al existenței, informațiile obișnuite privind viața și opera se constituie ca un cadru. Și totuși... Marin Preda s-a născut la 5 august 1922, în Silistea-Gumești, în familia țaranului Tudor Călarășu. La 8 ani începe școala primară în satul natal, peste șapte ani, în 1937, îl găsim elev al Școlii normale din Abrud, pentru că din 1940 să ia definitiv drumul Bucureștilor, în urma transferării școlii. În 1941 este corector la ziarul «Timpul», apoi funcționar la Institutul de statistică și secretar de redacție la cotidianul «Evenimentul zilei» (1942). Trece prin cenaclul lui E. Lovinescu, «Sburătorul», unde citește nuanțele *De capul ei* și *Calul*, prima cu mai mult succes de public. După stagiul militar (doi ani) este corector la «România liberă» (1945), secretar de presă la Ministerul Informațiilor (1946), funcționar la Societatea scriitorilor români (1947-1948). Din 1952 face parte din redacția revistei «Viața românească», al cărei redactor șef-adjunct este în perioada anilor 1957-1958. În 1957, când «gîndul de a călători era departe de mine», un neașteptat drum de câteva săptămîni prin China și Vietnam îl impresionează profund, căpătînd în conștiința scriitorului semnificații deosebite («...această călătorie m-a făcut să am revelația marilor comori pe care le deține o existență»). Ales în conducerea Uniunii scriitorilor, din 1968 Marin Preda devine vicepreședinte onorific al ei, iar de la reînființarea editurii «Cartea românească» (1967) este director de editură.

Scriitorul debutează în aprilie 1942 la ziarul «Timpul», cu schița *Pirlitu*. Între 1942 și 1948 colaborează cu schițe și povestiri la publicațiile «Timpul», «Vremea», «Evenimentul zilei», «Tineretea», «Viața socială C.F.R.», «Lumea», «Studentul român», «Revista literară», «Contemporanul», «Flacăra», pentru că în 1948 opt dintre aceste bucăți să alcătuiască materia volumului *Întîlnirea din pămînturi*. Îi urmează în 1949 nuvela *Ana Roșculeț*, nemaireedată niciodată. *Desfășurarea* (1952, Premiul de Stat), romanul *Moromeții* (1955), *Ferestre întunecate* (1956), *Îndrăzneala* (1959). După *Moromeții* însă, lui Marin Preda îi trebuie șapte ani de căutări ca să scrie următorul roman, *Risipitorii* (1962), care cunoaște numeroase versiuni, astfel încît, ultima,

(1972), e o rescriere integrală a cărții. «Crisa» aceasta de creație e descrisă de autor ca o luptă pentru crearea propriului stil, «pe care să-l stăpînesc și care să nu fie stilul cu care se exprimă țărani sau cu care scriitorul exprima tema țărănilor». Efortul de profesionalizare a scrisului îl reprezintă nașterea *Risipitorilor*: «Aci se face trecerea de la stilul indirect liber, cu care a fost scris *Moromeții*, la stilul direct». Cu acest stil, mărturiseste scriitorul, care «fie că-i place, fie că nu-i place cititorului, a devenit stilul meu, am scris după aceea, de astă dată fără chinuri, romanul *Moromeții*, volumul doi (1967), *Intrusul* (1968), povestirea *Friguri* (1963), și apoi volumul *Imposibila întoarcere* (1971) și romanul *Marele singuratic* (1972). Toate, într-un număr de ani aproape egal cu cel în care a trebuit să lupt cu *Risipitorii*».

«Cu respirația lui confesivă, de jurnal spiritual, unde ideile, întrebările și obseșiile autorului pulsează acum în voie și explicit, pe deasupra tuturor cărților publicate pînă acum de Marin Preda, volumul *Imposibila întoarcere* pare să încheie un ciclu de creație, caracterizat printr-o tenacitate exemplară și o scrutare ieșită din comun a vocației scriitoricești.

Opera lui Marin Preda lasă impresia unor trepte de adîncire a problemelor omului modern și cine măsoară distanța de la *Întîlnirea din pămînturi* la *Imposibila întoarcere* vede că a fost parcurs un drum care, întocmai unei lunete, l-a apropiat pe autor de chipul moral al condiției umane. Dacă lumea povestirilor de debut e una violentă și dură, în spiritul prozei tradiționale țărănești, și atunci cînd oamenii fac răul, dar și atunci cînd fac binele, pentru că este o lume augurală, *Moromeții* introduc în romanul satului criteriul moral. S-au spus multe lucruri despre valoarea și virtuțile acestui roman, ca și despre crepusculul în care e învăluită atmosfera celui de-al doilea volum al său. Rămîne încă de demonstrat că eroul lui, Moromete, devine un om conștient în momentul în care e atins atît de spaimile individului (părăsirea fiilor săi, singurătatea), cit și de cele ale colectivității (părăsirea țiparelor vieții tradiționale). Această logică și ilogică a existenței, a exigențelor la care e supus individul în lume o analizează Marin Preda: «După experiența mea omul devine moral în momentul în care trăiește prima spaimă (...). Momentul în care omul devine moral este momentul în care ia cunoștință de faptul că persoana lui fizică nu este nemuritoare».

Celelalte romane (*Risipitorii*, *Intrusul*) amănunțesc, pînă la cele mai fine rotite, mecanismul schimburilor, al pierderilor și cîștigurilor de substanță umană pe care le provoacă realitatea, cu o acuitate care face din Marin Preda exploratorul de excepție al destinului omenesc.

În plină putere de creație, autorul *Marelui singuratic* deține de pe acum un loc de prim ordin în istoria epicii românești. Marin Preda este creatorul unei opere de mare complexitate, de originală prelucrare artistică a datelor realității scrutate cu acută luciditate, de un stil ce se identifică psihologiei personajelor cu o inegalabilă congruență.

Dan CRISTEA

despre cărți

FLORIN MUGUR, «Convorbiri cu Marin Preda», Editura «Albatros». Prin această carte, Marin Preda și Florin Mugur ne prilejuiesc reîntîlnirea cu problematica pe care ne-au propus-o două din ultimele lor cărți. Marin Preda acceptă să continue, într-un fel, *Imposibila întoarcere*. Iar

Florin Mugur continuă ceea ce a făcut în *termecătorul Aproape noiembrie*, adică dramatica sa confruntare cu un spațiu moral pe care cîndva, în *Serile din sectorul nord*, îl considerase parcurs, epuizat. Și dintre toate motivele declarate ori nu în legătură cu alegerea — «De ce Marin Preda?» — fundamental mi se pare acela că în refacerea, reparcursarea acestui spațiu pe care cîndva îl străbătuse, dar cu o acută absență a participării efective, Florin Mugur simte nevoia unui ghid,

«poezii» de ileana mălăncioiu

Poemele Ilenei Mălăncioiu sînt absolut uimitoare. Ele încep foarte simplu, cu un fel de «supunere la obiect»; poeta, atentă și scrupuloasă, face întîl un exact raport asupra unei stări de fapt, descrie amănunțit o împrejurare. Apoi, cu aceeași gravă candoare, își urmează raportul care, înainte de a se epuiza, se încarcă la un moment dat de aprehensiuni și premoniții; pe negîndite, printr-o tranziție ce nu schimbă planul terestru al percepțiilor, ne aflăm într-o lume vrăjită. Într-o lume în care nu se știe dacă se va produce sau nu un miracol, dar în care miracolul e posibil și așteptat. Iminența lui e resimțită nu fără spaimă, dar o spaimă dinainte asumată, nădăjduind nu se știe prae bine ce, dar ceva irevocabil despre care poeta presimte că-i va covîrși ființa, dar de care e irezistibil atrasă, ca de singurul lucru cu adevărat vrednic de a fi încercat.

Pentru o dată mă aflu, pe un punct, în dezacord cu Valeriu Cristea care în foarte frumoasa lui cronică despre volumul recent al Ilenei Mălăncioiu scrie că poeta nu-și elaborează versurile, ci ele ar porni dintr-o țîșnire impersonală, cu o ușurință și o fluiditate aeriană. Dimpotrivă, ceea ce îmi pare *incîntător* (in-cantare = a ferma) în poezia Ilenei Mălăncioiu e tocmai marea ei aplicație, răbdătoarea ei *lucrare*. Poezia Ilenei Mălăncioiu are ceva de lucru manual, pe care ea îl desăvîrșește cu încetul în vederea unei întrebunțări ce nu e profană. Mi-o închipui scriindu-și poeziile, cuminte și serioasă, concentrată în lucrarea ei, știind foarte bine că ceea ce face înseamnă un curaj nebul fiindcă se vor ivi poate zmei sau demoni, se vor ivi poate leșurile străvezii sau mutilate ale unor bărbați fără vîrstă, purtătorii unor glorii uitate și ai unor dureri nespuse care se iau. A scrie poezii așa cum face Ileana Mălăncioiu nu se iartă, nu e o faptă ce poate trece nepedepsită: de acum înainte nu mai e nimic de făcut, nu mai există revenire, așa cum nu mai există pentru Arald din *Strigoii* lui Eminescu.

Poeta provoacă niște forțe latente, unele în aparență firești și aproape ofensive, dar tulburătoare totuși și creînd situații fără ieșire: «Caut cuibul cu băieții prin scorburi/ Îngropîndu-mi mina pînă la umăr în putregaiul galben/ Însăpăimîntată cînd o pasăre întîrziată/ Se zbate între mine și-ntre pui/.../Îmi opresc singele cu frunze de salcie și cu pămînt/ Iau puii orbi în mină și-i sărut/ Și-aș vrea să-i pun la loc dar nu mai pot./ Că parcă scorbura între timp a mai crescut» (*Puii*

din scorburi»). Dar altă dată se roagă de «băiatul curajos» să nu vină s-o scape din stăpînirea zmeului: «Eu am venit de bunăvoie aici,/ Am șters vatra-mpăienjenită,/ Am frămîntat de două ori pămîntul/ Și am umplut cuptoarele cu pită// Apoi am rupt-o țărănește pe ștergar/ Să iasă aburi calzi și i-a simțit din depărtări/ Și-n locul buzduganului vuia ca uraganul/ Mirosul tras pe cele paișpe nări/... e atît de simplu și de omenește/ Să-ncerci odată să lubești un zmeu!» (*Rugă*).

În orizontul totodată firesc și mirific al poeziei Ilenei Mălăncioiu toate apar pline de sensuri ce nu se lasă totdeauna înțelese, ceea ce produce descumpănire sau teamă: «Și-o ceață albă care mă desparte/ De-aceste locuri unde vreau s-ajung/ Și pasărea îmi cîntă mai departe» (*Cioica*). Tărîmul inițial al poetei e unul țărănesc, dar un țărănesc ca să zic așa «ecumenic», un «țărănesc» al tuturor originilor, în care tot așa de bine se poate plasa lumea eroilor din epoei și legende ca și cea a unei fete dintr-un sat de lîngă Cîmpulung. De aceea fata aceasta se poate închipui undină. ea poate lua locul Isoldei sau se poate îndrăgosti de Siegfried ori de trupul mutilat și fără glas al lui Richard Inimă de Leu. În chipul cel mai firesc un cavaler de legendă poate fi același cu un băiat de pe la noi: «Sînt undină și m-am născut într-un rîu din Carpați/ Numele celui pe care-l iubesc e Hans, pe românește lon/ Și vin de bunăvoie să mă judecați» (*Ondina*).

Ca în *Strigoii* lui Eminescu sau ca în Edgar Poe, este în poezia Ilenei Mălăncioiu o indicibilă și durerioasă fascinație față de frumusețea pe care moartea o așterne pe chipuri: «Ca ochiul moartei tale e cerul azi, iubite,/ De plumb e necîntirea cu care se înclină/ Mereu tot mai aproape, mereu tot mai încet/ Într-o privire lungă și nesfîrșit de lină» (*Ca ochiul moartei tale*). Versurile acestea au chiar un învăluitoar sunet eminescian. Există dealtfel ceva eminescian în toată poezia Ilenei Mălăncioiu, dar nu un eminescianism epigonic, ci unul de afinitate structurală ce nu se vedește de obicei din prima instanță. Marea artă cu care poeta impune versului voința ei de a exprima total și exact lucruri atît de evazive, de nuanțate și de profunde, este în adevăr, așa cum am spus la început, uimitoare. Compactul volum de *Poezii* al Ilenei Mălăncioiu ne pune în fața unei opere, de pe acum vastă și indiscutabil de prima mărime.

AI. PALEOLOGU

unui spirit-gazdă. El nu putea fi decît Marin Preda și cine a citit cu atenție *Aproape noiembrie* nu se poate îndoi de acest adevăr. Căci spațiul pe care nu l-a putut înțelege Florin Mugur trăind în mijlocul lui, timpul pe care nu l-a putut cîntări deși aparent era și timpul său sînt cele pe care le-a pus în valoare opera lui Marin Preda. De fapt, iată ce scria Florin Mugur în *Aproape noiembrie*: «A fost la C., la douăzeci de kilometri în linie dreaptă de satul lui Marin Preda, căruia îi aparțin rîndurile de mai sus. În adevăr nu a înțeles. Sub ochii lui s-au golit curți și n-a văzut nimic. A trecut prin curțile goale ziua și noaptea și nu s-a gîndit în ce loc se află. A aprins un chibrit în spațiul cailor. A fumat o țigară în spațiul plugului. A citit un ziar galben și l-a așvîrlit în spațiul carului mare. A tremurat de frig în spațiul senin în care s-a aflat cîndva tronul bătrînului șef de familie».

Și iată ce scrie Florin Mugur în «Argumentul» *Convorbirilor cu Marin Preda*: «Nu despre viața mea e vorba acum», spun la un moment dat. Cum să nu fie vorba? De ce să fi venit eu la Marin Preda dacă nu pentru a-l întreba ce părere are despre posibilitățile mele de a supra-veieui? Este vorba, bineînțeles, de o supra-veieuire morală a unui artist care, aflat cîndva în inima spațiului moromețian, nu a putut scrie

atunci nici un rînd fundamental despre o lume a cărei epoea a scris-o Marin Preda. Cu alte cuvinte, Florin Mugur l-a căutat pe Marin Preda nu pentru un interviu, nici pentru o carte de confesiuni, ci pentru o confruntare din care să afle cu exactitate de ce el este autorul *Miturilor*, *Cărții regilor*, *Destinelor intermediare*, iar Marin Preda al *Întîlnirii din pămînturi*, *Moromeților*, *Marelui singuratic*. Și iată-i față în față pe poet și prozator, pe orășeanul care nu a putut să facă din viața sa la țară mai mult decît o aventură a neparticipării și pe țăranul care s-a încapătînat să scrie *Risipitorii* ori *Martin Boroman*. Încercînd să afle ce legătură există între «bărbatul liniștit, de statură mijlocie, îmbrăcat cu grijă», purtînd ochelari și «un bătrîn țăran din Cîmpia Dunării, născut în 1885 și mort în 1963, numit, în romanele lui Marin Preda, Ilie Moromete», Florin Mugur obține, pentru el și pentru cititori, mult mai mult. A-l face pe Marin Preda să vorbească despre momentul în care omul devine moral, despre viața văzută, înțeleasă și trăită prin contemplație ori acțiune, despre instrăinarea lui Sadoveanu și Călinescu față chiar de generația lor, despre lipsa de libertate a artistului față de inspirație, ori despre Faulkner, Cervantes, Tolstoi, mi se pare nu numai o performanță personală, ci și un

pisica
neagră

În limba franceză, *bête noire* este o expresie care se referă la o persoană sau un lucru față de care vorbitorul manifestă antipatie, aversiune; un echivalent românesc al expresiei amintite ar fi *gogoriță*. Se poate spune, de exemplu, *l'ingratitude est ma bête noire* («necunoștința este...»). Cele două cuvinte formează, după cum spuneam, o expresie care, ușor se poate observa, are un sens diferit de cel rezultat din simpla combinare a semnificațiilor cuvintelor ei constitutive, *bête* = «animal» și *noir* = «negru». Ca expresie, grupul de cuvinte *bête noire* are caracter fix, în sensul că nici unul dintre cuvinte nu se poate înlocui cu un altul cu semnificație identică (sau aproximativ identică), fără ca grupul aici în discuție să nu-și schimbe total înțelesul. Astfel, deși clienele este un *animal* și deși cuvântul francez *chien* înseamnă «ciine», *chien noir* nu înseamnă același lucru cu *bête noire*.

Pentru exact același motiv mi se pare cu totul de așteptat ca nici *chat noir* să nu însemne același lucru cu *bête noire* și să însemne numai... «*pisică neagră*». Și totuși... Totuși am citit într-un comentariu de istorie literară la un text că nu știu care idee era pentru Sanielevici un... *chat noir*. Chiar așa: scris francezește, cu litere cursive, într-un text românesc. Aș vrea să fiu cât se poate de clar: nu mă interesează aici faptul că într-un text românesc apare citată o expresie dintr-o limbă străină (de ce să interzicem criticului sau istoricului literar o manifestare de virtuozitate poliglotă?). Mă interesează doar (?) faptul că «citatul» amintit nu spune nimic nici celui care știe francezește, nici celui care nu știe și, în consecință, se adresează unui dicționar bilingv. Ba poate că are totuși un efect în al doilea caz: creează complexe. Câci își va spune, desigur, cel care cunoaște franceza: «Cum de n-am știut că *chat noir* mai înseamnă și altceva afară de «*pisică neagră*», așa cum am învățat la școală, sau că este altceva chiar și decât marca apei de colonie pe care o folosea mama?!»

Am auzit mai târziu aceeași expresie de origine franceză într-o doctorală expunere orală; ca publicul să nu întâmpine dificultăți de natură lingvistică, vorbitorul a avut laudabila idee de a traduce pe *chat noir* («rezultat» din *bête noire*!) în românește: *pisică neagră*. Nu-mi amintesc exact contextul (și chiar dacă mi l-aș aminti, nu l-aș reproduce aici), dar să ne imaginăm cum ar suna o propoziție ca aceasta: *necunoștința este pisica mea neagră*.

oarelor propriu-zise care-și propun să glozeze, să definească termeni, să informeze, dar nu să *convină*. Dimpotrivă, aici, unde primul aspect ce ne izbește este militantismul, febra participatoare, implicarea. Textele despre clasicism și modernitate, despre actualitate, autenticitate, antiliteratură (amplu eseuri) interesează nu numai prin elementele informative și justa definire a conceptelor, dar și prin implicarea în sfera actualității imediate (spre a relua un termen în jurul căruia se glozează în dicționar), prin trimiterea la probleme nevalgice din câmpul dezbaterilor recente, prin referire directă la confruntări și polemici ale momentului. O lucrare savantă și de înaltă erudiție cum e aceasta oferă spectacolul rar întâlnit al îmbibării de atmosfera zilei și în fond al nepuținței de abstragere. Autorul e un cărturar cu suflet patetic, chiar pătimaș, purtat de elanuri polemice și activizat de impulsuri îndrumătoare, care primesc câteodată formulări poate prea subliniate pedagogic (cum e această, dreaptă în fond, povățuire adresată generației noi: «Scriitori tineri! nu aruncați în vânt prin improvizări superficiale talentul și arta voastră. Nimic nu este mai amar și mai copleșitor decât sentimentul risipirii și al ratării»).

Lucrarea lui Adrian Marino se impune printre realizările de primă importanță ale criticii de azi și ar fi să-i diminuăm semnificația dacă i-am fixa efectele multiple numai în spațiul cultural autohton. Prin perspectiva înaltă și prin bogăția punctelor de vedere noi în chestiuni vitale ale artei, ea are toate șansele și îndreptățirea să intre în circuitul mai larg al valorilor spiritului, una din afirmările mature și îndrăznețe ale gândirii critice românești.

G. DIMISIANU

variante de expresie, e adevărat. Și nu e de mirare. Dar această literatură, odată admisă ca literatură, intră în patrimoniul culturii noastre care nu cunoaște compartimente de vîrstă. Mai mult decât atât, dacă am admite diferențierea pe generații, ar trebui să admitem, prin absurd, și lipsa de șansă a generației mai vîrstnice. Or, așa ceva intră în contradicție cu realitatea noastră care demonstrează puterea de creație a scriitorilor noștri maturi și vîrstnici. Și, mergînd mai departe, dacă există o diferență sesizabilă drept caracteristică de generație, înseamnă că există un element de sociologie în stare să definească o generație (literară), ceea ce coboară nivelul de considerare a lucrurilor, prin despersonalizarea pe care o produce criteriul științific, la cel al unei comparații cantitative.

Cu toate acestea, din cînd în cînd — și anume cu atât mai violent cu cît pauza a fost mai mare — se face simțit un spirit retrograd, gata să sacrifice literatura scrisă de oamenii tineri, din considerente pe care nimeni nu poate să le descopere sau să le motiveze.

E foarte adevărat că și tinerii sînt câteodată violenți. De-ar fi să ne gîndim numai la Eugen Ionescu cu al său *Nu ori cu esul* nu ar fi antihugolian, ambele scrise în tinerețe. Distrugerea, încercarea de distrugere mai bine-zis, a venit întotdeauna de jos în sus, dinăuntru în afară, din prezent către consacrare. E un proces de dezvoltare normal. E o distrugere nedistrugătoare. Este procesul de creație!

Cînd însă lucrurile se inversează, cînd acuzarea cade asupra celor ce nu au nimic de pierdut (tinerii aflați la început de drum), cînd în cultura noastră, destul de tînără ea însăși pentru a nu permite instaurarea anchilozei, apare un semn de întepeneire a resorturilor prin care istoria merge înainte, cînd procesul nu e explozie ci prăbușire, semnalul de alarmă intră în funcțiune. Din fericire, la noi nu sînt prea dese cazurile acestea. Dar atîtea cîte sînt, sînt de ajuns pentru a constitui un exemplu avertisment pentru cei care, azi sau mâine, ar putea să greșească în același fel. Nu trebuie să uităm, nu trebuie nici să ne prefacem că am uitat că, orice s-ar întîmpla, literatura scrisă de autorii tineri trebuie să existe — și va exista.

Alexandru PAPILIAN

O scriere de originală concepție și de impunătoare dimensiuni este «Dicționarul de idei literare» publicat de Adrian Marino la Editura Eminescu (vol. I, literele A-G, 1 087 pagini). O asemenea lucrare nu s-a mai înfăptuit la noi, dar meritele autorului sînt cu mult mai bogate și mai semnificative decît acela de a fi întreprins doar o acțiune de pionierat. Adrian Marino, în momentul fericit de maximă ecloziune a vocației sale de critic și istoric literar, înalță un edificiu teoretic menit să resuscite în conștiințele critice contemporane, prin oferirea propriei pilde, aspirația de a construi solid, esențial, sistematic, năzuința de a realiza sinteze și de a epuiza metodic un domeniu de cercetare, curajul de a proiecta monumental și de a înainta pe fronturi vaste. Poziție care atrage, prin reflex, respingerea fragmentarismului și a improvizarilor jurnalniere, discreditarea foiletonisticii și a neoimpresionismului proliferant, față de toate acestea Adrian Marino exprimîndu-și, tăios și insistent, inadecvuatea principială. Aici aflăm dealtfel unul dintre impulsurile imediate ce au decis elaborarea dicționarului: jurnalismul critic, va constata autorul, a provocat printre alte neajunsuri o relativizare extremă a terminologiei estetice, o «labilitate a ideilor literare» prin folosirea improprie, inexactă, cu totul aproximativă a termenilor specifici, prin suprapuneri de sensuri și inconsecvențe derutante, provocatoare de confuzii. În fața acestor realități dicționarul și-a asumat o importantă misiune clarificatoare și ordonatoare, de reaşezare a noțiunilor în contex-

tele lor firești, în accepțiile proprii și cu adevărat fecunde conferite de istoria culturii. («Critica ideilor literare fixează repere, explorează, clarifică, face ordine în câmpul conceptual al criticii literare, îi precizează cadrul teoretic, îi dă orientarea fundamentală», pag. 32)

Așadar, chestiunea nu se pune doar în terenul limbajului, al terminologiei stricte, ea atrage probleme de fond, redefinirea unor concepte și categorii fundamentale, aici fiind și contribuția cea mai de preț a lui Adrian Marino, spirit deschis perspectivelor ample și inițiativelor integratoare. El aduce cu sine, în critică, ambianța construcției, a sintezelor, viziunile globale, propensiunea spre «enciclopedismul critic» (expresia îi aparține), elemente cărora li se asociază în chip caracteristic un temperament intelectual pasionat pînă la ardență și nerefuzat polemicii. Îmbinare ce dă lucrării una din notele sale distincte, poate cea mai captivantă din punctul nostru de vedere care este al unui lector neîndatorat rigorismelor clasificatoare. Fiindcă intitulîndu-se dicționar, lucrarea lui Marino este doar pînă la un punct o astfel de operă, mai mult sub aspectul organizării materiei, ceea ce autorul nu tănuiește ci afirmă limpede: «Dicționarul constituie un cadru și o metodă convențională de a ne exprima propriile idei prin confruntare și redimensionare sistematică». Într-adevăr, nimic mai străin de această operă decît acel ton de neutralitate al lucrărilor de strictă erudiție și informare, decît acea impersonalizare programatică a dicțio-

opinii

o falsă problemă: generațiile

Există două extreme în acceptarea literaturii celor mai tineri dintre scriitori, amîndouă periculoase ca orice alte extreme. Cea dintîi ar fi promovarea lipsită de discernămînt a unei literaturi ce nu-și justifică prezența nici măcar prin speranțele pe care le poate trezi tinerețea autorului. Faptul nu e foarte frecvent. Cea de-a doua, mai jenantă în ultima vreme, este atitudinea acră și brutal autoritară a unor factori responsabili care, nedisociînd clar tinerii dotați într-adevăr cu harul de scriitor de veletarii pripiți dintotdeauna, existenți la periferia lumii literare, califică activitatea tuturor laolaltă drept lipsită de orice valoare, inconsistentă sau, în cel mai bun caz, tenebroasă ori obscură.

Această a doua atitudine este cu atât mai jenantă cu cît mai sus-pomenite opinii nu sînt în măsură să propună nimic în loc.

În orice domeniu al vieții noastre sociale, tinerii reprezintă speranța cea mai puternică. Este o regulă simplă și de bun-simț, o axiomă, această idee.

Pe lîngă acest fapt trebuie să ținem seama că nu toți tinerii devin strungari, tractoriști, ingineri, medici sau economiști. Și cu atît mai puțin scriitorii. Selecția care se petrece chiar din liceu, continuată și după aceea, în primii ani de facultate, — selecție obiectivă: omul, la un moment dat, nu mai simte chemarea să scrie și renunță —, dă un coeficient de securitate porților și capacității de absorbție de care dispune viața culturală a țării noastre.

Se impune însă, firește, și o selecție conștientă. Nu toți cei care continuă să scrie sînt în stare să răspundă cum trebuie nivelului intelectual și estetic al literaturii noastre contemporane. Este însă nevoie ca operația aceasta de cernere (unii folosesc termenul violent și periculos de *ecarisaj*!) să se facă cu grijă, cu multă grijă, și cu teamă de judecata istoriei. Cei însărcinați cu această muncă trebuie să fie însuflețiți în primul și în primul rînd de dragoste pentru cultura noastră, clasică ori contemporană. Această dragoste, acest patos cultural, larg deschis spre recepțarea tuturor valorilor, a noului și a posibilului, rezolvă în cea mai mare parte problema și totodată înlătură, fără să producă traume nemeritate autorilor, textele nereprezentative.

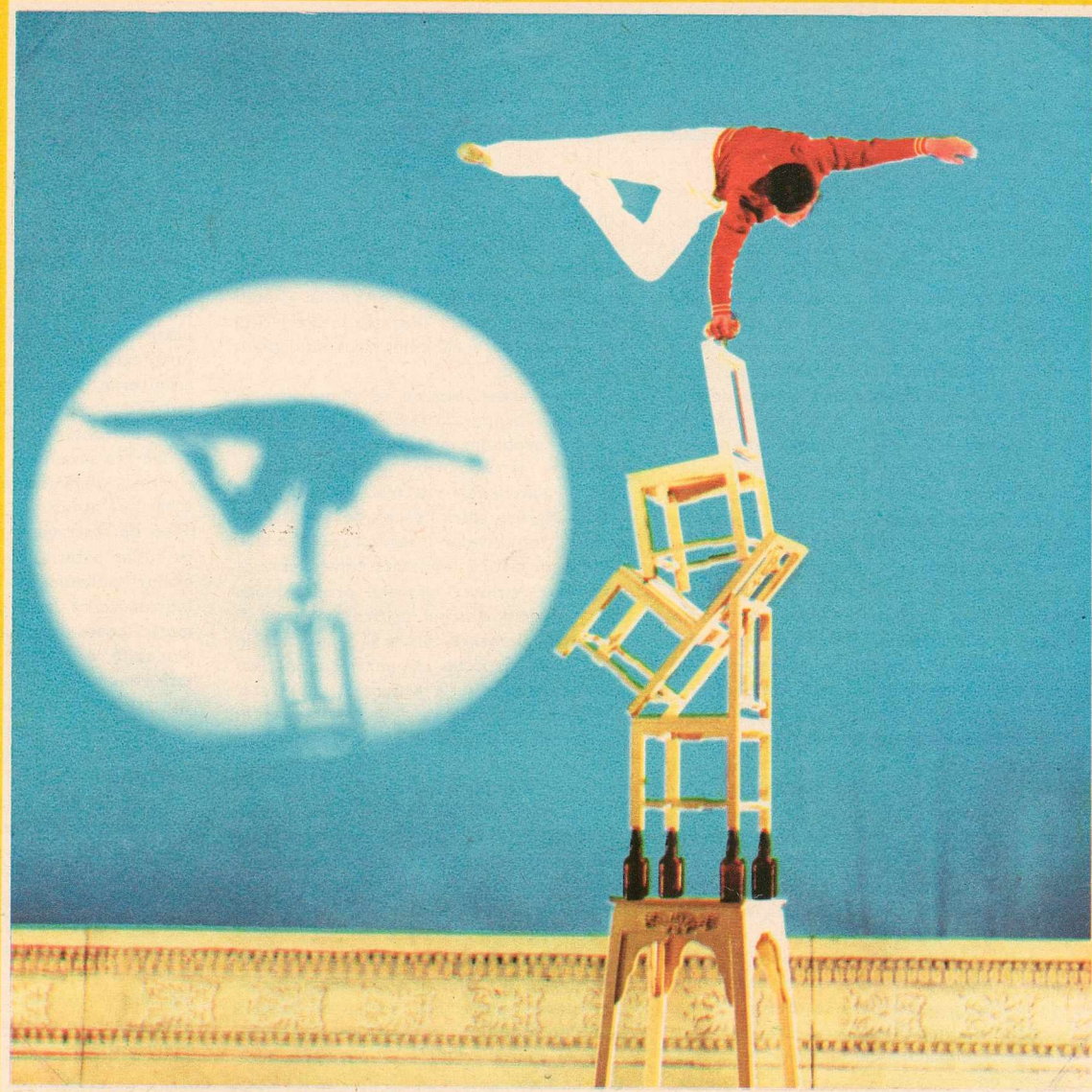
Cea mai puțin dorită dintre situațiile care se pot crea într-un anume moment de avînt economic și cultural este despărțirea pe generații. În momentul în care am pronunțat acest cuvînt, «generație», am pronunțat și diferența puternică de mentalitate dintre componenții generațiilor respective. Faptul nu are nicăieri sens, dar în literatură el devine un nonsens sau un dezastru. Câci literatură nu poate fi decît ceea ce este, adică literatură și nicidecum o caracteristică a vîrstei. Că, în general, literatura tinerilor autori vizează mai direct, fără complexe, fără teamă, depășirea unor tipare, instituirea unor noi

mare serviciu social. A-l determina pe Marin Preda să mărturisească ce învinuiri grave are de adus acestui secol, sau de a ne aminti ce responsabilități își asumă oamenii care-și părăsesc grădinile atrași de un mare apetit de a face istorie, ori de a-l determina să vorbească despre rostul sau lipsa de sens a notelor de călătorie, pentru ca mai apoi să obții de la el povestirea unei călătorii, explicarea stării de călătorie, mi se par merite care vorbesc de la sine despre valoarea acestei cărți. Sigur, acum după ce ea există, tuturor aceluia care am citit-o sau o vom citi ne va fi ușor să scriem cu «înflorare»: iată o carte a cărei lipsă literatură română o resimte din plin, o carte care ne poate face să înțelegem că «Entretiens avec André Breton», «Entretiens avec Jean Cocteau» etc. nu înseamnă o simplă modă, ci un posibil gen literar pe care dinamica literaturii îl reclamă. Meritul lui Florin Mugur este acela de a fi simțit, cel dintîi la noi, nevoia unei astfel de cărți și de a fi trecut de la o întreprindere cu un profund accent personal la una de interes social. Cel al lui Marin Preda este acela de a fi impus, prin operă și conștiință, rolul său de prim subiect al unei astfel de cărți.

Dorin TUDORAN

circul chinezesc, miracol

de grație și virtuozitate

Circul chinezesc, care cunoaște o nouă înflorire după instaurarea Republicii Populare, moștenește o veche și glorioasă tradiție artistică ce are la bază origini meșteșugărești și țărănești. Multe dintre numerele aflate în repertoriul acestui circ se sprijină pe tehnica profesională a muncitorilor manuali. Numerele artistice de forță, cele bazate pe suplețe, ca și jongleria derivă din transpunerea pe planul «jocului» a gesturilor zilnice ale meseriașilor din popor. Acrobații s-au folosit totdeauna în exercițiile lor fie de obiecte casnice din cele mai uzuale, fie de unelte de ceramică sau de alte lucruri fabricate chiar de ei. Și s-au priceput să le folosească în așa fel încât să înalțe gestul pînă atunci obișnuit pe cea mai înaltă treaptă a fanteziei artistice.

Exercițiile pe coardă întinsă, numite în China «mersul pe funie», își au originea în «jocul» țesătorilor și frînghierilor care încercau rezistența produselor lor mergînd pe frînghia întinsă orizontal. De la mers la dans, de la dans la echilibristică, de la echilibristică la acrobație s-a progresat destul de repede. Jongleria cu panglici și acrobațiile pe curele, izvorite din obiceiul de a verifica rezistența chingilor de hamuri, sînt un exemplu de folosire a obiectelor de uz curent în scopuri distractive și spectaculoase.

Vasele de lut pentru păstrarea orezului, în anii de belșug, au devenit recuzită de jonglerie în spectacolele din vremea sărbătorilor secerișului. Tot astfel, ceștile, ulcioarele de vin și capacele de oală sau de ceainic.

Circul chinezesc a îmbogățit numerele specialităților de circ. Încă în secolul al

XVIII-lea, așa-numitul «diabolo» era un joc la modă în societatea franceză. În decursul veacului al XIX-lea, odată cu dezvoltarea legăturilor internaționale și datorită extinderii căilor ferate, trupele de circ din Europa au pătruns cu turneele lor din ce în ce mai adînc în Extremul Orient. De acolo au adus în sfera de activitate a circului european — limitată pînă atunci la spectacolele ecvestre — elemente cu totul noi, cum ar fi jongleria la «antipod» (cu picioarele) și acrobațiile pe prăjină verticală (perș) ori pe scară în echilibru, pe care artiștii chinezi le execută încă de multă vreme cu tulpini de bambus, ce au la bază activități din timpul strîngerii recoltei și al culesului fructelor.

Ceea ce caracterizează performanțele artiștilor chinezi, într-o măsură încă și mai mare decît agilitatea, este răbdarea și suplețea. Numerele lor de echilibru și dislocare, coloanele și piramidele umane combinate cu răsturnări sînt ingenioase și surprind printr-un savant dozaj de dinamism și forță statică. Echilibristica în basculă pe tăvălug, executată cu prăjina pe frunte, învîrtirea farfuriilor, jongleria antipodistă și acrobațiile pe bicicletă se ridică la un nivel rar întîlnit în aceste specialități.

Dacă acrobațiile pe bicicletă sînt de origine europeană, celelalte exhibiții sînt spe-

cialități străvechi ale geniului național, care marchează influența culturii Han, cultură dezvoltată în timpul dinastiei cu acest nume (200 î.e.n. — 220 e.n.) și caracterizată prin mari progrese artistice și științifice. (Atunci a fost inventată și hîrtia.)

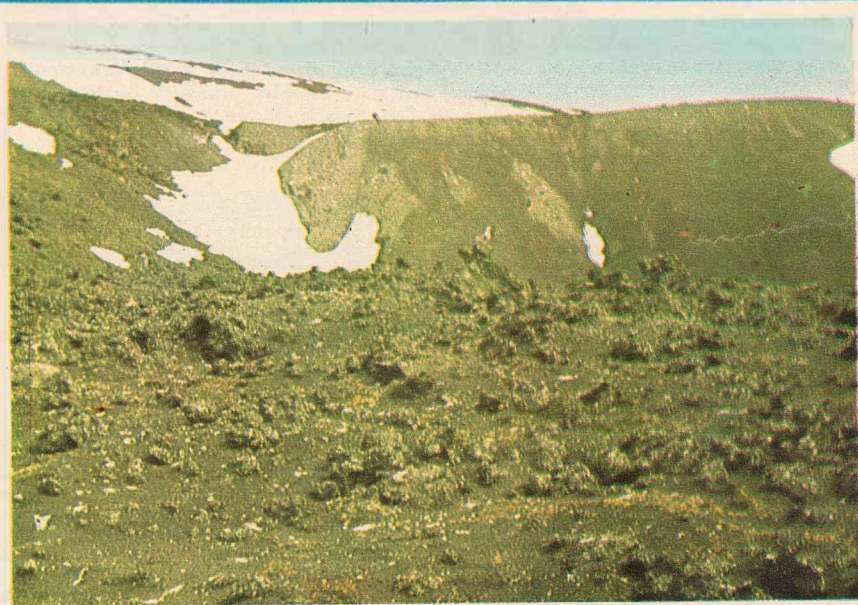
Din ce e compus spectacolul de circ chinezesc? Dintr-o multitudine de numere cu ustensile de uz curent: oale, curele, furci, vase, lemne, tulpini de bambus, farfurii. Nici urmă de cavalerie, de animale, de accesorii complicate, de tot ceea ce nu e la îndemîna omului obișnuit. Sînt de fapt niște simple manipulări, împinse însă pînă la virtuozitate, ce își validează existența pe planul artistic din momentul în care fac dovada unei tehnici ajunse la culmile rafinamentului.

Un număr de circ european există prin el însuși. O dresură de animale sălbatice poate fi mediocră, dar rămîne totuși un număr cu animale sălbatice. În circul chinezesc, un număr de echilibru care nu reușește să impună ideea unei stări de grație în raport cu legile fizice e doar prezența unui om pe cale de a mișca niște scaune și niște sticle. Artiștii chinezi însă realizează ideea în fiecare spectacol.

A. IOSEFINI
director artistic al Circului de Stat

Împreună
cu colegii
întru Antarctica
de pe vasul «Hero».

Pe aceste locuri liniștite,
cu ani în urmă
curgeau torente de lavă bazaltică —
adevărat cataclism
care a zguduit din temelii
insula Deception.
Noi, cei doi geologi români,
am pornit pe urmele
acestei catastrofe naturale,
căutând să descifrăm —
cu mijloacele profesiei noastre —
tainele trecutului aprobat.

GAVIOTINELE ATACĂ!

Planul nostru de lucru, riguros stabilit la începutul expediției, suferă tot mai multe modificări din cauza vremii care se schimbă mereu: de la o zi la alta sau chiar numai în câteva ore cerul senin se acoperă cu nori sau se pornește o ninsoare însoțită de furtună.

De două zile bate un vânt puternic care, ridicând valuri impozante pe mare, face imposibilă folosirea micii noastre bărci pneumatice. Încercăm să pornim în larg, dar după câteva zeci de metri barca ia apă, mâinile și fețele ne îngheață și simțim împinși într-o direcție opusă celei pe care o doream. După numeroase încercări soldate cu eșec renunțăm și revenim necăjiți la bază.

Ne schimbăm hainele ude și pornim pe jos, de-a lungul țărmului, către un grup de stânci din apropiere, situat la numai șase

kilometri, pentru a vedea din ce sînt formate.

O PLAJĂ NU CA TOATE CELELALTE

Spre deosebire de plajele obișnuite, formate din nisip, pe plaja insulei Deception întîlnim numai zgură vulcanică. Înaintăm cu greu pe această zgură în care te afunzi, avînd impresia că ceva te trage înapoi, însă efortul făcut prinde bine deoarece ne încălzim.

Pe mal găsim o mulțime de stele de mare și arici de mare, rămași acolo după ce s-a retras apa. Apoi ne amuză, dovedindu-ne în același timp că nu prea au simț practic, cîtiva pinguini întîlniți în cale. La apropierea noastră ei fug către apă, plonjează și înoată cu repeziciune la mică adîncime, astfel că îi putem urmări cum descriu un

arc de cerc și ies din nou pe mal, la 25-30 metri în fața noastră. Se uită mirați la noi, bat din aripi, și cînd sîntem doar la 2-3 metri depărtare se aruncă din nou în apă și ne ies iarăși în față. Aceste manevre se repetă de 4-5 ori, după care, plictisiți probabil, pornesc în larg și nu-i mai vedem.

După două ore de mers, un puternic miros de sulf ne anunță fumarole. Ne apropiem de mal și vedem cum pe o suprafață de câteva mii de metri pătrați apa «bolborosește», iar din adîncimi ies bule de parcă cineva ar fi desfundat o imensă sticlă de apă minerală... Așteptăm pînă cînd apele în reflux se retrag cu cîtiva metri și, într-un loc unde cu un șuierat puternic țîșnesc aburi albi și calzi, măsurăm o temperatură de 120 grade Celsius!

Privim pe hartă locurile însemnate de noi unde am mai observat asemenea fumarole și constatăm că ele se înscriu pe un semicerc cu o lungime de circa 7 kilometri, care urmărește țărmul estic al «mării interioare» din insula Deception — zonă în care au avut loc erupții vulcanice în anii 1967, 1969 și 1970. Ne frapează această frecvență a erupțiilor la unul, doi, trei ani! Noi sîntem acum în 1972; vom avea oare norocul — este dealtfel dorința oricărui vulcanolog — să asistăm la o erupție? Se va respecta oare ritmicitatea de pînă acum?

CÎMP DE BĂTAIE SUB GHEȚAR

Pornim spre stîncile de sub ghețarul care acoperă Stonethrow Ridge. Unele, cu o culoare galbenă, sînt de fapt tufuri — cenușă vulcanică întărită — provenite din primele explozii vulcanice care au format insula Deception, iar altele, negre la culoare — lavă bazaltică, din erupții recente.

Pe tufuri și-au făcut cuiburile o mulțime de gaviote, un fel de pescăruși cu penajul alb, iar pe bazalturi, parcă mai numeroase, se zbuenguie gaviotine. Acestea din urmă, tot de culoare albă, dar mai mici, suplă și delicate, depășesc cu zborul lor rapid viteza greoaiei lor gaviote.

Apropierea noastră este anunțată printr-un sunet ascuțit, repetat parcă cu disperare de către o gaviotă care se rotea cam de mult deasupra noastră, alarmînd astfel întreaga colonie. Zeci de gaviote se ridică de pe stînci și încep, într-un zgomot infernal, să se rotească deasupra noastră.

În timp ce colectăm probe și facem măsurători găsim un cuib cu un ou înăuntru, mare cam cît unul de gîscă, dar prestriț, din cauza unor pete verzui pe un fond cenușiu. Doi pușori, acoperiți cu un puf mic, cenușiu, asemănător cu cel al puilor de pinguin, și-au ascuns căpșoarele sub o stîncă, lăsînd restul corpului în bătaia vîntului.

Ocolim pe cît putem cuiburile cu pui, deoarece sînt tare sperioși și fug în toate părțile, poticnindu-se de pietre, abia țînîndu-se pe piciorușele lor fragile.

La colonia de gaviotine lucrurile se complică, deoarece acestea nu se mulțumesc numai cu «scandalul» pe care-l fac, cu sune-

tele lor stridente, — o combinație între orăcăitul broaștei și croncănitul ciorii —, ci se aruncă pur și simplu spre noi, pînă la 1-2 metri deasupra capului, dovedindu-se foarte agresive.

Sîntem nevoiți să ne împărțim sarcinile: unul lucrează, iar celălalt face pe paznicul, agitînd coarda și pioletul pentru a îndepărta pe furioasele «atacante».

În acest timp, o gaviotă rătăcită, care a avut neșansa să treacă tocmai acum cînd suratele ei sînt atît de furioase, este atacată cu violență de către gaviotine.

În incursiunile noastre am văzut foarte multe resturi de păsări (labe, coaste, aripi), care sînt desigur rezultatul unor lupte de acest fel.

BUCUROȘI DE OASPEȚII

Seara, în timp ce ne facem siesta, fumînd și discutînd, Pancho intră în sală anunțînd că a ancorat «Hero», un mic vas aparținînd Institutului de glaciologie din Columbus, Ohio, S.U.A. «Hero» a adus un grup de șase glaciologi, invitați și ei ai guvernului argentinian pe insula Deception.

Iată că sosește la noi comandantul împreună cu glaciologii și cu radiotelegrafistul vasului. Facem cunoștință și deși sîntem bucuroși să vedem «lume nouă», ne simțim cu toții cam stingheriți. Gheața o sparge însă bucătarul de pe «Hero», care desfundă o sticlă de whisky și ne servește pe toți; după câteva minute, roșii în obraji, nu-i mai slăbim cu întrebările pe nou-veniți. Ce mai este nou în lume? Am aflat astfel o știre deosebit de interesantă pentru noi: lansarea spre Lună a unei nave «Apollo», de data aceasta cu un «coleg» — un geolog — la bord.

José explică oaspeților că aparatul nostru de radio nu funcționează și că a încercat să-l repare, dar fără rezultat. Americanii au însă un aparat de radio și totul este O.K.

Ne despărțim tîrziu și comandantul ne invită să vizităm vasul «Hero». Acceptăm invitația cu plăcere pentru a doua zi. Acolo, o primă surpriză: dușuri și apă caldă. Vom face deci duș! A trecut cam mult timp de cînd nu am mai folosit un asemenea «instrument» și acest lucru se simte...

Spălați și îmbrăcați cu haine curate (numai acum ne dăm seama ce mult înseamnă acest lucru obișnuit pentru lumea «civilizată»), mergem la masă. Vizităm vaporul, ne oprim puțin în bibliotecă și sîntem invitați să scriem în cartea de onoare.

Timpu! a trecut repede, așa că ne luăm rămas bun. Amabilele noastre gazde ne promet că se vor întoarce peste două săptămîni pentru a face împreună o incursiune pe insula Livingston, care se anunță a fi plină cu peripeții.

Gh. ISTRATE
Ioan TEODORU

(Va urma)

semnal extern

clasa cea mai puternică a umanității contemporane

«Clasa muncitoare din România, partidul nostru comunist, întregul popor vor milita și în viitor neabătut pentru cauza nobilă a eliberării tuturor celor ce muncesc de exploatare și asuprire, pentru transformarea revoluționară a societății și făurirea unei lumi mai bune și mai drepte, pentru instaurarea păcii trainice și înțelegerii între popoarele planetei noastre».

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea rostită la marea adunare populară din Capitală consacrată sărbătoririi zilei de 1 Mai)

Datarea lui 1 Mai ca sărbătoare a solidarității internaționale a celor ce muncesc — și celebrarea sa în această săptămînă — este acel fericit prilej pentru a propune cititorilor «Flacării» câteva reflecții nu asupra caracterului festiv al acestei zile pătrunse în conștiința omenirii progresiste de aproape nouă decenii, ci despre ponderea istorică a clasei muncitoare, afirmată incontestabil drept clasa cea mai puternică a umanității contemporane.

Această pregnantă realitate, manifestă sub multiple forme în numeroase țări ale lumii, capătă în condițiile anului 1973 dimensiuni și influențe internaționale considerabile, exprimate în esență în preponderența factorilor de pace, democrație și progres pe arena mondială.

Dezvoltarea socialismului, întru chipată în primul rînd în existența sistemului socialist, constituie transformarea revoluționară precumpănitoare a veacului nostru. Exercițiindu-și cu autoritate și prestigiu funcția de conducător al societății socialiste în 14 țări din Europa, Asia, America Latină, clasa muncitoare, în frunte cu partidele marxist-leniniste din aceste țări, reprezintă în același timp factorul determinant al întregii vieți social-economice, al liniei politice interne și internaționale a statelor socialiste.

Gîndindu-ne la rolul istoric al clasei muncitoare din țara noastră, nu putem să nu ne amintim că foarte de curînd am aniversat 80 de ani de la crearea primului său partid politic, P.S.D.M.R., expresie a unei mișcări muncitorești revoluționare cu o vechime de aproape un secol, mișcare în cadrul căreia au rodit din plin ideile și idealurile socialiste. Nu demult am aniversat, de asemenea, 25 de ani de la făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, eveniment prin care România a fost prima țară în care s-a realizat fuziunea organizatorică și politică a partidelor clasei muncitoare. De asemenea, luna viitoare se va împlini un sfert de veac de la naționalizarea principalelor mijloace de producție, fapt istoric care a pus în lumină capacitățile clasei muncitoare de a conduce transformarea revoluționară a societății românești pe calea socialismului. Prin eroice tradiții și mari merite social-politice, realizînd astăzi unitatea întregului popor în jurul Partidului Comunist Român în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, clasa muncitoare își ilustrează și onorează misiunea sa istorică.

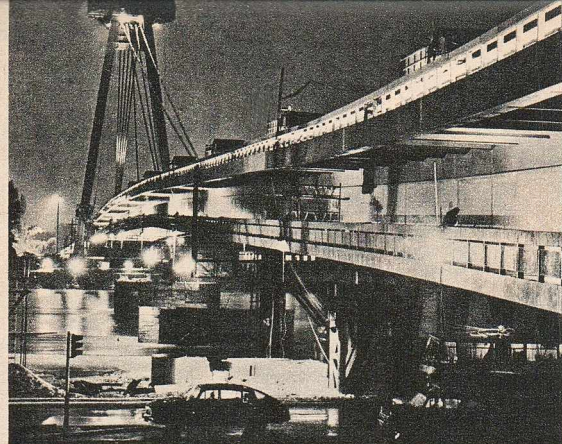
Prin contribuția adusă de realizările fiecărei țări socialiste la afirmarea cauzei socialismului în lume, alături de popoarele acestor țări, de clasa muncitoare, se manifestă uriașe sale sociale de pe toate continentele, într-un puternic front anti-imperialist care desfășoară cu succes lupta pentru înnoiri democratice și progres istoric, pentru eradicarea definitivă a colonialismului, pentru apărarea independenței și suveranității tuturor statelor, pentru întărirea păcii, securității și cooperării între națiuni. Este neîndoielnic că acțiunea acestor forțe, în rîndul cărora clasa muncitoare are un rol catalizator, operează în direcția unei noi și semnificative perspective istorice. În tabloul atît de complex al mutațiilor sociale și politice contemporane, al modificărilor de structură economică, științifică și tehnică, clasa muncitoare se relevă a fi profund și complet implicată nu numai în țările unde își exercită funcțiile de clasă conducătoare în stat, avînd responsabilități directe față de destinele acestor popoare și ale cauzei socialismului. Rolul ei sport se evidențiază și în consolidarea țărilor în curs de dezvoltare (numărul muncitorilor din țările Asiei, Africii, Americii Latine dublîndu-se în ultimul deceniu), și în presiunea forțelor sociale progresiste din țările capitaliste (în primele 3 luni ale anului în curs, 25 000 000 de oameni s-au aflat angajați în greve și alte bătălii sociale împotriva capitalului), și în conturarea unor poziții avansate în viața politică (transformări sociale și economice inițiate de guvernul Unității Populare în Chile sau Program comun de guvernare al Uniunii de stînga (socialiști-comuniști) în Franța, pentru a cita doar două exemple).

Dacă ar fi să căutăm o exprimare plastică a prezenței clasei muncitoare în lumea de azi, cred că nu am greși să o numim coloana vertebrală a dezvoltării contemporane, stegarul demnității, libertății și umanității epocii.

Cristian POPIȘTEANU

Prezentul

...și prefigurarea viitorului.

bratislava de azi și de mîine

De la înălțimea celor 80 de metri la care se află terasa-cafenea pe impunătorul pilon de susținere — de pe malul drept al Dunării — al noului pod al Bratislavei și se oferă privirilor imaginea panoramică a capitalei slovace. Și, implicit, posibilitatea unei incursiuni «de vis» în istoria acestui străvechi centru economic și cultural, situat într-un deosebit de pitoresc decor natural, în apropierea locului de înîntînire a frontierelor a trei state: Cehoslovacia, Ungaria, Austria. Iată, pe malul stîng al fluviului, Cetatea — nucleul istoric al vechiului oraș, alături de Palatul Mirbach, biserica Klaris, fosta primărie, transformate, toate, în muzee. Prezentul îți apare în coșurile uzinelor și ale fabricilor (Bratislava asigură 14% din întreaga producție industrială a Slovaciei și 45% din cea chimică — fapt care-i justifică denumirea de «capitală a chimiei»); în siluetele moderne ale noilor clădiri, cartiere întregi (în cei 28 de ani de la eliberare s-au construit mai multe locuințe decît erau aci la sfîrșitul războiului, dublîndu-se și numărul locuitorilor — care au ajuns în prezent la peste 300 000); în orașelul universitar în curs de construcție la Mlynska

Dolina, în partea de nord-vest a Bratislavei, ca și în Turul Centrului de televiziune ce se înalță de asemenea în apropiere; — chiar acest monumental pod arcuit peste Dunăre, — inaugurat anul trecut, cu prilejul celei de-a XXVIII-a aniversări a răscoalei naționale slovace —, veritabilă legătură între prezentul și viitorul orașului. Căci dincolo de pod, în zona din dreapta fluviului, odată cu acest an începe transpunerea în fapt a «proiectului Petralka», un adevărat oraș nou ce se prevede să găzduiască aproximativ 150 000 cetățeni ai Bratislavei. În afara celor 50 000 locuințe destinate acestora — în majoritate blocuri moderne, dar și circa 1 500 vile — se vor ridica aici trei policlinici, mai multe hoteluri, totalizînd 2 000 paturi, patru cinematografe, teatru, casă de cultură, oficii poștale, săli de sport, ștrand, un amfiteatru cu 15 000 locuri etc. — într-un cuvînt, tot ceea ce este menit să contribuie la bunăstarea materială și spirituală a omului. Este cel mai mare complex urbanistic conceput pînă acum în Cehoslovacia și care în aproximativ 15 ani va deveni realitate.

italia: operațiunea surpriză

La doi ani după o acțiune similară, în cursul căreia au fost arestați 114 mafioți, poliția italiană a întreprins în aceste zile o nouă «operațiune surpriză» îndreptată împotriva tenebroasei organizații siciliene care și-a întins în ultimul timp tentaculele și înspre nordul Italiei. Această acțiune anti-Mafia a survenit la scurtă vreme după atentatul împotriva chestorului de poliție Angelo Mangano — care desfășura o anchetă în legătură cu unul din capii Mafiei, Luciano Liggio, în prezent dispărut — și după declarațiile făcute de un mafiot, Leonardo Vitali, care au stîrnit, cum scria presa italiană, «un gen de cataclism în lumea mafiotă din Palermo», ilustrat și de «sinuciderea» vărului lui Vitali, Salvatore, considerat ca știind «prea multe». Noul val de arestări este menit, potrivit autorităților, să frîneze și să pedepsească «actele criminale ale grupărilor mafioate» și să ducă la descoperirea «autorilor numeroaselor delictive comise în ultimii ani, dintre care mulți au rămas nedescoperiți». Deocamdată, din cei 35 de arestați, 18 au fost puși în libertate din lipsă de probe, dar sînt căutate în continuare 12 persoane, notorii pentru legăturile lor cu diverși șefi mafioți.

de la lume adunate

● **Vinovată e moda?** O dezbatere însoțită de proiecții, organizată la Vésinet (Franța) de «Comitetul european pentru protecția focilor și a altor animale cu blană», a relevat faptul că, anual, 22 milioane de animale de acest fel sînt ucise cel mai adesea în mod atroc. S-a ajuns chiar ca unele specii, îndeosebi dintre feline, să fie pe cale de dispariție. Numărul tigrilor bengalezi a scăzut de pildă de la 40 000 — în urmă cu o jumătate de veac — la circa 2 000 în prezent. Această situație a determinat inițierea de către autoritățile indiene a unei acțiuni pentru extinderea și protejarea celor două parcuri naționale unde mai trăiesc azi «regii junglei».

● **Insatisfacție artistică.** Aflată într-o sală de teatru din Paris, o anume doamnă Mercier a fost evacuată de personalul de ordine deoarece, adormind, sforăia puternic în timpul spectacolului. Doamna Mercier și-a manifestat însă profunda nemulțumire pentru scoaterea ei din sală, susținînd — potrivit săptămînalului vest-german «Illustrierte Wochenzeitung», care relatează cazul — că, în fond, a aștit pentru că nu i-a plăcut spectacolul, sforăitul fiind deci o expresie a insatisfacției sale artistice.

● **S-au scumpit kilometrii Transamazoniei.** 48 milioane dolari au fost alocați suplimentar de autoritățile braziliene pentru continuarea lucrărilor de construcție a șoselei transamazonice, care, potrivit estimărilor oficiale, va costa «mult mai scump» decît s-a prevăzut datorită unor serioase dificultăți întîmpinate în unele zone deosebit de accidentate. Astfel, în unele sectoare, prețul construcției per kilometru va atinge, se pare, 65 000 dolari, față de 11 000 calculați inițial.

● **Se întîmplă și așa!** În timp ce în moda feminină pare să se manifeste din nou o «furie a mini-jupelor», iată că stewardessele deservind compania suedeză «Linjeflyg» nu vor, după cît se pare, să țină seama de această tendință. Ele au cerut să li se înlocuiască uniforma cu fustă scurtă prin tunică și pantalon, invocînd curenții de aer din avioane care fac să le fie în permanență rece la picioare. «Noi nu sîntem simboluri ale sexualității. Ținem la sănătatea noastră și, dealtfel, costumele cu pantalonii pot fi tot atît de elegante și feminine ca și fustele scurte» — au afirmat ele. Refuzîndu-le, administrația a contraargumentat că majoritatea pasagerilor o constituie bărbații și nu ar fi de dorit o reducere a numărului acestora...

● **Mesaj de acum două milenii și jumătate.** Cea mai veche scrisoare elenă cunoscută pînă-n prezent a fost găsită pe insula Berenisi, în apropiere de Odessa (U.R.S.S.). Respectiva plăcă subțire de plumb, datînd din secolul al VI-lea înainte erei noastre și prin care un oarecare Achillodor îl roagă pe fiul său să se intereseze de anumite chestiuni de ordin comercial, a permis unei echipe de la Muzeul Ermitaj din Leningrad să tragă concluzii interesante asupra organizării social-economice a societății elene din antichitate.

«să mulțumim româniei că ni l-a trimis pe george enescu să ne înșenineze viețile»

a spune cu vioara

Primele succese ale lui George Enescu peste ocean s-au înregistrat în anii 1933 și 1937, când a dirijat concertele orchestrelor Filarmonicilor din New York și din Cleveland. Când triumful său era subliniat de toate ziarele americane, Academia română îl omagia printr-o telegramă, anunțându-i și data fixată pentru primirea sa ca membru activ. Enescu răspunde, de la New York, la 3 februarie 1933: «Astăzi, pentru întâia dată, Academia română, sanctuar al cuvîntului, își deschide porțile spre a primi muzica sub cupola ei. Este o zi de o însemnătate deosebită. Este o zi de dulce bucurie, când în templul cugetării și al înțelepciunii, solemn pășește Euterpa, muza mîndră și binefăcătoare».

Tot sub semnul Euterpei urma să fie sărbătorit, la New York, paisprezece ani mai târziu — la 14 ianuarie 1947 — de către societatea muzicală THE BOHEMIANS. Era la al treilea mare turneu al său în Statele Unite. I s-a dat atunci un banchet grandios, la care au participat peste o mie de persoane; muzicieni și iubitori ai muzicii, veniți de pretutindeni

la chemarea societății «pentru a da porțiile cuvenite omagierii». Cît de apreciate au fost concertele date în acel turneu, de către Enescu, înțelegem din cuvîntarea ținută de președintele lui THE BOHEMIANS, Olin Downes: «Să mulțumim cerului că ne-a dat pe acest semizeu al muzicii, care este sărbătoritul nostru de azi — George Enescu. Să mulțumim României că ni l-a trimis ca să ne înșenineze viețile». Răspunzînd, în limba engleză, Enescu, spre a da o notă mai puțin solemnă și mai prietenească acestei sărbătoriri, se scuză că nu are talent de orator și reamintește anecdota cu țiganul lăutar, care n-a știut să spună rugăciunea, dar s-a oferit să i-o cînte, dintr-o răsufare, la vioară. «Dați-mi voie deci să vă spun și eu ce am mai cald în inima mea, cu vioara». Și marele Enescu a cîntat atunci, în fața a mai mult de o mie de ascultători, timp de o oră, un adevărat concert improvizat.

Ion MUNTEANU

idei contra idei

strategia dezvoltării

Decalajul dintre țările industriale dezvoltate și țările subdezvoltate sau în curs de dezvoltare constituie în prezent terenul unei vii ciocniri de idei, care reflectă conflictele de interese dintre cele două grupuri de state pe arena internațională.

Cunoscutul viitorolog american Herman Kahn, într-un studiu intitulat semnificativ «Dacă bogății ar înceta să-i ajute pe săraci» susține că ajutorul economic acordat de țările industriale occidentale trebuie considerat ca unul dintre mijloacele cele mai neînsemnate (dintr-o listă de 9 mijloace el pune ajutorul economic pe locul 8) pentru dezvoltarea țărilor din lumea a treia și că decalajul dintre cele două grupuri de țări, departe de a fi un element negativ al vieții internaționale, trebuie privit ca un «stimulent» care determină accelerarea dezvoltării țărilor sărace! Potrivit lui Kahn, lucrul cel mai important pe care-l pot face țările occidentale este «să mențină, să stabilizeze și să îmbunătățească mediul internațional, economic, tehnologic și politic care va exista probabil în deceniile următoare». Dat fiind că metoda favorită de prognoză a lui Kahn este extrapolarea în viitor a tendințelor existente, iar tendința actuală demonstrată de Deceniul de dezvoltare al O.N.U. (1960—1970) este nu reducerea decalajului ci lărgirea lui, concluzia logică este că trebuie menținută și stabilizată actuala diviziune internațională a muncii între țările industriale avansate și țările subdezvoltate sau în curs de dezvoltare. Pentru a scăpa de problema supărătoare a decalajului, Kahn pretinde că, de fapt, preocuparea pentru lichidarea decalajului (el o numește «viziunea egalitară») este limitată doar la intelectualii din țările industriale și la câteva din guvernele din lumea a treia, dar «dacă mergi în America Latină, în Africa și în Extremul Orient și vorbești cu țărani, muncitori și chiar oameni de afaceri vei găsi că ei se bucură că venitul lor s-a dublat și nici nu le pasă că Statele Unite sau Europa o duc mai bine». Aceasta ne amintește de o altă carte a lui Herman Kahn, în care el susținea că, în urma unui război termoluclear chiar dacă ar fi ucși 80 de milioane de americani, ceilalți și-ar

reconstrui țara și ar trăi fericiți! Ce nu este în stare să argumenteze Kahn pentru a satisface comanda socială a celor cărora trebuie să le slujească predicțiile sale! Și ca să nu rămînă nici o îndoială în această privință, Kahn conchide «cea mai eficientă instituție economică, socială și politică» pentru rezolvarea problemei dezvoltării este *corporația multinațională*. Quod erat demonstrandum.

Pe drept cuvînt, economistul african Samir Amin ripostează concepției «școlii economice euro-americane care vrea să ne convingă că prosperitatea lumii depinde de extinderea instituțiilor occidentale în continentele subdezvoltate». Creșterea menită să păstreze actuala diviziune internațională a muncii nu este dezvoltarea — scrie Amin — ci perpetuarea subdezvoltării. Pretenției lui Kahn că societățile multinaționale «transferă» tehnologia modernă, Amin îi răspunde: corporațiile multinaționale nu transferă tehnologie, ci o vînd și o vînd în condiții înalte monopoliste; suma cheltuită în 1972 de continentele subdezvoltate pentru achiziționarea tehnologiei moderne este estimată la 1,5 miliarde dolari și ea crește anual cu 20%. În plus, țările subdezvoltate nu cumpără tehnologia de care au nevoie, ci aceea care li se bagă pe gît de către monopolurile străine. De regulă, acestea din urmă construiesc în lumea a treia întreprinderi care folosesc mîna de lucru ieftină și necalificată, deci cu o tehnologie mai puțin avansată. Experiența «întreprinderilor transplantate» în Taiwan, Hong Kong, Coreea de Sud și Singapore de către monopolurile americane este elocventă în această privință.

La ultima sesiune a Comisiei O.N.U. pentru America Latină s-a dezvăluit că în ultimii cinci ani țările latino-americane au primit 6 miliarde de dolari în împrumuturi și investiții americane, dar au plătit gigantului din Nord o sumă dublă în datorii, dobînzii și profituri ale corporațiilor americane. Dat fiind că în genere sumele anuale plătite de țările continentelor subdezvoltate (datorii, dobînzii și profituri) cresc mai repede decît totalul ajutoarelor și investițiilor din metropolele occidentale, titlul studiului lui Herman Kahn ar putea fi formulat mai legitim: *Dacă săracii ar înceta să-i ajute pe bogăți!*

Silviu BRUCAN

scrisori cu adresă

terți

Remarcați că șeful guvernului vest-german, Willy Brandt, a afirmat în multe ocazii că tratatele bilaterale încheiate de Germania federală cu U.R.S.S., Polonia, R.D. Germană «nu sînt îndreptate împotriva unor țerte părți, ele privind interesele părților semnatare, ale păcii europene». Adăugați că și alte personalități politice, relevînd semnificațiile, însemnătatea unor negocieri sau acorduri, subliniază că acestea nu afectează țări țerte, că nu sînt realizate pe seama altor state. Ne întrebăm dacă aceste sublinieri sînt pertinente.

Am releva, mai întîi, că asemenea precizări au devenit frecvente în ultimii ani, declarații oficiale de înaltă autoritate asigurînd că terții nu sînt implicați în diferite negocieri bilaterale. Am aminti, bunăoară, declarațiile președintelui Nixon după vizitele sale la Pekin și Moscova, ca și comunicatele oficiale respective. De asemenea, declarațiile recente ale unor șefi de state și de guverne vest-europeni, și nu numai.

Asemenea precizări sînt justificate. Asigurarea *explicită* că diferite acorduri bilaterale n-au fost încheiate pe seama unor țerte state vine în întîmpinarea dorinței popoarelor ca partenerii de tratative să elaboreze și să hotărască exclusiv în probleme care-i privesc nemijlocit. Este dorința popoarelor de a se pune definitiv capăt metodelor «sfintelor» alianțe, de negocieri peste capul și împotriva intereselor altor națiuni. Istoria mai veche, dar nu chiar foarte veche, oferă neînumărate exemple de negocieri bilaterale ce au atins interesele unor țerte țări, care n-au fost consultate ori măcar informate despre deciziile adoptate, ci puse în fața faptului împlinit. O asemenea practică a adus prejudicii grave popoarelor, mai ales celor mici și mijlocii, victime ale metodelor imperialiste de a negocia soarta terților.

În condițiile epocii noastre, cînd dialogul internațional beneficiază și trebuie să beneficieze de peste 130 de parteneri, cînd fiecare țară mare sau mică are dreptul și datoria de a participa la soluționarea problemelor, mari sau mici, care le privesc, negocierile pe seama altora sînt repudiate fără echivoc. Desigur, în vremea noastră soluțiile politice, negociate, constituie calea cea mai sigură și oportună de normalizare și dezvoltare a relațiilor dintre state, de depășire a dificultăților intervenite pe arena internațională, a situațiilor de încordare, criză sau conflict. Asemenea negocieri au dobîndit însă norme proprii: desfășurarea lor într-un spirit de stimă și înțelegere reciprocă, dorința sinceră și dovedită de reglementare a problemelor celor mai spinoase, respectarea riguroasă și principiilor suveranității, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne. Norme valabile, cum a dovedit experiența, atît pentru negocierile bilaterale, cît și pentru cele multilaterale. O altă cerință, esențială, o constituie informarea amplă și corectă a opiniei publice asupra scopului și rezultatelor negocierilor. Și aceasta nu atît pentru a liniști opinia publică, națională și internațională, ci pentru a stimula participarea ei la rezolvarea marilor probleme mondiale, rolul opiniei publice în această direcție sporind imens în vremea noastră.

În legătură cu întrebarea dumneavoastră dacă declarațiile sînt suficiente, vă spunem că ele trebuie confirmate de fapte, de viață — supremul judecător al tuturor actelor politice.

Ion CĂRJE

parisul — megalopolis?

Aflu din presă că s-au terminat lucrările la autostrada de centură a Parisului, acel faimos bulevard «periferic» fără pietoni, care formează un inel de 37 km în jurul capitalei franceze, șosea în lipsa căreia labirintul de străzi din străvechea urbe de pe Sena ar fi intrat într-o stare și mai acută de sufocare. Imaginați-vă o imensă pinză de păianjen țesută din asfalt și beton, cu firele întinse în lungul defileurilor dintre blocuri, ici-colo o oază verde, Jardin des Plantes, Parc de Luxembourg, Bois de Boulogne, textura unei urbe cu șase mii de străzi, orgoliu și coșmar al urbanștilor, un fluviu mai cîntat decît toate fluviile lumii, 85 000 de arbori, — unul la 800 de locuitori —, 35 de poduri, 75 de muzee, 250 de cinematografe, 4 000 de microbi pe metrul cub de aer în marile magazine, șapte gări, o altă pinză de păianjen din șine de oțel în subteran, — metrour unde numărul microbilor pe metrul cub de aer se ridică la 7 000 —, nouă închisori, nouăzeci de catedrale, șapte milioane de suflete, un milion de mașini și o imensă foame: foamea de spațiu. Toată lumea se plînge de îngheșuală, dar peste 1 400 de hectare ale Parisului sînt ocupate de triajele căilor ferate, de depouri, de magazine, de antrepozite viticole și... cimitire. Acestea, singure — douăzeci la număr, mai numeroase decît piscinele și stadioanele — ocupă 420 de hectare din teritoriul Parisului.

Foamea de spațiu este atroce, congestionarea dă orașului o continuă senzație de gîfială, îngheșuală înlocuiește farmecul de altădată al celui Paris de «neîntreruptă sîrbătoare», — cum îl vedea Hemingway —, pietonul de ieri obișnuit să «flanzeze» se strecoară cu greu printre mașini, mereu busculat, mereu constrîns să-și facă loc cu coatele, să se frece de automobilele care, în orele de vîrf ale circulației, abia se tirăsc, să încerce cu disperare a evita asfixia mersului pe jos refugiindu-se la volan, cu piciorul drept cînd pe frînă, cînd pe accelerator, cu stîngul proptit în pedala de ambreiaj, cu mîinile pe colacul de salvare din ebonită al volanului, cu cele mai pitorești sau mai scabroase înjurături pe buze, cu ochii mereu în alertă, gata să sară, să muste și să se îngheționească pentru un loc de parcare. Farmecul, nonșalanța, veselia contagioasă, exuberanța s-au risipit în norii de anhidridă sulfurată cu miros de etil ars, de cauciucuri încinse, cu pulbere de amiană țîșnită din strangularea frînelor.

Parisul nu este încă un megalopolis și cu atît mai puțin nu se vrea un polimegalopolis. El vrea să rămînă simplu: Parisul dintotdeauna, orașul jinduît, orașul visat, orașul unic și irepetabil cu fama lui de

irezistibilă gentilețe, de bun-gust, de «savoir-vivre». Dar a devenit nervos, extenuant, agasant, paralizant. Se spune că dacă parizienii nu și-ar părăsi în masă orașul în lunile de vară, îndeosebi în august, n-ar mai avea cu ce să-și potolească setea. Că dacă, într-o bună zi, toți studenții Sorbonei ar avea chef să se prezinte la cursuri, numai poliția i-ar putea împrăștia, deoarece cei mai mulți n-ar încăpea în auditorii. Că dacă, ferească sîntul, s-ar produce o explozie atomică, numai 150 000 de oameni din departamentul Senei — care numără peste șapte milioane de locuitori — ar încăpea în adăposturi — restul, Dumnezeu cu mila! încă din 1933, celebrul arhitect francez Le Corbusier spunea: «Parisul a devenit un monstru lăbărțat pe o întreagă regiune, un monstru de un tip biologic dintre cele mai primitive; o protoplasmă cu convulsii viscerale... Vorbim despre asta fără a opri, scrișnim din dinți, dar anii trec și orașul decade». Un edict vechi de secole, semnat de Colbert, interzice construirea pe un mare număr de străzi ale orașului a unor clădiri mai înalte de 31 de metri. Parcă în tot centrul Parisului cineva a ținut tot timpul o ștachetă peste care orașul n-a avut voie să sară decît cu turnurile bisericilor. Acum, dincolo de cercul tras de compasul lui Colbert, Parisul a început să «sară». A sărit mai întîi în cartierul Defense, apoi în toate suburbiile unde s-a început construirea de cartiere cu blocuri H.L.M. (locuințe cu chirie moderate). În 15 ani, la Sarcelle a apărut un întreg oraș-dormitor, dar și o boală a tensiunii provocată de plictiseală, numită «sarcellită». În spatele colinei Montmartre, în orașul universitar de lângă Porte d'Italie, la Barbès-Rochefort și dincolo de Passy, blocurile de 15-20 de etaje nu mai sînt o raritate. În inima Montparnassului, lângă gara reconstruită ca un imens fagure alb, a apărut primul adevărat zgîrie-nori parizian, turnul de sticlă lumurie, beton, oțel și aluminiu — 50 de etaje pentru 12 000 de funcționari. Colbert s-o fi răscuit în mormînt, dar n-a avut ce face. Orașul ale cărui dimensiuni arhitectonice le determină el printr-un edict regal, era inconjurat de ziduri ca de cetate, ca o adevărată fortăreață unde se consumau prodigioase eforturi de înfrumusețare dar și tot soiul de preocupări polițienești și militare deghizate sub griza fațadă de igienă și urbanism, cu singura dorință constructivă de a păstra cadrul de instalare comodă a burgheziei din Belle Epoque. Clasa mijlocie a încercat să se conformeze «bunelor tradiții» de altădată, pînă s-a văzut nevoită să-și suporte pe propria-i piele «opera». Apoi «monstrul» cu aripile la pămînt a încercat să le înalțe și să le miște. Unde va zbura?

Ioan GRIGORESCU

cronica de trei secunde

kaputt!

E luna mai, e minunata lună mai, cu încîntătoarea ei sîrbătoare a victoriei asupra hitlerismului, mă bucur ca un copil, în fiecare an, ca un copil care cîntă la sfîrșitul basmului izbînda celor buni asupra celor răi, cînt și nu mă tem să mă repet, să scriu ceea ce am scris în fiecare an: luna mai e pentru mine cea mai frumoasă lună a anului, fiindcă în această lună a crăpat Hitler, în această lună s-a sinucis Goebbels, în această lună Himmler a înghițit cianură de potasiu. Admit că e o optică infantilă, nu prea științifică — dar cred că numai mulțumită ei mă pot uita cu acești ochi mari, cu sufletul tremurînd și cu mintea deloc blazată, la oamenii mari ai celor zile care continuă, prin mărturiile lor, să întrețină focul sînt, fără cenușă și fără echivoc, al urii antifasciste:

«Am fost martorul năruirii ultimelor speranțe naziste — scria, în februarie '73, Marcel Paul, președintele Comitetului internațional al deportaților de la Buchenwald. La sfîrșitul lui '44 și începutul lui '45, celebre rachete V2 erau fabricate în parte la Buchenwald, unde mă găseam închis, și — pentru ceea ce era esențial în montarea lor — la Dora, în uzinele instalate în adîncul unor galerii săpate în Muntele Harz, după distrugerea de către aviația aliată a bazei de la Peenemunde. SS-iștii fremătau de bucurie: «În curînd, Parisul e kaputt!» Un grup special de rezistență al deportaților organiza și conducea sabotarea producției de rachete, iar fiecare deținut făcea ce putea, acolo unde se găsea: în-versa legături, sfărîma izolanții, se urina chiar pe fire pentru a provoca scurtcircuite. Represiunea a fost groaznică — s-a instalat o spînzurătoare cu cinci cîrlige... La procesul de la Nürnberg, hitlerişti au justificat masacrele de la Dora explicînd că sabotajul luate o asemenea amploare, încît pierderile de V2 ajunseseră la 40%. Rachetele nu mai decolau, explodau la sol sau cădeau în mare...»

Știam că s-au bătut cu ghearele și cu dinții — cum se zice, de pe vremea ghioagelor. Știam că s-au bătut pînă la ultima fibră, pînă la ultimul strop de sînge. Dar nu mi-am putut închipui că au ajuns — într-o furie nobilă a întregii ființe, într-un strigăt nebun al întregului organism — să înfrunte și să sfideze tunurile și armele monștrilor cu cel mai umil produs al biologiei noastre, să îndrepte împotriva rachetelor lor tot ce avem mai nevolnic și mai inofensiv într-o luptă armată, dar a cărui pierdere — cum zice undeva Hemingway — a însemnat pentru om, dintotdeauna, mai mult decît pierderea vieții...

Din tot ce am auzit în domeniul sabotajului antifascist — nimic nu mi se pare mai adînc, mai patetic și mai expresiv ca această scurtcircuitare a odioaselor arme hitleriste.

Radu COSAȘU

oameni despre care se vorbește

GIOVANNI LEONE (n. 1908), președintele Italiei, a afirmat într-un interviu acordat revistei «L'Europe», după noile acțiuni teroriste întreprinse de elemente de dreapta, că violența politică este «cea mai serioasă problemă» cu care este confruntată țara sa. Totodată, el și-a exprimat neliniștea față de faptul că «există nu numai organizații paramilitare fasciste, ci o reală și adevărată reînviere a fascismului». Șeful statului italian și-a manifestat însă încrederea că fascismul «nu va mai obține niciodată preponderența în Italia».

GOUGH WHITLAM (n. 1916), primul ministru al Australiei, a făcut o vizită în Anglia care a suscitat atenția comentatorilor, datorită în special deosebirilor de vederi manifestate între Canberra și Londra după constituirea noului guvern australian, laburist. Într-o declarație consacrată vizitei, premierul Whitlam a subliniat că «evenimentele din ultima perioadă au fost dramatizate...», adăugînd că atît Anglia cît și Australia «se concentrează mai mult decît în trecut asupra problemelor specifice regiunii din care fac parte».

PAUL ROBESON (n. 1898), renumitul cîntăreț, actor și militant pentru drepturile civile ale populației de culoare din S.U.A., a împlinit recent 75 de ani. Cu acest prilej, la Carnegie Concert Hall din New York a avut loc un original spectacol omagial — biografic sa fiind evocată cu secvențe din filmele în care a deținut roluri, din piesele în care a jucat, din concertele sale, precum și de la adunările unde a luat cuvîntul. Robeson n-a fost însă prezent — trăind retras, la sora sa, la Philadelphia.

Dr. MARCELINO CANDAU (n. 1911), director general al Organizației Mondiale a Sănătății, a făcut public raportul anual al O.M.S. asupra «stării sănătății omenirii». Relevînd speranța medicilor de a eradica, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, o serie de boli ce mai fac încă ravagii în lume, raportul scoate în evidență rolul determinant al repartiției inegale a resurselor asupra proastei sănătăți din lumea a treia. «Problema-cheie este deci — se precizează în raport — distribuția inegală a resurselor alimentare între țări și între grupuri social-economice».

HUGO BANZER (n. 1926), președintele Boliviei, a procedat la o remaniere guvernamentală după demisia colectivă a fostului cabinet — fiind numiți șapte noi miniștri, între care trei militari. Noua formulă guvernamentală își găsește explicația, potrivit observatorilor, în intenția de a face loc în guvern partizanilor lui Alfredo Barrientos, care s-a raliat coaliției de dreapta «Frontul Popular Naționalist», aflată la conducerea țării.

BERNADETTE DEVLIN (n. 1947), cea mai tînră membră a parlamentului britanic ca deputată independentă nord-irlandeză — abordată de ziaristi la Londra, unde și-a sărbătorit de curînd cea de-a 26-a aniversare, și-a manifestat opoziția față de noile inițiative britanice privind Ulsterul, cuprinse în Cartea Albă, referitoare la viitorul constituțional al acestei provincii. Ea și-a exprimat convingerea că Londra nu va fi de acord cu viitoarea adunare regională ce urmează a fi constituită decît dacă membrii acesteia vor conveni guvernului britanic.

adam 2000

Correspondență specială din ROMA

Privirea peregrinului rătăcit pendulează, odată cu automobilele, printre clădiri venerabile de pe via Giulia, din inima Romei. Din cînd în cînd, prin geamurile ușilor plîpîie pinze manieriste de vînzare.

La galeria Giulia — o expoziție, după alte cîteva zeci, a lui Anselmo, pictor născut la Lugo Ravenna, lucrînd din 1952 la Paris, din 1963 la Milano și Teheran, iar în prezent la Londra și Milano. În aceeași Romă unde se joacă la teatre într-un ritm de pură profesionalitate cite un Shakespeare (Hamlet), Gogol (Revizorul), Brecht, E. Toller, Sciascia, de Filippo, E. Carsana, A. Retti ș.a., unde își dau recitalurile Henry Szeryng, organistul Giuseppe Agostini, pianistele Fiorenza di Croce și Kathę Remona, harpistul Nicanor Zabaleta ori ansamblul Kontraste din Viena, unde singuraticul Ludwig al lui Luchino Visconti se întâlnește cu arta din Dictatorul lui Chaplin, în ocol cert față de răsdiscutul — și la tribunal — Ultimul tangou la Paris, poți avea deodată sugestia unui spectacol simbolic, te poți reculege, recăuța și regăsi privind tablourile lui Anselmo.

Scrutînd gîndurile și nefericirile omului ieșit din spațiul istoriei și al ontologiei, căruia terorizanta civilizație îi redă precipitată gravitația destinului, el se pictează pe sine, robot, deci cu totul și cu totul altul, ca apoi să se metamorfozeze în om, un om de nerecunoscut și încă arhetipal: Adam 2000. lubiți-vă monștrii voștri ca pe voi înșivă.

După Mario de Micheli, zestrea fundamentală a lui Anselmo este imaginația, dublată de un vizionarism responsabil. Pentru Baudelaire, imaginația — ca și bizarul — intră în definiția poetului. Dacă fantasmelor în armuri iradiante ale lui Anselmo le descifrăm poezia, ajungem la o accepție a poeticii ca sinonimie între privire și gîndul declanșator al întregii conștiințe. Poetul e un combatant pînă în imaginarul și bizareria morții, reprezentată foarte vag aici, elogiat fiind omul viu peste represaliile civilizației monstruoase.

Tot pe via Giulia, în deasa umbră a nopții luminate nordic de luna nouă, în drum spre Tevere mai întîlnești în aceste zile, în culorile unei răscolitoare reverii în veselia liniilor ei, o altă expoziție. Se intitulează Post fumettum natum și în ea, aici în galeria Margherita, 11 pictori îi închină un omagiu lui Dino Buzzati, la prima lui primăvară postumă. El este al 12-lea dintre aceștia, cel care prin al său Poema a fumetti a dus la glorie genul benzilor desenate în Italia. O întreagă istorie a lor și a publicului lor, dar mai ales sensul omagiului reconsecră pe Buzzati ca scriitor-pictor. Și-ți amintește încă o dată de Anselmo și de al său Adam 2000.

Gheorghe ANCA

aprilie 1973

Anselmo: Adam 2000

